

AIKUISTEN PERUSOPETUK- SEN OPETUSSUUNNITELMA

NOUDATETTAVAT LAIT JA ASIAKIRJAT

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017 (OPH-1280-2017)

Opetushallituksen määräykset (OPH-559-2020, OPH-1826-2021, OPH-4613-2022, OPH-5097-2022)

Asetus vapaasta sivistystyöstä (805/1998)

Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (377/2022)

Perusopetusasetus (852/1998, muutettu valtioneuvoston asetuksella 136/2017)

Perusopetuslaki (628/1998)

Valtioneuvoston asetus valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017)

SISÄLTÖ

1 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT VUOLTEESSA	1
1.1 Aikuisten perusopetus: alkuvaihe ja päättövaihe	1
1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet	2
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen	4
1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut	4
1.5 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	7
2 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET	9
2.1 Opetuksen yleiset tavoitteet	9
2.2 Laaja-alainen osaaminen	10
3 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI	19
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen	19
3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat	20
3.3 Kielikasvatus ja kielitietoinen opetus	21
3.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	22
4 OHJAUS JA TUKI OPPIMISEEN JA OPISKELUUN	24
4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu	24
4.2 Oppimisen ja opiskelun tuki	26
4.3 Opiskeluhoito	27
4.4 Kurinpidolliset toimet	28
5 OPISKELIJAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI	30
AIKUISTEN PERUSOPETUKSESSA	30
5.1 Arvioinnin tehtävät	30
5.2 Arvioinnin yleiset periaatteet	32
5.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi	34
5.4 Työskentelyn arviointi	34
5.5 Opinnoissa eteneminen	35
5.6 Muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	35
5.7 Arviointi ja todistukset aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa	36
5.8 Arviointi ja todistukset aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa	38
5.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin	42
5.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu	43
6 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEEN OPETUS	44
6.1 Tuntijako lukutaitovaiheessa	44
6.2 Oppiaineet lukutaitovaiheessa	45
6.3 Tuntijako alkuvaiheessa	66
6.4 Oppiaineet alkuvaiheessa	67
7 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEEN OPETUS	147
7.1 Tuntijako päättövaiheessa	147
7.2 Oppiaineet päättövaiheessa	148

LIITTEET:

Liite 1. Opiskeluhoitosuunnitelma.

Liite 2. Järjestyssäännöt.

Liite 3. Lukutaitovaiheen opintojen kurssit ja lukuvuosisuunnitelma.

Liite 4. Alkuvaiheen opintojen kurssit ja lukuvuosisuunnitelma.

Liite 5. Päättövaiheen opintojen kurssit ja lukuvuosisuunnitelma.

1 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT VUOLTEESSA

Vuolteen opisto on Vuolle Settlementti ry:n ylläpitämä opisto Oulussa. Opistossa toteutetaan sekä kansanopisto että kansalaisopistotoimintaa, joista kansanopisto on keskittynyt pitkäkestoiseen, pääasiassa lukuvuoden mittaiseen koulutukseen. Vuolteen kansanopiston toimintakulttuuri pohjautuu kansanopistopedagogiikkaan. Vuonna 1956 perustetun kansanopiston (entinen Pohjola-opisto) alkujuuret ovat Haukiputaalla, josta se muutti 2000-luvun alussa Ouluun ja toimii tällä hetkellä Myllytullin kaupunginosassa. Vuolteen kansanopistossa (jatkossa Vuolteen opisto) toteutetaan aikuisten perusopetuksen lisäksi vapaan sivistystyön mukaisia opintoja.

1.1 Aikuisten perusopetus: alkuvaihe ja päättövaihe

Vuolteen opistossa on yhteensä 180 perusopetuspaikkaa. Lukukausia on kaksi: syys- ja kevätlukukausi. Valtaosa uusista opiskelijoista aloittaa opintonsa elokuussa, mutta myös kevätkauden alussa käynnistyy uusia opiskeluryhmiä. Syksyn opintoihin hakeudutaan maaliskuussa Oulun aikuislukion kanssa yhteistyössä järjestettävällä valintakokeella. Kevään ryhmien osalta valintakoe järjestetään itsenäisesti. Hakijoilta arvioidaan kokeessa suomen kielen taitotasoa, matemaattisia perusvalmiuksia, englannin kielen taitoa sekä opiskelumotivaatiota. Valintakokeen perusteella opiskelija ohjataan aloittamaan opiskelu hänen osaamistaan ja nykyistä taitotasoaan vastaavassa ryhmässä. Opiskelijat ohjautuvat opintoihin mm. maahanmuuttajapalveluiden, etsivän nuorisotyön tai TE-palveluiden kautta.

Aikuisten perusopetuksen kohderyhmää Vuolteessa ovat:

- 17–25-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset henkilöt, jotka tarvitsevat perusopetuksen päättötodistusta ja opiskeluvalmiuksia jatkaakseen opintojaan toiselle asteelle
- perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi oppivelvollisuusikäisinä tai joiden valmiudet ovat jääneet heikoiksi perusopetuksen aikana
- muut maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheessa annettavia taitoja (luku- ja kirjoitustaito, matemaattiset valmiudet) tai jotka tarvitsevat päättötodistusta päästäkseen jatko-opintoihin
- aikuiset romanit, joilla on niukka peruskoulutus tai puuttuu päättötodistus
- aikuiset, jotka opiskelevat yhtä tai useampaa oppiainetta aineopiskelijana ja/tai haluavat korottaa peruskoulun arvosanoja

Aikuisten perusopetus jakautuu Vuolteessa aikuisten alkuvaiheen opetukseen, lukutaidon opetukseen ja päättövaiheen opetukseen. Opiskelijat ovat pääsääntöisesti maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, jotka ovat asuneet Suomessa muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Valtaosa opiskelijoista on tullut Suomeen pakolaisina ja heidän opiskeluhistoriansa on hyvin moninainen. Osalla opiskelijoista on vielä kehittymässä olevat opiskeluvalmiudet.

Aikuisten perusopetus muodostaa jatkumon alkuvaiheen opinnoista päättövaiheen opintoihin. **Alkuvaiheen opinnot** rakentuvat kaikille pakollisista ja valinnaisista opinnoista, joista rakennetaan opiskelijalle sopiva opinto-ohjelma. Opintojen laajuus on opiskelijasta riippuen 38–48 kurssia ja ne tehdään pääsääntöisesti 1,5 vuoden aikana. Alkuvaiheen opintoihin voi sisältyä myös lukutaitovaihe, mikäli opiskelijoiden luku- ja kirjoitustaito on heikko tai puuttuu kokonaan. **Lukutaitovaiheen** laajuus on 27–30 kurssia ja opinnot tehdään yhden lukuvuoden aikana. Kun opiskelijalla on riittävät valmiudet, siirtyy hän opiskelemaan aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintoja. **Päättövaiheen** aikana opiskellaan pakollisia ja valinnaisia oppiaineita 46–61 kurssia. Yhden kurssin laajuus on kaikissa perusopetuksen vaiheissa 28 tuntia. Lisäksi opiskelijat opiskelevat kurssisisältöjä itsenäisesti kouluajan ulkopuolella. Päättövaiheen suoritettuaan opiskelijat saavat peruskoulun päättötodistuksen ja näin jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opintoihin.

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta sekä sen toteutumisen arvioinnista ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään opetuksen ja oppimisen arvioinnin, opiskelun ohjauksen, tuen ja opiskeluhuollon sekä yhteistyön ja erityisissä tilanteissa toteutettavan opetuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta. Opetussuunnitelmassa täydennetään ja painotetaan paikallisesta näkökulmasta aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa määritellyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, erityispiirteet ja mahdollisuudet, opiskelijoiden tarpeet sekä oppilaitoksen oman itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset. Paikallisen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa ja luoda hyvä perusta toisen asteen koulutukseen siirtymiselle. Koska aikuisten perusopetusta järjestetään useimmiten aikuislukioissa ja kansanopistoissa, jotka järjestävät myös muuta koulutusta ja opetusta, opetussuunnitelman laadinnassa huolehditaan koko oppilaitoksen tavoitteiden ja käytäntöjen yhdenmukaisuudesta tai keskinäisestä yhteensopivuudesta. Sama periaate koskee mahdollista laajempaa opetuksen järjestäjäverkkoa. Opetuksen järjestäjä voi hankkia lukutaitovaiheen opetusta kunnalta, kuntayhtymältä tai yksityiseltä perusopetuksen järjestäjältä sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä. Tällaisessa hankinnassa opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että

hankittava opetus on opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta. Mikäli järjestäjä päättää hankkia tämän osuuden aikuisten perusopetuksesta toiselta järjestäjältä, järjestäjän tulee kuvata tämä hankintamenettely omassa opetussuunnitelmassaan sekä sisällyttää siihen lukutaitovaiheen opetussuunnitelma sellaisessa muodossa kuin se toisen järjestäjän toimesta tullaan toteuttamaan. Opetuksen järjestäjä hyväksyy aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä ja ruotsinkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän oppilaitoksille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman oppilaitoksen yhteisiä ja/tai oppilaitoskohtaisia osioita. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista. Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman tulee luoda realistinen ja motivoiva koulutuspolun osa siihen osallistuville opiskelijoille. Erityistä huomiota kiinnitetään sellaisten opiskelijoiden opiskeluedellytyksiin, joiden osaamistaso on heikko, joiden peruskouluopinnot ovat huomattavan vajavaiset tai ne puuttuvat kokonaan. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman laadintatyössä osallistutaan paikallisen koulutustarjonnan kehittämiseen rakentamalla mielekästä koulutusjatkumoa sekä varmistamalla opiskelijoiden sujuva siirtyminen jatkokoulutukseen tai työelämään. Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa tehdään paikallisesti tai alueellisesti yhteistyötä muiden samojen opiskelijaryhmien kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Näitä ovat muut oppilaitokset, työ- ja elinkeinotoimistot, erilaiset koulutus- ja kulttuuripalveluiden tarjoajat sekä opiskeluhuollon ja alle 18-vuotiaita koskevan kodin ja koulun yhteistyön osalta hyvinvointialueen sosiaali- ja terveysviranomaiset.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opetuksen järjestäjän koulutusta koskevat muut suunnitelmat ja päätökset sekä mahdollinen opetuksen järjestäjän kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen ohjelma. Lisäksi otetaan huomioon yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma. Opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman. Opiskelijalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen opiskelijoiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opetustoimen henkilöstön osallistumismahdollisuuksista sekä eri ryhmien välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa ja toimeenpanossa. Opiskelijoille tulee varata mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman laadintaan. Oppilaitoksen eri henkilöstöryhmien ja opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksista opetussuunnitelman valmisteluun huolehditaan riippumatta siitä, laaditaanko opetussuunnitelma oppilaitoskohtaisena, oppilaitosten yhteisenä vai alueellisenä opetussuunnitelmana. Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajat voivat

tarvittaessa osallistua opetussuunnitelmatyöhön ja oppilaitoksen toiminnan suunnitteluun, erityisesti toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämisessä. Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa mahdollisuuden suorittaa näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta rangaistuslaitoksessa, siitä tulee päättää opetussuunnitelmassa. Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa tuntijakoasetuksen määräämästä tuntijaosta voidaan poiketa.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän arvioimaan antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin keskeiseksi tarkoitukseksi laki määrittelee koulutuksen kehittämisen ja oppimisen edellytysten parantamisen. Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Valtaosa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman toteutumisen arvioinnista on opetuksen järjestäjän ja oppilaitosten itsearviointia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia. Siinä voidaan hyödyntää myös kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Myös perusopetuksen valtakunnalliset laatukriteerit tukevat itsearviointia ja sen pohjalta tehtävää omaa kehittämistyötä. Opetuksen järjestäjä päättää laatukriteereiden käytöstä.

Valtakunnalliset muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät aina vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien itsearviointiin ja omaan kehittämistyöhön perustuen.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman laadinnassa on huomioitu Vuolle Setlementti monipuolisena toimintaympäristönä. Opinnoissa voidaan hyödyntää Vuolteen hyvinvointi- ja yhteisötyön osamista (mm. nuoriso-, monikulttuurisuus-, vapaaehtoistyö) erilaisten toiminnallisten ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Perusopetuksen opetussuunnitelman laadinnassa on huomioitu myös muut Vuolteen opiston opetussuunnitelmat (vapaa sivistystyö) ja mm. oppilas- ja opiskelijahuolto-suunnitelma on yhteinen kaikille oppilaitoksen opintolinjoille. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat yhteiset koko Vuolteen toiminnoille.

Tämä opetussuunnitelma on laadittu ainoastaan Vuolteessa järjestettävää aikuisten perusopetusta var-

ten, mutta suunnitelmaa tehdessä on kuultu ja huomioitu myös toisen alueella toimivan aikuisten perusopetusta tarjoavaa oppilaitosta (Oulun aikuislukio) ja heidän toimintaympäristöään ja -kulttuuriaan. Opetussuunnitelman laadintaan, kehittämiseen ja arvioimiseen osallistuu koko opetushenkilöstö, opiskelijat sekä opiston yhteistyökumppanit (kuten alueen ammatilliset oppilaitokset ja monialaiset verkostot). Lukuvuoden aikana kerättyä opiskelijapalautetta hyödynnetään opetussuunnitelmatyön eri vaiheissa. Opiskelijahuoltoryhmään kuuluu tärkeimpiä sidosryhmiä ja niiden edustajilta kuullaan toiveita ja palautetta opetussuunnitelmasta. Vuolle perusopetuksen järjestäjänä tiedostaa vastuullisen, yhteiskunnallisen tehtävänsä opiskelijoiden kotouttajana ja yhteiskuntaan kiinnittäjänä.

Opetushenkilöstö sekä opetuksen suunnittelusta ja toimeenpanosta vastaavat henkilöt tekevät itsearviointia omasta työstään, mikä käydään läpi vuosittain kehityskeskustelussa esimiehen kanssa. Lisäksi järjestetään vuosittain kehittämispäiviä ja henkilökunta osallistuu säännöllisesti ammattitaitoa ylläpitävään koulutukseen. Arviointitietoa hyödynnetään myös kansanopiston opettajatiimien työskentelyssä.

Opetussuunnitelma on laadittu ja suunnitelman mukainen opetus toteutetaan suomen kielellä. Vuolteen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta ja se noudattaa samaa rakennetta. Opetussuunnitelma julkaistaan Vuolle Setlementin verkkosivuilla.

Vuolteen arvot ja aikuisten perusopetuksen arvoperusta

Vuolteen opiston toiminta perustuu Setlementtityön ja Vuolle Setlementin arvioihin sekä arvoista johdettuihin perustehtäviin. Setlementtityön tärkein arvo on tieto yhteisöllisyyden ihmistä voimistavasta vaikutuksesta. Tähän pyritään myös Vuolteen opistossa yhteistyöllä, yhdessä tekemisellä ja toisten ihmisten huomioonottamisella opiston arjessa. Oppilaitoksen työtä ohjaavat yksilön kunnioitus, erilaisuuden hyväksyminen, luottamus ihmisiin, tasa-arvon vaaliminen sekä heikompien auttaminen. Vuolteen arvoja ovat avoimuus, ihmisläheisyys, rohkeus, halu uudistua sekä luonnonläheisyys. Vuolteen opistossa avoimuus, ihmisläheisyys ja rohkeus näyttäytyvät haluna ja kykynä kohdata eri lähtökohdista tulevia ihmisiä. Opistossa halutaan tarjota jokaiselle ihmiselle yhdenvertaiset mahdollisuudet sivistykseen. Setlementtityön tunnuslause ”Ihmisten keskellä, ihmisten kesken” toteutuu joka päivä eri toimintakäytännöissä ja kohtaamisissa Vuolteen henkilökunnan ja opiskelijoiden kesken.

Vuolteen arvot ovat yhteneväisiä aikuisten perusopetuksen arvojen kanssa, joita ovat:

- 1) Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen.** Jokaisella opiskelijalla on yhdenvertaiset oikeudet kehittyä omista lähtökohdistaan. Opintojen tulee antaa eväitä oman identiteetin, maailmankatsomuksen ja ihmiskäsityksen kehittämiseen. Erityisen tärkeänä pidetään, että

opiskelijoille kehittyä perusopetuksen aikana valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena. Opintojen tulee olla opiskelijalle mielekkäitä ja niissä tulee huomioida opiskelijoiden aikaisemmin hankittu osaaminen. Perusopetuksen tulee antaa valmiudet hakeutua jatko-opintoihin.

- 2) **Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia.** Opetuksen tulee tukea opiskelijoiden kasvua ihmisyyteen. Ihmisyyteen kasvamisessa opiskelija kohtaa jännitteitä omien pyrkimystensä ja vallitsevan todellisuuden välillä, mutta sivistynyt yksilö ratkoo näitä ristiriitoja, pyrkii toimimaan oikein ja puolustamaan hyvää. Sivistykseen kuuluu opiskelijan itsesääntely ja vastuunotto omasta kehitymisestä ja hyvinvoinnista. Aikuisten perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat aikuisten perusopetuksen kehittämistä. Aikuisten perusopetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsoimuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta.
- 3) **Kulttuurinen moninaisuus rikkautena.** Aikuisten perusopetus rakentuu suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka on muotoutunut ja muotoutuu eri kulttuurien vuorovaikutuksessa. Aikuisten perusopetus tukee opiskelijan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä hänen oman kulttuuri-identiteettinsä rakentumista. Aikuisten perusopetuksessa useat eri kulttuurit kohtaavat toisensa: ne oppivat toistensa tapoja, käytänteitä ja katsomuksia. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan eri kulttuureiden yhteisiä hyvää elämää kannattelevia arvoja ja periaatteita. Kulttuurien vuorovaikutuksessa opitaan arvostamaan moninaisuutta ja tämä luo pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.
- 4) **Kestävän elämäntavan välttämättömyys.** Aikuisten perusopetus edistää kestävästä elämäntapaa ja ekososiaalista sivistystä toiminnassaan ja opetuksessaan. Johtoajatuksena on luoda sellaista elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudella. Myös teknologian käytössä tulee varmistaa ihmisen ja luonnon kestävä tulevaisuus. Opetuksessa tunnistetaan kestävä kehityksen välttämättömyys, pohditaan yhdessä kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja tämän pyrkimyksen kanssa sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan, miten yhteiskunnalliset rakenteet ja ratkaisut vaikuttavat kehitykseen ja kuinka niihin voidaan vaikuttaa. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Oppimiskäsitys

Aikuisten perusopetuksen pedagoginen suunnittelu pohjautuu kansanopistoille ominaiseen näkemykseen kokonaisvaltaisesta ja yhteisöllisestä oppimisesta. Oppimisen nähdään tapahtuvan dialogisissa suhteissa, opettajan ja opiskelijoiden kesken, yhdessä keskustelemalla ja ajattelemalla. Osa opiskelijoista tulee maista ja koulutusjärjestelmistä, joissa opettajien rooli tiedon jakajina on ollut keskeinen, eivätkä oppilaat ole tottuneet olemaan itse aktiivisia oman oppimisensa ohjaajia. Aikuisten perusopetuksen aikana opiskelijaa rohkaistaan ajattelemaan itse, asettamaan tavoitteita sekä säätelemään ja arvioimaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Itseohjautuvuutta ja aktiivisuutta voidaan edistää perusopetuksessa opiskelemalla asiakokonaisuuksia käytännönläheisesti sekä ongelma- ja ilmiölähtöisesti.

1.5 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille. Perusopetuslaissa säädetään, miltä osin perusopetuslaia tulee noudattaa aikuisten perusopetusta järjestettäessä ja mihin etuuksiin opiskelija on oikeutettu. Seuraavassa tekstissä käytetään sanaa ”oppilas”, jos teksti on suora lainaus lainsäädännöstä.

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (viite 23 oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, muutettu lailla 377/2022)).

Yhdenvertaisuuden edistämistä ohjaa yhdenvertaisuuslaki ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä tasa-arvolaki. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset sekä henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset ja tekijänoikeussäännökset.

Perustuslakia ja perusopetuslakia täydentävät kansainväliset ihmisoikeussopimukset. YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävyydestä. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten oikeuksien

sopimus. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.

2 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

Vuolteessa järjestettävä aikuisten perusopetus tarjoaa maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille mahdollisuuden oppia perustietoja ja -taitoja sekä laajentaa yleissivistystä. Maksuton perusopetus edistää tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta, sillä se antaa mahdollisuuden kouluttautua jokaiselle opiskelijalle, taustasta riippumatta. Perusopetuksen aikana opiskelija etsii ja löytää omia vahvuuksiaan sekä rakentaa käsitystä itsestään ihmisenä ja oppijana sekä yhteiskunnallisena ja kulttuurisena toimijana. Perusopetus antaa valmiudet ja kelpoisuuden jatkaa toisen asteen opintoihin. Yksi tärkeä osa aikuisten perusopetusta on oman tulevaisuuden ura- ja opintosuunnitelman rakentaminen.

2.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Aikuisten perusopetuksen valtakunnalliset tavoitteet ovat:

1. Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
2. Tarpeelliset tiedot ja taidot
3. Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Aikuisten perusopetuksen opiskelijat Vuolteessa tulevat erilaisista maista, kulttuureista ja uskontoryhmistä ja kohtaavat näin joka päivä ja oppitunti elämän moninaisuutta. Samalla he pohtivat omia käsityksiään suvaitsevaisuudesta. Toisen ihmisen huomioiminen ja kunnioittaminen sekä kohteleva yhdenvertaisina ja tasa-arvoisina ovat opetuksen tinkimättömiä periaatteita. Opetuksen tavoitteena on edistää eri kulttuurien ja elämäkatsomuksien sekä länsimaisten, demokraattisten arvojen tuntemista ja ymmärtämistä. Tämä onnistuu parhaiten dialogeissa, joihin opiskelijoita haastetaan opetuksessa. Opiskelijoita kannustetaan vielä kehityksessä olevasta suomen kielen taidostaan huolimatta rohkeasti keskustelemaan, tuomaan esille omia mielipiteitään sekä perustelemaan niitä. Perusopetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvua yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä ohjaamalla heitä vastuullisuuteen sekä terveelliseen ja turvalliseen elämäntapaan. Myös tämä on vahvasti läsnä jokaisena opiskelupäivänä.

Perusopetuksen yhtenä tärkeänä tavoitteena on, että opiskelija saa tarpeellisia tietoja ja taitoja laajentaakseen yleissivistystään sekä jatkaakseen opinnoissaan eteenpäin. Useimmilla opiskelijoilla on jo kotimaassaan hankittuja taitoja ja tietoja, jotka pyritään tunnistamaan opintojen alkuvaiheessa, ja minkä pohjalta opinto-ohjelma lähdetään rakentamaan. Opetuksessa tärkeää on käytännönläheisyys ja kokonaisvaltaisuus, mikä toteutuu helposti jo sen vuoksi, että ryhmien opettajat opettavat monia eri oppiaineita ja voivat integroida opetettavia aineita luonnollisesti toisiinsa. Työ- ja jatkokoulutusmahdollisuuksiin tutustuminen ovat tärkeä osa opiskelijoiden jatkopolkujen suunnittelua. Opiskelijoita kannustetaan

aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen. Opiskelussa tarvittavien taitojen oppimista pidetään edellytyksenä sillä, että opiskelijat pystyvät laajentamaan myös tietopohjaansa.

Perusopetuksen opiskelijat ovat eri-ikäisiä ja osalle heistä ajatus elinikäisestä oppimisesta tai koulututtumisesta aikuisella iällä voi olla vieras. Aikuisten perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa opiskelijoiden oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Jo opintojen alkuvaiheessa opiskelijoita kannustetaan asettamaan itselleen tavoitteita perusopetuksen jälkeen ja miettimään, kuinka nuo tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Tällä tavoin edistetään opiskelijoiden sisäistä motivaatiota ja itseohjautuvuutta.

2.2 Laaja-alainen osaaminen

Opiskelussa ja työssä menestyminen edellyttävät eri tiedon- ja taidonalat ylittävää, laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Opiskelijoiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia vaikuttavat siihen, kuinka he käyttävät tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa. Aikuisten perusopetuksessa kuvataan **seitsemän** erilaista **laaja-alaista osaamiskokonaisuutta**, joita tavoitellaan perusopetuksessa kaikissa oppiaineissa. Painotukset vaihtelevat eri oppiaineissa ja kurssisisällöissä ja ne on esitetty tässä opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kurssisisällön yhteydessä. Laaja-alaisen osaamiskokonaisuuksien yhteisenä tavoitteena on tukea opiskelijoiden kehittymistä yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä.

Alla kuvattuna laaja-alainen osaaminen siinä muodossa kuin se on esitetty valtakunnallisissa perusteissa, täydennettynä paikallisilla painotuksilla. Jotta laaja-alainen osaaminen ymmärretään ja se tulee aidosti osaksi opetustyöstä, käydään tavoitteista keskustelua ja jatkuvaa arviointia. Opettajien kanssa yhdessä tarkennetaan, mitä eri osaamistavoitteet käytännössä meillä tarkoittavat ja miten ne huomioidaan yksittäisen kurssin, laajemman temaattisen kokonaisuuden tai monialaisen oppimiskokonaisuuden kohdalla. Kurseista muodostetaan laajempia 4-6 kurssin jaksokokonaisuuksia, joiden osalta arvioidaan aina laaja-alaisen osaamisen painotukset.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Ajattelun ja oppimaan oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajattelun ja oppimisen kannalta on merkityksellistä, miten opiskelijat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Opiskelijat rakentavat uusia tietoja ja taitoja ja sovittavat ne yhteen aiemmin oppimansa kanssa. Aikuisopiskelijan ajatteluun ja oppimiseen vaikuttavat myös hänen elämäkokemuksensa ja asenteensa. Joskus poisoppiminen vanhasta voi olla tarpeen. Olennaista on, miten opiskelija osaa tehdä havaintoja, hakea, arvioida, muokata, tuottaa sekä jakaa tietoa

ja ideoita. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä ja intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Hankittua tietoa käytetään ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että opiskelijat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti sekä voivat rohkaistua yleisesti hyväksyttyjen ennakkokäsitysten ja tulkintakehysten ylittämiseen. Toiminnalliset työtavat kuten draama, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja pelillisuus edistävät oppimisen iloa sekä vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet eettiseen ja systeemiseen ajatteluun kehittyvät, kun opetuksessa käsitellään asioiden vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmotetaan kokonaisuuksia. Opiskelijoita kannustetaan hankkiutumaan myös koulun ulkopuolella vuorovaikutus- ja asiointitilanteisiin, joissa he voivat oppia sekä uusia asioita että näissä tilanteissa tarvittavaa kieltä.

Aikuisopiskelijoita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Heitä ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla ja hakemaan tietoa sekä tarkastelemaan ajattelutapojaan uusista näkökulmista. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa. Heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä pohtimaan omaa sisäistä tietoaan. Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja ymmärrystä. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisenkin tiedon kohtaamiseen ja sen käsittelyyn. Oppivan yhteisön jäsenenä opiskelijat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Jokaista opiskelijaa autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun opiskelijoita ohjataan asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Opiskelijoita tuetaan rakentamaan hyvä tiedollinen perusta ja kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

Opiskelijat elävät oppimisyhteisössä ja maailmassa, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja sekä keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden kykyä tunnistaa ja arvostaa ympäristön kulttuurisia merkityksiä sekä rakentaa omaa kulttuuri-identiteettiä ja myönteistä ympäristösuhdetta. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Heitä ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnissa ja arjessa sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä opiskelijat oppivat havaitsemaan, vertailemaan ja arvioimaan eri kulttuureissa vaikuttavia aineettomia rakenteita kuten hierarkioita, roolimalleja ja valtaa. Opiskelijoita rohkaistaan toimijuuteen ja osallisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaaleissa yhteisöissä. Opiskelijoita kannustetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Opiskelijat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta sekä tutustua kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin.

Opiskeluun sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien tuntemista ja puolustamista sekä luottamusta siihen, että ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle.

Kouluyhteisössä opiskelijat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselleen. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan opiskelijoiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi opetuskielillä sekä ohjataan myös oman äidinkielen käyttöön. Opiskelijoita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Tärkeätä on myös oppia tuntemaan ja käyttämään monipuolisesti kuvia, matemaattisia symboleita ja muita merkkejä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimisen tukena mielikuvitustaan, kekseliäisyyttään ja huumorintajuaan. Opiskelijoita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Vuolle on oppimisympäristönä erityinen kulttuurien välisen vuorovaikutuksen edistäjä sekä ymmärryksen ja avarakatseisuuden lisääjä. Opiskelijoita ohjataan näkemään ympärillä oleva kulttuurinen moninaisuus mahdollisuutena ja voimavarana. Yhteisössä eri-ikäiset ja eri kulttuureista tulevat opiskelijat kehittävät monipuolisesti kielitaitoaan, sosiaalisia taitojaan ja ilmaisutaitojaan. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään suomen kieltä ja heille rakennetaan mahdollisuuksia kommunikoida suomalaisten opiskelijoiden kanssa opintojen aikana. Eettisyyden ja ihmisoikeuksien tarkasteleminen sekä näiden omaksuminen ja harjoittaminen opiskeluyhteisössä antaa valmiuksia kulttuurisesti kestäväälle elämäntavalle. Valin-

naisiin opintoihin sisältyy kurssi, jolla kouluttaudutaan kulttuurivälittäjäksi ja näin opiskelija edistää valmiuksiaan toimia kulttuurisen vuorovaikutuksen edistäjänä myös perusopetuksen jälkeen (esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa).

L3 Arjen taidot

Arjen taidoilla tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviä taitoja, toimimista teknologisoituneissa ympäristöissä sekä oman talouden hallintaa ja kuluttamista. Aikuisten perusopetuksessa tutustutaan yhteiskunnallisiin palveluihin ja niiden käyttöön.

Opiskelijoita kannustetaan huolehtimaan itsestään ja toisistaan sekä harjoittelemaan arjen taitoja, myös oppimalla muilta ja jakamalla omaa osaamista. Ajanhallinta on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelystä. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen. Opiskelijat, joilta perusopetuksen suorittaminen on jäänyt kesken, voivat olla vaarassa syrjäytyä ja tarvitsevat siten tukea arjen hallinnan ja itsesäätelyn oppimiseen.

Opiskelijoita ohjataan toimimaan opiskeluyhteisössä vastuullisesti ja turvallisesti, ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoilla on monia rooleja. Aikuisten perusopetuksen opiskelijoita pyritään tukemaan myös vanhemmuudessa sekä opettamaan heille taitoja esimerkiksi mahdollisten perhe-elämän ja kotoutumiseen liittyvien ristiriitojen ratkaisemisessa. Oman ja muiden kotoutumisprosessin eri vaiheiden tiedostaminen ja taito tarkastella omaa tilannetta sen pohjalta edistää opiskelijan hyvinvointia.

Opiskelijat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja opiskellaan sen toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Opetuksessa harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan arjen eri tilanteissa tarvittavien teknisten laitteiden ja järjestelmien käyttöä. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä teknologian vastuullista ja järkevää käyttöä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään monipuolisesti hyväkseen teknologian tuomia etuja ja mahdollisuuksia myös vapaa-ajalla ja omaehtoisessa opiskelussa.

Aikuisopiskelijoita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan. Opiskelijoita ohjataan mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien vastuidensa ja oikeuksiensa tuntemiseen kuluttajina. Opiskelijoita ohjataan kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Vuolteessa opiskelijoita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista sekä harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja. Perusopetuksen opiskelijat tarvitsevat usein vahvaa tukea oman elämän- ja arjenhallintaan sekä itsesääteelyyn. Opiskelijoita ohjataan pitämään huolta terveydestään ja hygieniastaan, ennakoimaan vaaratilanteita erilaisissa ympäristöissä sekä pitämään huolta omista henkilökohtaisista rajoistaan. Opiskelijoille korostetaan ajanhallinnan tärkeyttä opinnoissa sekä myöhemmin työelämässä. Opinnoissa käsitellään mm. asumista ja raha-asoiden ja taloudenhoitoa sekä ohjataan terveelliseen ravitsemukseen, liikuntaan ja päihteettömyyteen. Päättövaiheen opintoihin sisältyy yksi laaja monialainen oppimiskokonaisuus, jossa teemana ihminen ja terveys. Osa opiskelijoista asuu opiston asuntolassa, joten arjen taitojen harjaannuttaminen jatkuu tietoisesti ja tavoitteellisesti myös koulupäivän ulkopuolella.

L4 Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat opiskelijoita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien ja niiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Opiskelijat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon kuuluu monia lukutaitoja, joita kehitetään opetuksessa. Opiskelijoiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Opiskelijoiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa opiskelijat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan opiskelijoille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä ja heidän vapaa-ajan tekstejään sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin opiskelijat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä sekä käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Vuolteen aikuisten perusopetuksessa tietoa hankitaan, muokataan ja tuotetaan eri muodossa oppitunneilla, koulun ulkopuolella erilaisissa oppimisympäristöissä sekä osana itsenäistä opiskelua. Opetuksessa hyödynnetään opiston tietoteknistä välineistöä sekä mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden omia mobiililaitteita. Monilukutaidon avulla opiskelijoille kehittyy kyky ajatella kriittisesti ja samalla he kehittävät omia oppimisen taitojaan.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on välttämätön osa yleissivistystä ja arjen taitoja. Se on sekä tärkeä kansalaistaito itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Aikuisten perusopetuksessa huolehditaan siitä, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuudet tv-osaamisen kehittämiseen oman lähtötasonsa mukaisesti. Tv:aa käytetään suunnitelmallisesti opintojen eri vaiheissa, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella: 1) Vahvistetaan opiskelijoiden ymmärrystä tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteista ja keskeisistä käsitteistä sekä käytännön tv-taitoja omien tuotosten laadinnassa. 2) Opastetaan opiskelijoita käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Kehitetään opiskelijoiden valmiuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hallinnassa ja kannustetaan tv:aa hyödyntävään tutkivaan ja luovaan työskentelyyn. 4) Ohjataan opiskelijoita käyttämään tv:aa tarkoituksenmukaisesti vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on opiskelijoiden osaamistason huomioon ottaminen, opiskelijoiden kiinnostuksen ja aktiivisuuden herättäminen sekä mahdollisuus luovuuteen ja itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lisäksi syvennetään opiskelijoiden tietämystä tv:n erilaisista sovelluksista ja käyttötarkoituksista sekä sen muuttuvasta merkityksestä arjessa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan tv:n käyttömahdollisuuksia opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa. Tv:n vaikutusta opitaan arvioimaan kestävä kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tv:n käyttöön kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä omassa arjessa ja globaalissa maailmassa.

Vuolteessa tieto- ja viestintäteknologista osaamista harjaannutetaan koko aikuisten perusopetuksen ajan. Opiskelijoille taataan mahdollisuus saada opetusta oman lähtötasonsa mukaan, edeten perustaidoista vaativampaan käyttöön. Opiskelijoita ohjataan tieto- ja viestintäteknologian vastuulliseen käyt-

töön ja avarretaan tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa paikallisesti ja globaalisti (mm. sosiaalisen median hyödyntäminen oppimisessa ja maailmankuvan rakentamisessa). Opetussuunnitelmassa tarjotaan valinnaisina oppiaineina tieto- ja viestintätekniikan kursseja, mutta sitäkin tärkeämpää on integroida tvt osaksi jokaisen oppiaineen opiskelua.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat erityisesti teknologisen kehityksen ja talouden globalisoidumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Opiskelijoiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät heidän jatkokouluttautumistaan ja työllistymistään. Työelämätaidot ovat myös keskeinen osa kotoutumisprosessia. Opiskelijoita tuetaan realistisen ja ajantasaisen kuvan saamisesta työelämästä ja omista mahdollisuuksistaan siinä. Opiskelijoiden on tärkeää ymmärtää työn merkitys elämässä ja oma vastuunsa yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Opetuksen tehtävä on myös saada opiskelijat oivaltamaan yritteliäisyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan merkitys sekä yrittäjyyden mahdollisuudet omassa työllistymisessä. Opiskelu järjestetään niin, että opiskelijat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa sekä ymmärtää opiskelussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Opiskelussa harjaannutaan työskentelemään yksin ja yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa harjoitellaan työprosessien suunnittelua, ajankäyttöä, ongelmanratkaisutaitoja ja uusien hypoteesien ja vaihtoehtojen keksimistä. Opiskelussa harjoitellaan myös vuorovaikutusta ja kartutetaan työelämässä tarvittavaa peruskielitaitoa.

Opiskelijoita ohjataan tutustumaan Suomen talous- ja elinkeinoelämään, yrityksiin ja yrittäjiin sekä vapaaehtoistyöhön erityisesti omalla lähialueella. Perusopetuksen aikana opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus saada kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja niiden hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Opiskelijoita tuetaan verkostoitumisessa.

Opiskelussa harjoitellaan työelämätaitoja, jotka helpottavat opiskelijan siirtymistä työelämään ja menestymistä siinä. Työelämä tietouden ja työnhakutaitojen lisäksi opiskelija saa tietoa ja ohjausta jatkosuunnitelmien tueksi, kuten tietoa aiemman koulutuksensa ja työkokemuksensa soveltuvuudesta suomalaisen työelämään tai siitä, millaista ammatillista tai yleissivistävää koulutusta hän tarvitsee. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteita ja tekemään opetukseen ja jatko-opintoihin liittyviä valintoja perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisiä sukupuolirooleja ja muita roolimalleja kriittisesti tarkastellen ja niiden vaikutukset tiedostaen.

Vuolteen aikuisten perusopetuksessa edistetään työelämätaitojen kautta opiskelijoiden kiinnostusta ja

myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Tärkeää on myös tunnistaa ja tunnustaa vapaa-ajalla ja aiemmassa elämänhistoriassa hankittu osaaminen ja tunnistaa opiskelijan ammatillisia vahvuuksia. Työelämätaidoilla on erityisen suuri merkitys maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumiselle. Työelämäjaksot luonnollisine toimintaympäristöineen ovat erinomainen tapa opiskella suomen kieltä ja yhteiskuntatietoutta. Työelämässä tarvittavia itsenäisen työskentelyn ja ryhmätyöskentelyn taitoja harjoitellaan koko aikuisten perusopetuksen ajan.

Työelämään tutustuminen on keskeinen osa aikuisten perusopetusta. Sekä alku- että päättövaiheen opintoihin sisältyy pakollisten opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen kurssien lisäksi valinnaisina opintoina kursseja, joiden aikana tutustutaan suomalaiseen työelämään. Työelämäjaksojen tavoitteena on tutustua käytännön työelämään ja sen käytäntöihin sekä arvioida opiskelijan omia mahdollisuuksia kouluttautua ja työllistyä alalle. Jaksoilla on näin suuri merkitys opiskelijan jatko-opintojen ja uravalinnan suunnittelussa. Kaikki opiskelijat eivät välttämättä hakeudu peruskouluopintojen jälkeen toisen asteen opintoihin, vaan osalla opiskelijoista polku voi jatkua suoraan työelämään. Työelämäjaksojen lisäksi opiskelijaryhmät tutustuvat eri ammatteihin ja koulutuksiin vierailu- ja tutustumiskäyntien yhteydessä sekä osallistuvat koulutus- ja työelämämessuille. Opiskelijoita ohjataan hakemaan kesätöitä ja luomaan kontakteja työelämään. Myös vapaaehtoistyö on yksi keino tutustua työelämään. Perusopetuksen valinnaisiin opintoihin sisältyy vapaaehtoistoiminnan peruskurssi.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan jokaisen opiskelijan osallisuutta sekä kannustetaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä sitoutumista yhteisiin päätöksiin harjoitellaan osana opiskelua.

Opiskelijoiden oikeutta olla aloitteellinen ja osallistua päätöksentekoon kunnioitetaan. Opiskelijat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun mahdollisuuksiensa mukaan. Samalla he saavat kokemuksia sopimusten ja sääntöjen sekä luottamuksen tärkeydestä. Opiskelu edistää opiskelijan taitoa osallistua päätöksentekoon sekä toimia vastuullisesti omassa elämässä ja laajemmin opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa.

Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan yhteiskunnallista keskustelua sekä pohtimaan ajankohtaisten ongelmien ratkaisuvaihtoehtoja yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista. Osallistumalla sekä oppilaitoksessa että sen ulkopuolella tapahtuvaan

toimintaan opiskelijat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He saavat tietoa ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista ja -kanavista. Opiskelijat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja mediavälitteisen viestinnän merkitystä ja käyttämään niiden mahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita kannustetaan käyttämään demokraattisia oikeuksiaan ja vapauksiaan vastuullisina ja aktiivisina kuntalaisina ja kansalaisina.

Perusopetuksen aikana opiskelijat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojensa, elämäntapojensa ja tekojensa merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Ympäristön suojelun merkitys avautuu luonnontieteellisen tiedon lisäksi omakohtaisten luontokokemusten kautta. Opiskelijat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja niiden muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

Vuolteessa aikuisten perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa jokaisen opiskelijan osallisuutta opistoyhteisön ja koko Vuolteen jäsenenä sekä aktiivisena kuntalaisena ja kansalaisena. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja sitoutumista yhteisiin päätöksiin harjoitetaan eri vaiheessa perusopetusta. Opiskelijat valitsevat kussakin ryhmässä keskuudestaan ns. luotto-opiskelijan, joka toimii opiskelijoiden äänitorvena tuomalla opiskelijoiden toiveita ja tarpeita kuuluviin oppilaitoksen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja elämäntapojen vaikutukset itselle ja muulle ympäristölle. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus suorittaa valinnaisina opintoina vapaaehtoistoiminnan ja opiskelijamentoroinnin kurssit, mitkä ovat keinoja vahvistaa opiskelijoiden osallistumista ja aktiivista toimijuutta.

3 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan opistoyhteisön toimintatapoja, käyttäytymismalleja, arvoja, periaatteita ja kriteerejä, joihin opetustyön laatu perustuu. Toimintakulttuuri tulee esiin monella eri tasolla: yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla. Vuolteen opiston toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia ja se ilmentää koko yhteisön tulkintaa työtä ohjaavista normeista ja toiminnan tavoitteista.

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen

Aikuisten perusopetuksessa toimitaan oppivan ja kannustavan yhteisön periaatteiden mukaisesti. Kansanopistossa opiskelijoiden ryhmäytyminen opintojen alussa nähdään tärkeänä, sillä tiivis ja hyvinvoiva ryhmä on jokaisen opiskelijan voimavara. Opetuksessa korostetaan dialogisuutta, yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä ja osallisuuden kokemista. Oppivassa yhteisössä on monipuoliset mahdollisuudet oppia toisilta ihmisiltä kaikissa opetustilanteissa. Toiminta on tavoitteellista ja johtamisessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että oppimisen edellytykset ovat kunnossa. Ohjaustyöhön resursoidaan paljon: jokainen opiskelija kohdataan yksilönä ja hänen oppimistaan pyritään edistämään suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti, rohkaisemalla opiskelijaa kohtaamaan oppimiseen, aikaisempiin oppimiskokemuksiin ja opiskelukieleen liittyvät haasteet. Opiskelijoiden moninaiset kieli- ja kulttuuritaustat otetaan huomioon ja edistetään koko yhteisön kieli- ja kulttuuritietoisuutta. Vaikka opetus toteutetaan pääasiallisesti suomen kielellä, eri kielten läsnäolo ja käyttö ovat luonnollinen osa opiston arkea. Opiskelijoita kannustetaan ja rohkaistaan olemaan ylpeitä omasta äidinkielestään ja käyttämään sitä päivittäisissä oppimistilanteissa.

Vuolteen aikuisten perusopetuksessa on tärkeää opiskelijoiden myönteistä ja realistista minäkuvaa vahvistava vuorovaikutus ja yhteistyö. Ongelmia käsitellään rakentavasti ja huomio suunnataan myönteisiin ratkaisuihin. Koko opiskelupolku pyritään rakentamaan opiskelijoiden vahvuuksille ja voimavaroille. Perusopetuksen aikana opiskelija saa mahdollisuuden löytää itselleen uudenlaisen rooli oppijana uudessa opiskelijaa tukevassa ympäristössä. Opiskelijoiden mahdollisiin elämänhallinnan ja koulunkäynnin haasteisiin puututaan varhain ja niihin annetaan riittävä tuki. Tuen järjestämisessä hyödynnetään monipuolisesti Vuolle Setlementin omia hyvinvointi- ja yhteisötyön palveluita.

Toiminnan ja ilmapiirin kehittämisellä huolehditaan siitä, että jokainen opiskelija voi kokea kuuluvansa yhteisöön ja olevansa siinä arvostettu. Vuolteen opisto on toimintaympäristönä tiivis ja pieni yhteisö, jossa periaatteena on ”koko opisto kasvattaa”. Jokaista yhteisön jäsentä ohjataan huomioimaan toiset jäsenet hyvillä ja kohteliailla tavoilla pienissä, arkisissa kohtaamisissa. Tämä luo osaltaan turvallisuuden

ja välittämisen ilmapiiriä yhteisön kaikille jäsenille. Opiskelijoita haastetaan osallistumaan ja vaikuttamaan opistoyhteisön toimintaan ja sen kehittämiseen. Käytännön osallistuminen ja vaikuttamisen kokemukset luovat edellytyksiä vastuunoton kasvamiselle ja osallisuudelle.

3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Välineet, palvelut ja materiaalit ovat myös osa oppimisympäristöä. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta sekä vahvistaa arjen taitoja. Oppimisympäristöt kannustavat kaikkia yhteisön jäseniä vuorovaikutukseen ja osallistumiseen sekä edistävät yhteisöllistä tiedon rakentamista ja myönteistä opiskeluilmapiiriä. Opiston fyysisissä tiloissa kiinnitetään huomiota tilojen ja välineiden asianmukaisuuteen ja turvallisuuteen. Tieto- ja viestintäteknologia siihen liittyvine välineineen on kaikkien opiskelijoiden käytettävissä. Vuolteen aikuisten perusopetuksen opiskelijoilla on mahdollisuus asua opiston läheisyydessä sijaitseissa soluasunnoissa ja saada tarvittaessa ohjausta asumiseensa.

Vuolteen opisto sijaitsee kaupunkialueella ja tämä tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet hyödyntää opetuksessa lähialueen kulttuuri- ja virkistyspalveluita. Ilmiölähtöisessä opiskelussa pyritään hyödyntämään lähialueen palveluita; tutkimaan ja hoitamaan asioita arkisissa ja luonnollisissa ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan myös opetuspäivien ulkopuolella hyödyntämään Vuolteen omia toimintoja, esim. Tyttöjen ja Poikien Talot tai Ystäväystalo monipuolisine harrastusmahdollisuuksineen.

Aikuisten perusopetuksessa käytetään luovasti ja monipuolisesti erilaisia *työtapoja*. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opiskelijaryhmän ja jokaisen opiskelijan oppimista. Opetuksessa käytetään erilaisiin oppimistilanteisiin ja oppimisedellytyksiin soveltuvia eriyttäviä työtapoja kuten havainnollistamista ja selkokielisyyttä. Aikuisille maahanmuuttajille suunnatussa perusopetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota opetuksen käytännönläheisyyteen. Opiskelijoita ohjataan löytämään itselleen parhaiten sopivia opiskelutapoja. Tällä tavoin voidaan ennaltaehkäistä tuen tarpeen syntymistä.

Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin ja vahvistaa näin hänen luottamustaan itseensä ja opiskelutaitoihinsa. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen. Erilaisilla työtavoilla tuetaan kielitietoisuuden ja monilukutaidon kehittymistä sekä harjaannutetaan kielitaitoa kaikissa oppiaineissa. Opistossa tähdennetään, että jokainen opettaja on paitsi oman oppiaineensa opettaja, samalla myös suomen kielen opettaja.

Aikuisten opiskelijoiden moninaiset elämäntilanteet tulee huomioida oppimisympäristöissä sekä työta-voissa. Lähiopetuksen lisäksi opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osallistua opetukseen etäältä. Tyypillisiä voivat olla esim. lastenhoidon järjestämiseen tai työssä käymiseen liittyvät tilanteet, jossa lähiopetuksen rinnalle tulee tarjota *etäopiskelun* mahdollisuus. Etäopiskelu perustuu hyvään suunnitteluun ja riittäväen ohjaukseen, ja kaikki siihen liittyvät järjestelyt (mm. opetusmateriaali, osaamisen osoittaminen) tulee kirjata opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Etäopiskelu on myös oiva tapa eriyttää opetusta esimerkiksi opinnoissa ripeästi etenevien osalta.

3.3 Kielikasvatus ja kielitietoinen opetus

Kielitaidon kehittyminen on läpi elämän jatkuva prosessi ja sen merkitys korostuu maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksessa. Opiskelijoilla on hyvin moninainen kielitausta: perusopetuksen opiskelijaryhmissä voi olla jopa 10 eri äidinkieltä. Monikielinen kompetenssi, joka koostuu opiskelijan äidin-kielen ja muiden kielten eritasoisista taidoista, kehittyy kaikissa eri toimintaympäristöissä, joissa opiskelija toimii (koti, koulu, työ ja vapaa-aika). Opiston kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen monipuolinen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä.

Vuolteen aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja ensisijaisesti suomen-, ruotsin- ja englanninkielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä sekä hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä. Opiskelijoiden oman äidinkielen merkitys oppimisessa tiedostetaan ja heitä kannustetaan käyttämään äidinkieltään tiedon hankinnassa ja uuden asian oppimisessa (käsitteet, omalla äidinkielellä lukeminen). Mikäli opiskelijalla on selkeitä puutteita oman äidinkielen lukemisessa ja kirjoittamisessa, pyritään hänelle järjestämään mahdollisuus oman kielen oppimiseen kansalaisopistossa (esim. somalin, arabian tai farsin kieli).

Kielitietoisuus Vuolteen opistossa merkitsee sitä, että tiedostamme monien eri kielten merkityksen uuden oppimisessa. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Oman äidinkielen merkitystä korostetaan ja opiskelijoita rohkaistaan olemaan ylpeitä omasta äidinkielestään. Opetuskieli on suomi, mutta opiskelijoita kannustetaan hake-maan tietoa opiskeltavista ilmiöistä omalla äidinkielellään.

Kielitietoisessa opetuksessa jokainen opettaja tiedostaa olevansa myös suomen kielen opettaja. Aineenopettajat ovat oman ainealueensa asiantuntijoita ja heidän tehtävänä on avata oman oppiainekokoi- naisuutensa käsitteistöä ja tukea sitä, että opiskelija saa haltuun aineeseen liittyvää sanastoa. Opettajat ohjaavat opiskelijoita rakentamaan ehyitä tekstejä suomen kielellä kaikissa reaaliaineissa. Opetukseen

rakennetaan runsaasti mahdollisuuksia keskusteluun suomen kielellä. Opiskelijoita kannustetaan kertomaan omia mielipiteitä, kokemuksia ja ajatuksia luokassa sekä pienryhmissä. Ääneen ilmaisemisen tärkeyttä korostetaan. Opetuksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti.

3.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Aikuisten oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmasta on tärkeää eheyttää opetusta. Irrallisten asiakokonaisuuksien oppimisen sijaan tavoitteena on ymmärtää ilmiöiden ja asioiden keskinäisiä riippuvuuksia ja suhteita. Eheytetty opetus kannustaa aikuisia yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden ja opettajien kanssa. Ilmiö- ja ongelmalähtöinen, käytännönläheinen ja toiminnallinen opiskelu auttavat opiskelijoita soveltamaan tietoja ja tuottamaan tietoa yhteisöllisesti.

Perusopetuksessa tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä ja teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämistä voidaan toteuttaa:

- *rinnastamalla* eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- *jaksottamalla* eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- käyttämällä *samanaikaisopettajuusjärjestelyjä*
- toteuttamalla *toiminnallisia aktiviteetteja* kuten teemapäiviä ja -viikkoja, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla *monialaisia oppimiskokonaisuuksia*, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja.

Oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa huomioidaan, että ne edistävät opiskelijoiden integroitumista yhteiskuntaan ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista. Oppimiskokonaisuuksien avulla vahvistetaan erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia olosuhteita ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota opettajille, opiskelijoille ja koulun ulkopuolisille yhteistyökumppaneille. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi, jotta opiskelijoilla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuksien sisältöön sekä työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti.

Alkuvaiheen opinnoissa, missä päävastuu opetuksesta on yhdellä opettajalla, oppiaineiden sisällöt suunnitellaan rinnastamalla eri oppiaineiden sisältöalueita kokonaisuuksiksi. Jokaiseen jaksoon kootaan 5–6 kurssin laajuinen kokonaisuus, jossa opiskellaan tiettyä aihekokonaisuutta, laajempaa teemaa tai ilmiötä. Alkuvaiheen opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa lähtökohtana on tuottaa monialaisia oppimiskokonaisuuksia.

Myös päättövaiheen opinnoissa pyritään löytämään eri oppiaineiden väliltä yhteisiä teemoja ja sijoittamaan ne kurssit samanaikaisesti opiskeltaviksi. Samanaikaisopettajuutta hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Toiminnallisia aktiviteetteja (opintokäynnit, tapahtumat, teemapäivät) toteutetaan säännöllisesti. Päättövaiheen opinnoissa toteutetaan molempina lukuvuosina vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus (Opiskelu ja työelämä, Ihminen ja terveys). Opiskelijat otetaan mukaan oppimiskokonaisuuden ideointiin, jotta heidät saadaan sitoutumaan ja osallistumaan oppimiseen sekä saadaan hyödynnettyä monipuolisesti sitä osaamista, mitä opiskelijoilla on myös koulun ulkopuolella. Valinnaisina opintoina tarjottavat työelämäjaksot toimivat nekin eräänlaisina monialaisina oppimiskokonaisuuksina: jaksojen yhteyteen liitetään mm. suomen kieleen, yhteiskuntaoppiin ja englannin kieleen liittyviä tehtäviä. Päättövaiheen opintojen monialaiset oppimiskokonaisuudet esitetään tarkemmin myöhemmin tässä ops:ssa oppiainesisältöjen yhteydessä. Kokemuksen karttuessa monialaisten oppimiskokonaisuuksien määrää lisätään.

Opetuksen eheyttäminen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät kaikkien toimijoiden keskinäistä vuoropuhelua, jotta yhteiset rajapinnat tunnistetaan ja voidaan miettiä, kuinka saadaan hyödynnettyä koko opetustiimin panosta opiskelijoiden oppimisen tukemisessa. Vuolteen opiston opetussuunnitelmatyössä on pyritty löytämään keskeisimmät ilmiökokonaisuudet ja lukuvuosisuunnitelma on laadittu siltä pohjalta, että eri oppiaineiden sisällöt nivoutuvat hyvin toisiinsa. Yhteissuunnittelun merkitys säilyy tärkeänä läpi lukuvuoden. Opettajien ja ohjaajien välisen yhteistyöhön on laadittu rakenne, mikä mahdollistaa jatkuvan yhdessä suunnittelun ja arvioinnin. Lisäksi opetuksen vuosi- ja lukukausisuunnittelussa huomioidaan koko Vuolteen tasolla toteutettavat yhteiset toiminnot ja tapahtumat.

4 OHJAUS JA TUKI OPPIMISEEN JA OPISKELUUN

Ohjauksen tavoitteena on tarjota oikea-aikainen ja riittävä tuki jokaiselle aikuisten perusopetukseen osallistuvalla opiskelijalla. Ohjaustehtävä kuuluu ensisijaisesti ryhmänohjaajalle, opettajalle, koulunkäynnin ohjaajalle ja opiskelijahyvinvointivastaavalle mutta tarvittaessa myös asumisen ohjaajille ja muulle opiston ja Vuolteen henkilökunnalle. Kansanopistossa opinto-ohjauksella on kolme erityistä päätavoitetta: opintoihin motivoitumisen ja opinnoissa menestymisen tukeminen, ammatillisen suuntautumisen vahvistaminen ja työelämäntuntemuksen lisääminen sekä jatko-opintoihin ohjaaminen. Ohjauksen avulla lisätään opiskelijoiden oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja sekä elämänsuunnittelun ja -hallinnan taitoja. Ohjauksella edistetään monipuolisesti opiskelijoiden hyvinvointia, ennaltaehkäistään opintojen keskeytymistä ja tuetaan sijoittumista jatko-opintoihin. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden perusopetuksessa ohjauksella on todella merkittävä rooli kotoutumisen edistämisessä ja tämän vuoksi Vuolteen opistossa ohjaukseen suunnataan huomattavia resursseja.

4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu

Ohjaustoimintaa järjestetään aikuisten perusopetuksen eri vaiheissa henkilökohtaisesti ja ryhmämuotoisesti. Opinto-ohjaus toteutuu luonnollisena osana jokaisen opettajan ja ryhmänohjaajan työtä. Tämän lisäksi opinto-ohjausta toteutetaan eri vaiheessa perusopetusta myös kaikille opiskelijoille pakollisina kursseina. Päävastuu opintojen ohjauksesta on kunkin perusopetusryhmän ryhmänohjaajalla ja tarvittaessa opiskelijahyvinvointivastaavalla. Jokaiselle opiskelijalle kerrotaan hänen oikeudestaan opintotojen ohjaukseen. Ohjauksessa huomioidaan opiskeijoiden koko elämäntilanne ja tämän vuoksi ohjauksessa käsitellään opiskelijan luvalla ja hänen aloitteestaan opintojen lisäksi arjenhallintaa sekä mahdollisesti terveyteen ja elämäntilanteeseen liittyviä asioita. Opintojen alkuvaiheessa ohjauksen rooli on erityisen suuri, sillä tavoitteena on saada opiskelijat motivoitumaan opintoihin ja omaksumaan oppijan tavoitteellinen ja aktiivinen rooli.

Jokaiselle opiskelijalle laaditaan ensimmäisen lukuvuoden alussa ryhmänohjaajavetoisesti **henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (hops)**, jossa määritellään

- aikaisempi koulutus Suomessa ja/tai muualla ja opintoja mahdollisesti korvaava työkokemus tai muu kokemus
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat kurssit ja/tai oppimäärät
- perusopetuksen aloitusvaihe (lukutaitovaihe, alkuvaihe, päättövaihe)

- suoritettavat kurssit
- mahdolliset muissa oppilaitoksissa toteutettavat kurssit, tutustumisjaksot tai työelämään tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat sekä mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt (esimerkiksi etäopiskelu)
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- jatko-opinto ja urasuunnitelma.

Ryhmänohjaaja käy opiskelijansa kanssa ensimmäisen henkilökohtaistamiskeskustelun heti opintojen käynnistyttyä. Keskustelussa käytetään tulkkia, mikäli opiskelijan kielitaito ei ole vielä riittävällä tasolla. On tärkeää, että ryhmänohjaaja ja opettajat saavat tiedon opiskelijan aikaisemmin hankitusta osaamisesta, koulutuksesta ja kokemuksesta sekä mahdollisista tuen tarpeista ja erityisjärjestelyistä heti opintojen alussa. Samalla opiskelija saa kokonaiskuvan opintojen sisällöistä ja rakenteesta, ja hän ymmärtää, mitä opinnot häneltä edellyttävät. Henkilökohtainen ohjaus herättää opiskelijan motivaation ja auttaa häntä sitoutumaan ja osallistumaan omien opintojensa suunnitteluun ja etenemisaikatauluun ja näin omaksumaan aktiivisen oppijan roolin heti opintojen alussa.

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan koko perusopetuksen ajan lukukausittain. Mikäli alkuvaiheen opintoihin kuuluu päättövaiheen perusopetukseen kuuluvia opintoja, myös ne tulee merkitä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Tarvittaessa suunnitelman laatimisessa ja seurannassa tehdään moniammatillista yhteistyötä (esim. opiskelijan edustaja, maahanmuuttajapalvelut, TE-toimisto). Mikäli opiskelijalle on tehty kotoutumissuunnitelma (sis. alkukartoituksen) työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa, otetaan ne huomioon opiskelusuunnitelman laadinnassa. Myös valintakokeessa saatua tietoa opiskelijan kielitaitotasosta ja matemaattisista valmiuksista ja osaamisen tasosta hyödynnetään tehtäessä opiskelusuunnitelmaa. **Opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tulee liittää osaksi alkuvaiheen todistuksia. Myös päättövaiheen erotodistukseen tulee liittää henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.**

Jos opiskelija siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa ja suoritettuja opintoja koskevat tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on opiskelijan ja ryhmänohjaajan yhdessä laatima suunnitelma perusopetuksen suorittamiseksi ja sen merkitystä on syytä korostaa opiskelijalle. Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän on pätevää syytä ilmoittamatta poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että hän ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti.

4.2 Oppimisen ja opiskelun tuki

Aikuisten perusopetus on järjestettävä opiskelijoiden iän ja edellytysten mukaisesti. Opetusta ja tukea järjestettäessä on huomioitava kunkin opiskelijan ja opetusryhmän erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus onnistua oppimisessaan ja kehittyä oppijana omista lähtökohdista käsin. Tämä tarkoittaa käytännössä oppimisympäristöön ja -yhteisöön liittyviä ratkaisuja ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Lukutaitovaihe on suunniteltu opiskeltavaksi yhden lukuvuoden aikana. Alkuvaihe ja päättövaihe kestävät kumpikin keskimäärin 1,5 vuotta, mutta nopeammin etenevällä opiskelijalla tai henkilöllä, jolla on aikaisempaa osaamista, opinnot voivat tulla valmiiksi lyhyemmässä ajassa. Opetusta eriytetään mahdollisuuksien mukaan ja opiskelijalle annetaan tarpeen mukaan yksilöllistä ohjausta opinnoissa etenemiseen. Myös etäopiskelun mahdollisuus (esimerkiksi opinnoissaan nopeasti etenevät) huomioidaan. Koulunkäynninohjaajan työpanos on merkittävä sekä ryhmä- että yksilötasolla toteutetussa tuessa. Henkilöstön keskinäinen yhteistyö, vastuut ja työnjako tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä käytännön toteutumisessa on kuvattu opiskeluhuolto-suunnitelmassa.

Opiskelijoiden tuen tarpeen taustalla voi olla paitsi heikkoon kielitaitoon ja oppimisvalmiuksiin liittyviä haasteita, myös erityisiä kielellisiä, matemaattisia tai motorisia oppimisvaikeuksia. Koska valtaosa opiskelijoista aikuisten perusopetuksessa on pakolaistaustaisia, voi heillä erityinen tuen tarve liittyä traumaattisiin kokemuksiin, elämäntilanteeseen, mielenterveyteen tai sosiaaliseen sopeutumattomuuteen. Nämä tulee kyetä tunnistamaan ja tarjoamaan oikeanlaista oppimisen ja opiskeluhuollon tukea, jotta vaikeuksien laajeneminen ja opintojen mahdollinen keskeytyminen saataisiin estettyä. Tärkeää on tunnistaa opiskelijan vahvuudet ja voimavarat ja lähteä rakentamaan opiskelua ja elämää niiden varaan.

Ryhmänohjaajat ja opiskelijahyvinvointivastaava tiedottavat opiskelijoita tarjoamastaan henkilökohtaisesta sekä ryhmämuotoisesta tuesta. Koulunkäynninohjaus kohdennetaan opiskelijaryhmän tai yksilön tuen tarpeen mukaan viikoittain tai jaksoittain.

4.3 Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta (perusopetuslaki (477/2003) 14 § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)). Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaisia käsitteitä opiskeluhoolto, opiskelija, oppilaitos sekä opetuksen järjestäjä. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (377/2022)).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia sovelletaan opiskelijoihin, jotka opiskelevat perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan (tutkintotavoitteiset opiskelijat). Opetuksen järjestäjällä tulee olla lain edellyttämä opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Opiskeluhoollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään (Määräys 104/011/2014).

Opiskeluhoollon tarkoituksena on varmistaa opiskelijoiden yhdenvertainen mahdollisuus oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Tavoitteena on ongelmien ehkäisy ja tarvittavan tuen järjestäminen mahdollisimman varhain. Opiskeluhoolto toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena opiskeluhooltona.

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä.

Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuoltopalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §). Opiskelijalla on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §). Opiskeluhooltopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Tällöinkin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa. (Terveysdenhuoltolaki 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (377/2022)).

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)). Järjestäjäkohtaisen

opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §). Opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 15 a § (378/2022)).

4.4 Kurinpidolliset toimet

Opiskelijoilla on oikeus turvalliseen, rauhalliseen ja esteettömään opiskeluympäristöön. Työrauhaa pidetään yllä opettajan ohjauksella ja palautteella sekä yhteistyöllä ja yhteisellä vastuunotolla ja huolenpidolla. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi kurinpitovälikkeitä, joita ovat kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen.

Vuolle-opistossa on laadittu ohjeet kurinpidollisten toimien noudattamiseksi. Opiskelijoiden toimintaa ohjaavien *järjestyssääntöjen* (liite 2) rikkomisesta seuraa ohjauksellisia ja kurinpidollisia toimia.

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä tai menettelee vilpillisesti, voidaan antaa **kirjallinen varoitus**. Kirjallisen varoituksen antaa koulutusjohtaja. Poikkeuksellisen vakavaa käytöstä on esimerkiksi fyysinen väkivalta ja toisten henkilöiden turvallisuuden vaarantaminen. Kirjallinen varoitus dokumentoidaan opiskelijahuoltokertomukseen.

Väkivaltaisuuksien vuoksi erotetulle opiskelijalle suositellaan asiakkuutta Aggredi-toimintaan.

Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, viimeisimpänä kurinpidollisena toimenä on **määräaikainen erottaminen**, joka voidaan tehdä enintään yhdeksi vuodeksi. Erottämispäätöksen tekee Vuolle Settlementin johtoryhmä. Mikäli opiskelijan käytös on poikkeuksellisen vakavaa, voidaan määräaikainen erottaminen panna toimeen välittömästi. Erottaminen dokumentoidaan osaksi opiskelijahuoltokertomusta. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan.

Ennen kurinpitotoimiin ryhtymistä kurinpitovälikkeen syy on yksilöitävä, hankittava selvitys tapahtuneesta ja kuultava opiskelijaa. Missä tahansa edellä esitetyn kurinpidollisen toimen vaiheessa, mikäli on kyse alaikäisestä opiskelijasta, välitetään tieto joko huoltajalle tai edustajalle. Mikäli arvioidaan, että nuoren käyttäytyminen on vaaraksi hänen kehitykselleen, tehdään lastensuojeluilmoitus.

Oppilaitos huolehtii siitä, että jokaisella ryhmänohjaajalla, opettajalla ja koulunkäynninohjaajalla on tieto

siitä, miten kurinpidollisten toimien kanssa menetellään: missä tilanteissa kurinpidollisiin toimiin ryhdytään, mitkä ovat oppilaitoksen käytössä olevat kurinpidolliset toimet, mitkä ovat kunkin toimijan vastuut ja velvollisuudet, ja kuinka kurinpidolliset toimet dokumentoidaan.

Opiskelijalla on oikeus tulla kohdelluksi hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti eli saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja viivytyksettä sekä saada häntä koskeva päätös lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Lisäksi opiskelijalla on oikeus tulla kuulluksi hallintoasian käsittelyssä, saada perusteltu päätös asiasta ja oikeus hakea muutosta annettuun päätökseen. Opiskelija saa kirjallisen varoituksen ja määräaikaisen erottamisen (kirjallinen dokumentti) yhteydessä tiedot valitusviranomaisesta ja ohjeet valituksen tekemiseen.

Vuolle-opistossa noudatetaan hyvän hallinnon oikeusturvaperiaatteita. Kaikkia opiskelijoita ja koulun henkilöstöä kohdellaan tasapuolisesti eikä ketään syrjitä minkään henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kurinpitoa koskevissa päätöksissä toimitaan johdonmukaisesti eli samanlaisissa asioissa toimitaan aina samalla tavalla, puolueettomasti ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Kurinpitotoimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden sekä asianmukaisia, välttämättömiä ja tarpeellisia asian tehokkaan ratkaisemisen kannalta. Toimenpiteiden on lisäksi oltava kohtuullisia ja yksilöä vähiten rajoittavia tai yksilön oikeuksiin puuttuvia. Kurinpidossa käytetään yllä kuvattuja asteittain kovenivia keinoja. Oikeusturvaperiaatteiden noudattamista ja kurinpitotoimista laaditun suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan asioiden huolellisen dokumentoinnin, jatkuvan itsearvioinnin sekä opiskelijoilta ja viranomaisilta tulleen palautteen avulla.

Opiston järjestyssäännöt jaetaan jokaiselle opiskelijalle lukuvuoden alussa ilmestyvässä opiskelijaoppaassa. Järjestyssäännöt julkaistaan opiston kotisivuilla opetussuunnitelman yhteydessä.

5 OPISKELIJAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI AIKUISTEN PERUSOPETUKSESSA

5.1 Arvioinnin tehtävät

Perusopetuslain¹ ja -asetuksen² mukaan opiskelijan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää opiskelijoiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi)
- määrittää, missä määrin opiskelija on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten opiskelija on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet. Aikuisten perusopetuksessa ei arvioida käyttäytymistä.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Vuolteen opistossa on yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät oppilaitoksen arviointikulttuurissa. Vuolle Setlementti seuraa opetuksen järjestäjänä arvioinnin periaatteiden toteutumista oppilaitoksessa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

5.1.1 Formatiiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelijan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiiivinen arviointi auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom.

² Perusopetusasetus (852/1998) 10 §

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Opiskelijat harjoittelevat opettajan ohjauksena itsearvioinnin ja vertaispalauteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja osana kaikkien oppiaineiden opiskelua alkuvaiheesta saakka. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Opiskelijalle on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet jokaisen kurssin alussa. Jokaisen opiskelijan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumisestaan arvioidaan.

Formatiivista arviointia tehdään aina aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja Vuolteen opiston opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

5.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta Vuolteen opiston opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Kurssin päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi opiskelijan suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Opiskelijan osaamisen arvioinnissa käytetään aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen arvioinnin kohteita ja aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereitä.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina opiskelijaa opettanut opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Summatiivinen arviointi tulee tehdä jokaisen kurssin päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä.

Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat opiskelijan summatiiviseen arviointiin.

Opiskelijan ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajan tulee tietää hyvissä ajoin, mikäli alkuvaiheen opintojen tai perusopetuksen oppimäärän tavoitteet ovat opiskelijan kohdalla vaarassa jäädä saavuttamatta. Opintojen suorittamiseen tulee saada riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

5.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu opiskelijoiden yhdenvertaiseen kohteluun. Arviointi perustuu aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja Vuolteen opiston opetussuunnitelmissa täsmennettyihin yhteisiin tavoitteisiin. Jokaisen opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen oppimistaan, osaamistaan ja työskentelyään arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa opiskelijoita hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy opiskelijoiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä oppilaitoksessa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Opiskelijan ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajan tulee saada riittävästi tietoa opiskelijan oppimisesta, osaamisesta ja työskentelystä.³ Opiskelijalla ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu opiskelijan arviointiin.⁴

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys oppilaitoksessa. Arviointia toteutetaan sekä kurssien aikana että perusopetuksen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Opiskelijoiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

³ Perusopetusasetus 10 § 1 mom.

⁴ Perusopetusasetus 13 § 2 mom.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii tärkeänä välineenä opiskelijoiden mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö oppilaitosyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteuttamiseksi.

Arviointi on monipuolista

Opiskelijoiden oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan monipuolisesti.⁵ Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Opiskelijalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa monipuolisten arviointimenetelmien käyttö on erityisen tärkeää. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa on huomioitava mahdolliset kieli- ja kulttuurihaasteet ja arviointi tulee suunnitella siten, että opiskelija voi näyttää osaamisensa mahdollisesti puutteellisesta suomen kielestä huolimatta. On tärkeää varmistua, että opiskelija ymmärtää arviointitilanteessa tehtävänannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ja opiskelijalle annetaan tarpeen mukaan mahdollisuus näyttää osaamisensa suullisesti tai kirjallisesti.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja tässä opetussuunnitelmassa tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin.

Opiskelijan osaamisen arvioinnissa käytetään alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen arvioinnin kohteita ja aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Kriteerit eivät ole opiskelijalle asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan tason.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden edellytykset

⁵ Perusopetuslaki 22 § 1 mom.

Arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijoiden edellytysten mukaisesti. Opiskelijoiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Oppimisen haasteet ja opiskelijoiden opetuskielen taito otetaan huomioon arviointitilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan terveydentila, elämäntilanne ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytännöissä huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan kielitaidon taso oppilaitoksen opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

5.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Aikuisten perusopetuksessa arviointi kohdistuu opiskelijan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu opiskelijan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Opiskelijan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja tässä opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

5.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja tässä opetussuunnitelmassa täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan aikuisten perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

5.5 Opinnoissa eteneminen

Aikuisille tarkoitettussa perusopetuksessa edetään vuosiluokattomasti. Perusopetuksen alkuvaiheessa ja siihen mahdollisesti sisältyvässä lukutaitovaiheessa opiskelija suorittaa henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuuluvia kursseja edeten kurssista toiseen. Kun opiskelija on perusopetuksen alkuvaiheessa suorittanut hyväksytysti kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat opinnot jossakin oppiaineessa tai muutoin saavuttanut tavoitteena olevan osaamisen, hän voi siirtyä joustavasti opiskelemaan näiden oppiaineiden päättövaiheen kursseja. Vuolteen opistossa alkuvaiheen opetus järjestetään eheytytysti.

Opinnoissa etenemisen turvaamiseksi opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan siten, että opiskelijalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Opiskelijan opinnoissa etenemisen kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen ohjaamisessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että koulutukseen hakeutuvalla on riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen hallinta, että hän selviytyy opinnoista.

Opiskelijalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisen haasteiden, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan.

Opetussuunnitelmassa on oppiaineittain määritelty ne kurssit, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiselle.

5.6 Muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Opiskelijan lähtötaso on arvioitava tarkoituksenmukaisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman määrittämiseksi. Arviointi tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten, kuten kotouttamisesta ja/tai työ- ja elinkeinohallinnosta vastaavien viranomaisten tai heidän määrittämiensä tahojen kanssa. Opiskelijan tieto- ja taitotaso eri oppiaineissa arvioidaan.

Mahdollinen osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan ja opiskelijan osaamista vastaavat kurssit hyväksiluetaan. Kun opiskelijalle luetaan hyväksi opintoja muista suomalaisista oppilaitoksista, pitäydytään suorisoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Yleisimmin kyseeseen tulee matematiikan ja englannin oppimäärät tai niihin sisältyvät yksittäiset kurssit. Vuolteen opistossa hyväksi luku tapahtuu ensisijaisesti opiskelijan esittämien todistusten perusteella. Ellei opiskelijalla ole osoittaa todistuksia aikaisemmista opinnoistaan, arvioidaan osaamisen taso hyväksi lukua varten *suullisen ja/tai kirjallisen kokeen tai muun osaamisnäytteen* avulla. Mikäli opiskelija hallitsee kurssin sisällöt kiitettävästi (arvosana 9-10), voidaan kyseinen kurssi lukea hyväksi ja opiskelija saa siirtyä kyseisen oppiaineen seuraavalle kurssille. Eri vaiheille

tuntijakoasetuksessa säädetty vähimmäiskurssimäärä ei velvoita kaikkien kurssien suorittamiseen, vaan asettaa tason, joka tulee kussakin opintojen vaiheessa saavuttaa.

Opiskelijan opinnot on eri vaiheiden sisällä henkilökohtaistettava. Vaikka opiskelijan arvioitaisiin tarvitsevan esimerkiksi alkuvaiheen opetusta, hänen ei tarvitse lähtökohtaisesti suorittaa kaikkia kyseisen vaiheen pakollisia opintoja. Tällöin opinnot henkilökohtaistetaan myös kyseisen vaiheen sisällä hyväksilukemalla opiskelijan muualla hankittu osaaminen.

Opiskelijalla on mahdollisuus myös suorittaa kursseja itsenäisesti opiskellen, mikäli opiskelija näin esittää ja se on opiskelijan edun mukaista. Opiskelijan tulee todentaa etukäteen, että hän hallitsee kurssilla käsiteltävän asiasisällön. Itsenäinen opiskelu suorittamistapoineen kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

5.7 Arviointi ja todistukset aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi on prosessi, joka kestää koko koulutuksen ajan, ja sen tavoitteena on antaa kullekin opiskelijalle henkilökohtaista ja kannustavaa palautetta. Arvioinnin avulla tuetaan opiskelijaa erityisesti niiden taitojen harjoittelussa, joissa hän eniten tarvitsee apua. Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Opiskelijaa ohjataan myös itsearviointiin, jotta hänelle muodostuu realistinen käsitys omasta osaamisestaan ja jotta hän pystyy vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Itsearviointi on olennainen osa suomalaista opiskelu- ja työkulttuuria.

Kurssisuoritus arvioidaan kirjallisten ja/tai suullisten kokeiden tai erilaisten osaamisnäytteiden perusteella. Kursseihin sisältyy opiskelijan itsearviointi osaamisen ja työskentelytaitojen kehittymisestä. Mikäli opiskelija saa kurssista **hylätyn arvosanan**, on hänellä mahdollisuus näyttää osaamisensa uudelleen kaksi kertaa uusintakoepäivänä tai opettajan kanssa sovitulla tavalla. Uusintakoepäiviä on vähintään yksi kussakin jaksossa. Mikäli opiskelija vielä uusinnastakin saa hylätyn arvosanan, tulee hänen suorittaa kyseinen kurssi uudelleen opettajan kanssa sovitulla tavalla.

Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia menetelmiä, jotta opiskelija voi mahdollisimman hyvin osoittaa osaamisensa. Arviointipalautetta annetaan kirjallisesti sekä suullisesti niin, että opiskelija ymmärtää saadun palautteen. Palautteen tarkoituksena on auttaa opiskelijoita tiedostamaan oppimansa, suuntaamaan opiskelunsa olennaiseen sekä kehittämään omia työskentely-, opiskelu- ja itsearviointitaitojaan. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat oppimista.

Perusopetuksen alkuvaiheessa opiskelija suorittaa henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaansa kuuluvia

kurssia yhteensä vähintään **38 kurssia**. Alkuvaiheen opetus on luokanopetusmuotoista, osin ehytettyä, ja sitä toteutetaan Vuolteessa kurssi- ja jaksomuotoisesti. Opintoihin kuuluu pakollisina opintoina kieliointoja (s2 ja kirjallisuus, englantia), matematiikkaa, yhteiskunnallisia ja luonnontieteellisiä oppiaineita sekä opinto-ohjausta. Valinnaisaineet ja -kurssit muodostuvat paikallisesti päätetyistä ja myöhemmin suunnitelmassa kuvatuista kursseista, jotka tukevat opiskelijoiden alkuvaiheen oppiaineiden opiskelua. Opiskellut sisältöalueet arvioidaan asteikolla **S=suoritettu/H=hylätty**. Poikkeuksena tästä on terveystieto, joka arvioidaan numeroarvosanalla, mikäli se suoritetaan alkuvaiheessa. Kun opiskelija on suorittanut opiskeluohjelmaansa kuuluvat opinnot hyväksytysti tai muutoin saavuttanut tavoitteena olevan osaamisen, voi hän siirtyä jatkamaan päättövaiheen opintoja.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa käytettävät todistukset ovat

1. todistus aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintojen suorittamisesta, joka annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmansa kuuluneet alkuvaiheen opinnot
2. todistus aikuisten perusopetuksessa suoritetuista alkuvaiheen opinnoista, joka annetaan opiskelijalle tarvittaessa tai pyydettyäessä ja joka sisältää hänen siihen mennessä suorittamansa alkuvaiheen opinnot
3. erotodistus, joka annetaan opiskelijalle, joka eroaa oppilaitoksesta kesken opintojen.

Alkuvaiheen todistuksiin merkitään

- o todistuksen nimi
- o opetuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- o aikuisten perusopetuksen järjestämisluvan päivämäärä
- o opiskelijan nimi ja syntymäaika
- o oppiaineittain opiskelijan suorittamat aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja/tai lukutaitovaiheen kurssit ja annettu arvio (S=suoritettu, H=hylätty)
- o todistuksen antamispäivä ja rehtorin allekirjoitus
- o maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen OPH-559-2020 mukainen todistus.

Alkuvaiheen todistuksiin tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, josta tulee merkintä todistukseen. Todistuksiin voidaan liittää myös muita tarkentavia selvityksiä, joista ei tule merkintää todistukseen.

5.8 Arviointi ja todistukset aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

5.8.1 Kurssisuorituksen arviointi

Valtioneuvoston asetuksen (422/2012, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017) 7 §:ssä mainittujen oppiaineiden kaikki pakolliset ja valinnaiset kurssit arvioidaan perusopetusasetuksen (852/1998) 10 § 3 momentin mukaisesti numeroin, lukuun ottamatta oppiainetta opinto-ohjaus ja työelämätaidot. Muiden perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kurssit arvioidaan opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen kohdalla on kuvattu.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Kurssin tavoitteiden saavuttamista on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti. Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksyttyä suoritusta, jotta se voidaan laskea oppiaineen oppimäärään.

Kurssisuorituksen arvioinnissa näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yksi tai useampi kurssi tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

Kurssisuoritus arvioidaan kirjallisten ja suullisten kokeiden tai erilaisten osaamisnäytteiden perusteella. Kursseihin sisältyy opiskelijan itsearviointi osaamisen ja työskentelytaitojen kehittymisestä. Mikäli opiskelija saa kurssista **hylätyn arvosanan**, on hänellä mahdollisuus näyttää osaamisensa uudelleen kaksi kertaa uusintakoepäivänä tai opettajan kanssa sovitulla tavalla. Uusintakoepäiviä on vähintään yksi kussakin jaksossa. **Hyväksyttyä arvosanaa** on mahdollista **korottaa** kerran, siihen osoitettuna ajankohdana (kerran lukukaudessa).

5.8.2 Perusopetuksen koko oppimäärän suoritus

Aikuisten perusopetuksen koko oppimäärä sisältää vähintään 46 päättövaiheen kurssia.

Opiskelija on suorittanut aikuisten perusopetuksen koko oppimäärän, kun hän on suorittanut hyväksytysti kaikkien henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuuluneiden oppiaineiden oppimäärät. Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisista oppiai-

neen pakollisista ja valinnaisista kursseista. Valinnaiset kurssit ovat joko tuntijaon mukaisten oppiaineiden kursseja tai muita perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kursseja.

Opiskelijan suorittamia aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen kursseja ei oteta huomioon laskettaessa perusopetuksen oppimäärän vähimmäiskurssimäärää (46 kurssia, rangaistuslaitoksessa 30 kurssia). Poikkeuksen tästä muodostaa terveystieto, joka hyväksiluetetaan mikäli opiskelija on suorittanut terveystiedon kurssin aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa.

Vuolteessa päättövaiheen laajuus on **vähintään 46 kurssia**. Se sisältää vähintään 20 kurssia kieliopin-toja, joista S2 ja kirjallisuutta on vähintään 4 kurssia. Loput kieliopinnoista koostuvat ruotsin ja englannin kielen kursseista. Päättövaiheen pakollisiin kursseihin sisältyy 8 kurssia matematiikkaa, 11 kurssia katso-muksellisia, yhteiskunnallisia ja luonnontieteellisiä aineita sekä opinto-ohjausta. Valinnaiset kurssit ovat reaaliaineiden lisäkurseja sekä paikallisesti päätettyjä, perusopetuksen oppisisältöjä tukevia kursseja, jotka esitellään myöhemmin opetussuunnitelmassa.

5.8.3 Päättöarviointi ja päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuu-luvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten opiskelija on aikuis-ten perusopetuksen päättyessä saavuttanut kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteet.

Päättöarvosanojen muodostamista varten on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty valta-kunnalliset päättöarvioinnin kriteerit.

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu opiskelijan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiai-neen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa ote-taan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Pa-remman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikom-man suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

Aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, us-

konto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi ja terveystieto. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Muiden aineiden ja perusopetukseen soveltuvien aihealueiden oppimäärät arvioidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Jos opiskelija on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen tai vieraiden kielten oppimääriä, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetel-
lään, jos opiskelija on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kursseista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Suoritettuja pakollisia ja valinnaisia kursseja yhteensä	joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 tai enemmän	3

5.8.4 Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ovat

1. erotodistus
2. päättötodistus
3. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
4. todistus erityisessä tutkinnossa suoritetusta oppimäärästä tai suoritetuista oppimääristä.

Päättövaiheen todistuksiin merkitään

- o todistuksen nimi
- o opetuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- o oppilaitoksen opetuskieli
- o aikuisten perusopetuksen järjestämisluvan päivämäärä
- o opiskelijan nimi ja syntymäaika, päättötodistukseen myös henkilötunnus
- o todistuksen antamispäivä
- o rehtorin allekirjoitus

- o opiskelijan opiskelusuunnitelmaan sisältyneet päättövaiheen opinnot eri oppiaineissa, niiden kurssimäärä sekä annetut arvosanat
- o perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arvosana-asteikko
- o maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen OPH-559-2020 mukainen.

Todistukseen voidaan liittää muu todistus opiskelijan erityisestä osaamisesta. Päättötodistusta lukuun ottamatta todistuksissa voidaan numeroarvosanaa täydentää sanallisella arviolla.

Erotodistus

Erotodistus annetaan opiskelijalle, joka vaihtaa toiseen oppilaitokseen tai eroaa perusopetuksesta.⁶ Erotodistuksen liitteenä tulee olla oppilaitoksessa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos opiskelija siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen oppilaitokseen. Erotodistukseen merkitään rehtorin allekirjoitus.

Jos opiskelija saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Erotodistukseen liitetään opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan opiskelijalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opiskelusuunnitelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota "suoritettu" (S).

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin:

- o opiskelijan koko nimi ja henkilötunnus
- o yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä – erinomainen) ja numeroin (5–10)
- o oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä lukuun ottamatta uskontoa

⁶ Perusopetusasetus 12 § 1 mom.

- o uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää opiskelija on opiskellut
- o oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen kursseista on aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin oppilaitoksen opetuskielellä
- o tieto siitä, että ”Perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä”.

Mikäli alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltaja tai opiskelija pyytää kirjallisesti, ettei opiskelijan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä S ”suoritettu”.

Opiskelijalle voidaan hänen pyynnöstään antaa todistus hänen suorittamastaan uskonnon oppimäärästä / elämäkatsomustiedosta.

Jos opiskelija saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaitos ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Opiskelijan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta.

5.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta.⁷ Opiskelijan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.⁸

Jos opiskelija on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn kurssiarvosanan.

⁷ Perusopetuslaki 35 § 1 mom.

⁸ Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

5.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan oppilaitokselle ja se on tehtävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät oppilaitoksen rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.⁹

⁹ Perusopetusasetus 19 §

6 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEEN OPETUS

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskelija kehittää suomen kielen taitojaan, harjaannuttaa opiskeluun liittyviä valmiuksiaan ja hankkii tarvittavia pohjatietoja siirtyäkseen päättövaiheen opintoihin tai muulle hänelle soveltuvalle jatkopolulle. Alkuvaiheen opetuksessa korostuu suomen kielen opiskelun lisäksi arjessa ja yhteiskunnassa toimimiseen liittyvät tiedot ja taidot, mikä vahvistaa opiskelijan kotoutumista ja kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Opiskelumotivaation herättäminen ja vahvistaminen ovat tärkeä osa alkuvaiheen opintoja.

Opiskelijat ohjautuvat alkuvaiheen opintoihin erilaisten maahanmuuttaja-, työllisyys- tai sosiaalipalveluiden kautta, muista oppilaitoksista tai omien läheisverkostojensa kautta. Perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleiden nuorten ohjaamiseksi tarvitaan yhteistyötä erityisesti oppivelvollisten perusopetuksen kanssa ja luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten ohjaamiseksi työhallinnon viranomaisten kanssa. Opiskelija osallistuu hakeutumisvaiheessa valintakokeeseen, missä hänen alkuvaiheen opintojen tarpeensa tunnistetaan. Kaikki hakijat haastatellaan ennen opiskelijaksi valintaa, jotta ryhmänohjaajalle muodostuu kokonaiskuva opiskelijan sen hetkisestä osaamisesta, opiskelumotivaatiosta sekä tulevaisuuden tavoitteista. Valintakokeen ja haastattelun perusteella opiskelija ohjataan aloittamaan alkuvaiheen opintonsa joko lukutaito- tai alkuvaiheen ryhmässä. Opintojen alkuvaiheessa opiskelijaa tulee aktiivisesti tukea suuntautumisessa oppijan rooliin. Tämä tapahtuu henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimisen aloittamisella ensimmäisen opiskeluviikon aikana. Lukutaitovaiheen alussa hops-keskusteluissa on mukana myös tulkki.

6.1 Tuntijako lukutaitovaiheessa

Vuolteessa järjestettävä aikuisten perusopetuksen lukutaitovaihe rakentuu yhden lukuvuoden mittaiseksi kokonaisuudeksi. Lukutaitovaiheen laajuus on 30 kurssia ja se koostuu pakollisista ja valinnaisista kursseista (ks. taulukko 1). Lukutaitovaiheessa suomen kielen lisäksi opiskellaan matematiikkaa, yhteiskuntatietoutta ja kulttuurin tuntemusta, ympäristö- ja luonnontietoa sekä opinto-ohjausta ja työelämätaitoja (liite 3).

Oppiaine	Pakolliset kurssit (valtakunnalliset opiperusteet)	Oppilaitoskohtaiset pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	15		3
Matematiikka	3		
Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus	2		
Ympäristö- ja luonnontieto	1		
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	2		1
Opintostartti		1	
Tieto- ja viestintätekniikka			1
Taito- ja taideaineiden kurssi			1
YHTEENSÄ:	23	1	6

Taulukko 1. Lukutaitovaiheen pakolliset ja valinnaiset kurssit.

6.2 Oppiaineet lukutaitovaiheessa

Lukutaitovaiheen opetussuunnitelmassa esitellään valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteita mukaillen oppiaineittain kunkin oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä arvioinnin kohteet oppimäärää arvioitaessa. Tavoitteisto sekä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet on kirjattu valtakunnallisten perusteiden mukaisina, mutta kurssikuvausten yhteydessä esitetään Vuolteen lukutaitovaiheessa toteutettuun opetukseen liittyviä erityisiä paikallisia täydennyksiä, painotuksia ja huomioita. Opetussuunnitelman toteutumista tullaan arvioimaan ja suunnitelmaa täydentämään jatkuvasti, opiskelijoilta ja opetushenkilöstöltä tulevan palautteen ja kokemuksen myötä.

6.2.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä lukutaitovaiheessa on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luominen sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen. Opetus edistää opiskelijoiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun sekä lukemiseen ja kirjoittamiseen. Päätaavoitteena on saavuttaa luku- ja kirjoitustaito sekä sellaiset kielelliset valmiudet, joiden avulla opiskelijan on mahdollista jatkaa opiskelua aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa. Opiskelijan kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tulee tukea myös alkuvaiheen ja päättövaiheen aikana kaikissa oppiaineissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa ymmärtämään henkilökohtaisiin asioihin ja tarpeisiin liittyviä sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja yksinkertaisia kehotuksia	LÄI1-LÄI3 LÄI16	L2, L3
T2 ohjata opiskelijaa seuraamaan ja osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun	LÄI1-LÄI18	L1, L2, L7
T3 opastaa opiskelijaa kertomaan perustiedot itsestään, lähipiiristään ja elämästään	LÄI1-LÄI3, LÄI12, LÄI16	L2, L3
T4 opastaa opiskelijaa tekemään kysymyksiä arjen vuorovaikutustilanteissa	LÄI1-LÄI18	L1, L2, L3
T5 ohjata opiskelijaa ääntämään ymmärrettävästi	LÄI1-LÄI18	L2, L3
T6 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään tarpeistaan ja rohkaista häntä käyttämään kieltä arkipäivän erilaisissa viestintätilanteissa	LÄI1-LÄI18	L1, L2, L7
T7 opastaa opiskelijaa kehittämään kieltään sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin	LÄI1-LÄI18	L1, L2, L7
T8 tukea opiskelijaa vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti myös draaman avulla	LÄI1-LÄI18	L1, L2, L7
Tekstien lukeminen ja tulkitseminen		
T9 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kirjaimet ja tuottamaan niitä vastaavat äänteet sekä yhdistämään äänteet tavuiksi ja sanoiksi	LÄI1-LÄI8 LÄI16-LÄI17	L1, L3
T10 ohjata opiskelijaa jakamaan tuttu sana tavuiksi ja äänteiksi sekä käyttämään tavuttamista apuvälineenä uuden sanan lukemisessa	LÄI3-LÄI18	L1, L3
T11 ohjata opiskelijaa lukemaan sanoja, lauseita sekä lyhyitä tekstejä	LÄI3-LÄI18	L1, L3
T12 opastaa opiskelijaa tunnistamaan yksinkertaisesta tekstistä yksittäinen tieto, jos tekstin voi lukea tarvittaessa uudelleen	LÄI7-15	L1, L6
T13 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, mitä kuva esittää ja mihin se viittaa todellisuudessa	LÄI2-LÄI18	L1, L4
T14 opastaa opiskelijaa tunnistamaan käsitteet kirjain, äänne, tavu, sana, lause ja teksti	LÄI2-LÄI18	L1, L2, L4
T15 innostaa opiskelijaa lukutaidon oppimisessa ja lauseiden/tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	LÄI1-LÄI18	L1, L4, L5
T16 kannustaa opiskelijaa kiinnostumaan teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia	LÄI1-LÄI18	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T17 ohjata opiskelijaa havainnoimaan suomenkielistä äännemaailmaa ja tunnistamaan suomen kielen äänteiden välisiä eroja	LÄI1-LÄI18	L1, L2
T18 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja kirjoittamaan pienet ja suuret tekstauskirjaimet	LÄI1-LÄI8 LÄI16-LÄI18	L1, L3
T19 ohjata opiskelijaa ymmärtämään äänne-kirjainvastaavuuden periaate	LÄI1-LÄI8 LÄI16-LÄI18	L1, L3

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T20 rohkaista ja innostaa opiskelijaa kertomaan itsestä ja lähipiiristä sekä omista mielipiteistään ja kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla ja kirjoittamalla ja kuvien avulla	LÄI1-LÄI18	L4, L5, L7
T21 ohjata opiskelijaa tuottamaan suullisesti ja kirjallisesti sanoja, fraaseja sekä lyhyitä viestejä välittömistä tarpeistaan	LÄI1-LÄI18	L2, L4, L5
T22 ohjata opiskelijaa kertomaan ja kirjoittamaan henkilötietonsa	LÄI1-LÄI3, LÄI12, LÄI16	L3, L6
T23 opastaa opiskelijaa harjaannuttamaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata häntä vähitellen tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	LÄI1-LÄI18	L1, L4, L5
T24 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	LÄI1-LÄI18	L1
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T25 vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ohjaamalla häntä tekemään havain- toja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä	LÄI1-LÄI18	L2, L4, L7
T26 innostaa opiskelijaa kuuntelemaan ja lukemaan selkokielisiä tekstejä ja ohjata häntä kirjaston käyttöön	LÄI8-LÄI18	L2, L3, L4
T27 ohjata opiskelijaa arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta	LÄI1-LÄI18	L2, L4, L7

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Kaikilla äidinkielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita ja kielenkäyttötilanteita. Tiettyjä sisältöalueita painotetaan kurssikohtaisesti, mutta niitä voidaan käsitellä eri opiskeluvaiheissa uudestaan kerraten, syventäen ja laajentaen. Opetukseen integroidaan taito- ja taideaineita, kuten musiikkia, liikuntaa ja ilmaisutaitoa. Oppimäärään kuuluu 15 pakollista kurssia ja 3 tukikurssia.

LÄI1 Lähtökohtia luku- ja kirjoitustaidon opiskelulle (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan opiskelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, toimintatapoja oppilaitosyhteisössä ja oppitunneilla sekä opiskeluvälineiden käyttöä ja niistä huolehtimista. Aloitetaan äänne-kirjainvastavuuksien opiskelu opettelemalla ääntämään ja kirjoittamaan suomen kielen aakkosia systemaattisesti äänne ja kirjain kerrallaan. Lisäksi harjoitellaan erottamaan ja tuottamaan lyhyttä ja pitkää vokaalia sekä kirjoittamaan pieniä ja isoja tekstauskirjaimia. Opetellaan kynäote ja kirjoitussuuntaa vasemmalta oikealle. Tutustutaan sanahahmoina yleisimpiin opiskelijan oppimisympäristössä ja arkielämässä kohtaamiin logoihin, kyltteihin ja sanoihin. Harjoitellaan tervehtimään ja esittäytymään.

LÄI2 Äänteestä ja kirjaimesta tavuksi (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla jatketaan teknisen lukutaidon opiskelua harjoittelemalla äänne-kirjainvastaavuutta sekä yhdistämällä äänteitä tavuiksi ja ymmärrettäviksi lyhyiksi sanoiksi. Luetun ymmärtämistä ja kuvanlukutaitoa harjoitellaan liittämällä opetellut sanat niitä vastaaviin kuviin. Autenttisia tekstejä käytetään apuna tutustuttaessa suomen kielen kirjaimiin ja sanoihin. Harjoitellaan edelleen erottamaan ja tuottamaan lyhyttä ja pitkää vokaalia. Kurssilla opetellaan Isojen ja pienten kirjainten kirjainhahmoja ja niiden sijoittumista viivastolle. Kirjoittamisessa pääpaino on pienillä tekstauskirjaimilla huomioiden erisnimien kirjoittaminen. Kurssilla opetellaan kertomaan perusasioita itsestä ja perheestä sekä harjoitellaan persoonapronomeineja.

LÄI3 Tavusta sanaksi (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan tavujen sekä lyhyiden sanojen ja niistä muodostuvien lauseiden lukemista ja kirjoittamista. Lisäksi harjoitellaan yksöis- ja kaksoiskonsonanttien eroa. Kurssilla opetellaan ruokailutilanteissa tarvittavaa sanastoa. Harjoitellaan vuorovaikutustilanteissa tarvittavia kohteliaisuusfraaseja: kuumisten vaihtamista, pyytämistä ja kiittämistä.

LÄI4 Harjoitellaan sanoja (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla jatketaan sanojen ja lyhyiden lauseiden lukemisen ja ymmärtämisen sekä kirjoittamisen harjoittelua. Lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan uusilla sanoilla lisäämällä jo opittuihin tavuihin/sanoihin lisää kirjaimia ja tavuja opiskelijan taitotason mukaan. Jatketaan lyhyen ja pitkän vokaalin sekä yksöis- ja kaksoiskonsonanttien tunnistamista ja tuottamista. Opetellaan viikonpäivät ja vuorokauden ajat sekä kysymään ja kertomaan kellonaika.

LÄI5 Lisätään tavuja (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla sujuvoitetaan lukemisen ja ymmärtämisen sekä kirjoittamisen taitoja. Tavujen ja lyhyiden sanojen rinnalla harjoitellaan useampitavuisien sanojen lukemista ja kirjoittamista. Harjoitellaan tuottamaan ja tunnistamaan yleisimpiä verbejä arjen konteksteissa. Kurssilla harjoitellaan kaupassa asiointia ja kysymyslauseita.

LÄI6 Sanoista lauseisiin (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan lauseen käsitteeseen sekä ison alkukirjaimen, pisteen, kysymysmerkin ja huutomerkin käyttöön. Yksittäisten sanojen rinnalla harjoitellaan lyhyiden ja yksinkertaisten lauseiden mekaanista ja ymmärtävää lukemista sekä kirjoittamista. Opetellaan tunnistamaan ja tuottamaan lisää yleisimpiä verbejä arjen konteksteissa. Kurssilla harjoitellaan matkustamiseen liittyvää sanastoa ja toimimaan eri kulkuvälineillä.

LÄI7 Lauseista kohti tekstiä (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sanojen ja lauseiden rinnalla kurssilla harjoitellaan lyhyen, yksinkertaisen tekstin ymmärtävää lukemista. Lisäksi opetellaan kirjoittamaan kuvasta kertomaan kuvasta muutamalla lauseella. Kurssilla tutustutaan vuodenkiertoon ja opitaan kuvaamaan säätä. Harjoitellaan yleisimpiä adjektiiveja arjen konteksteissa.

LÄI8 Sujuvoitetaan luku- ja kirjoitustaitoja (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan kehon osien nimityksiä ja harjoitellaan omasta olotilasta kertomista. Jatketaan lyhyiden ja yksinkertaisten tekstien lukemista sekä lyhyiden tekstien kirjoittamista. Harjoitellaan tekstitaitoja opettelemalla tunnistamaan yksittäistä tietoa tekstistä. Kurssilla opetellaan asioimaan lääkärissä ja harjoitellaan omistusrakenteen käyttöä.

LÄI9 Käydään ostoksilla (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan pukeutumiseen, vaatteisiin ja asioimiseen liittyvää sanastoa ja toimimaan kaupassa. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla jatketaan omistusrakenteen harjoittelua.

LÄI10 Asuminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opitaan hakemaan tekstistä vastauksia yksinkertaisiin kysymyksiin. Tutustutaan kotiin ja asumiseen liittyvään sanastoon sekä opetellaan paikan ilmauksia. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla opetellaan viestimään asunnon huoltoon liittyvissä tilanteissa.

LÄI11 Toimitaan kotona (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan kodinhoitoon ja ruoanlaittoon liittyvään sanastoon. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla tutustutaan ruokaohjeisiin ja opitaan kertomaan kodinhoitamisesta.

LÄI12 Annetaan henkilötietoja ja täytetään lomakkeita (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan henkilötietoihin liittyviin kysymyksiin vastaamista. Opetellaan omien tietojen etsimistä ja lukemista henkilötietopapereista ja niiden kirjoittamista viranomaislomakkeisiin. Harjoitellaan allekirjoitusta.

LÄI13 Asioidaan terveyspalveluissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan ajanvaraukseen sekä lääkärissä ja apteekissa asiointiin liittyvää esittäytymistä, kysymistä ja vastaamista sekä oman terveydentilan kuvailemista. Harjoitellaan lääkkeiden käyttöohjeiden lukemista ja ymmärtämistä.

LÄI14 Viestintää päivähoidossa, koulussa ja työelämässä (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan kuulumisten kertomista ja kysymistä, kysymyksiin vastaamista, tiedon etsimistä ja kuvailemista päivähoitoon ja kouluun liittyvissä tilanteissa. Tutustutaan ammattisanastoon ja opitaan kertomaan omasta koulu- ja ammattitaustasta.

LÄI15 Vietetään vapaa-aikaa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan eri vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin, kuten kirjaston käyttöön, eri liikuntavaihtoehtoihin, taiteisiin ja kädentaitoihin liittyviin harrastuksiin. Opetellaan kielenkäyttötaitoja näissä tilanteissa.

LÄI16 Suomen kielen tukikurssi 1 (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään kurssien Läi1-Läi3 sisältöjä. Jatketaan äänne-kirjainvastaavuuden opiskelua. Opetellaan tuottamaan ja tunnistamaan sekä lyhyitä ja pitkiä vokaaleja että yksöis- ja kaksoiskonsonantteja. Harjoitellaan kirjoittamaan pieniä ja isoja kirjaimia. Kurssilla harjoitellaan lyhyiden sanojen ja lauseiden lukemista ja kirjoittamista.

LÄI17 Suomen kielen tukikurssi 2 (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään kurssien Läi4-Läi6 sisältöjä. Jatketaan mekaanisen ja ymmärtävän lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelua. Opiskellaan lisää yleisimpiä verbejä ja kertaillaan jo aiemmin opittuja. Opiskellaan arjessa tarvittavaa sanastoa ja fraaseja sekä harjoitellaan erilaisia arjen vuorovaikutustilanteita.

LÄI18 Suomen kielen tukikurssi 3 (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään kurssien Läi7-Läi9 sisältöjä. Harjoitellaan lyhyiden ja yksinkertaisten tekstien ymmärtävää lukemista sekä kirjoittamista. Opiskellaan näppäintaitoja kirjoittamalla äänneitä, sanoja ja lauseita.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Puhuminen ja kuunteleminen ovat toisiinsa liittyviä vuorovaikutustaitoja. Niiden avulla saadaan ensimmäiset kontaktit ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan, jonka tekstejä ja kirjoitusta aletaan opiskella. Puhuminen ja kuunteleminen luovat pohjan lukemaan ja kirjoittamaan oppimiselle, joka alkaa ensin suullisena opitusta kieliaiineksestä. Puhumisen ja kuuntelemisen aiheet nousevat keskeisen sanaston aihepiireistä. Opetuksessa korostuvat elämyksellinen ja toiminnallinen oppiminen.

Lukemisen ja kirjoittamisen oppiminen liittyvät läheisesti toisiinsa ja niitä opetetaan yhtä aikaa. Lukemaan opettamisessa käytetään erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja, mutta opetuksen lähtökohtana on äänne-kirjainvastaavuuden ymmärtäminen sekä taito yhdistää kirjaimet ja äänneet tavuiksi, tavut sanoiksi ja sanat lauseiksi. Kaiken lukutaidon harjoittelun tulee tähdätä jatkuvasti luetun ymmärtämiseen. Kirjainmuotojen oppiminen perustuu runsaasti motorisiin ja kinesteettisiin harjoituksiin. Kirjoittamisen oppimisessa voidaan käyttää kirjainmallin päälle kirjoittamista ja kopiointia, tavu- ja sanasanelukirjoitusta sekä lisäyssanelua. Lisäksi harjoitellaan näppäintaitoja esimerkiksi tietokoneella ja älypuhelimella.

Auditiivisen hahmottamisen harjoittelu vahvistaa äänne-kirjainvastaavuuksia ja tukee tekstin oikeinkirjoittamista. Lisäksi se kehittää äänenetietoisuuden kehittymistä ja äänneiden sekä sanojen erottelutaitoja.

Puhumista, kuuntelemista, lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan yhdessä opintoryhmän kanssa sekä yksin. Opiskelijoita rohkaistaan osoittamaan osaamistaan kaikilla niillä ilmaisukeinoilla, joita heillä on. Opetuksessa käytetään multimodaalisia tekstejä, kuten kuvia, videoita ja sarjakuvia sekä saatavilla olevia opetusohjelmia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä, vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaitojen sujuvoitumista. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain muistaen, että varsinaisia oppimisvaikeuksia voidaan todentaa vasta useamman opiskeluvuoden jälkeen, kun opiskelija on harjaantunut suomen kielessä. Opettaja mallintaa sanojen, lauseiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Opiskelijoita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti opiskelun tukena. Kielellisesti taitavia opiskelijoita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuvat.

Opiskelijan oppimisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisen arviointi on opiskelijoita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen opiskelijan oppimista ja edistymistä. Arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin opiskelijan kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta opiskelijat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. He saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukasta ja kannustavaa palautetta annetaan kaikilla osaamisen eri alueilla. Se auttaa opiskelijaa huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita opiskelijoiden kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon edistymisessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa,
- sana- ja käsitevarannon karttuminen,
- edistyminen lukutaidossa sekä luetun ymmärtämisessä,

- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

6.2.2 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä lukutaitovaiheessa on, että opiskelija omaksuu sellaisia numeerisia perustaitoja, jotka ovat keskeisiä arjen hallinnan, kommunikaation sekä opintojen etenemisen kannalta. Tavoitteena on myös, että opiskelija saa myönteisiä ja monipuolisia kokemuksia matematiikasta. Kielitieteisessä matematiikan opetuksessa havainnollisuus, matemaattisten käsitteiden täsmällinen esittäminen ja selittäminen arkikielellä sekä ymmärtämisen varmistaminen ovat keskiössä.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	LMA1-LMA3	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja numeerisesta tiedosta arjen tilanteissa	LMA1-LMA3	L3, L4
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti	LMA1-LMA3	L1, L4
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	LMA1-LMA3	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata opiskelijaa tulkitsemaan ja käyttämään arjessa esiintyvää numeerista tietoa	LMA1-LMA3	L1, L3, L4
T6 tutustuttaa opiskelija lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen	LMA1	L1, L4
T7 perehdyttää opiskelija yhteen- ja vähennyslaskuun sekä kerto- ja jakolaskun perusteisiin	LMA1-LMA3	L1, L4
T8 ohjata opiskelijaa ilmaisemaan määrää ja järjestystä lukujen avulla	LMA1	L1, L3, L4
T9 ohjata opiskelijaa tunnistamaan desimaali- ja murtoluku arkielämän tilanteissa	LMA3	L1, L3, L4
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään rahankäyttöön liittyviä käsitteitä oman talouden näkökulmasta	LMA2	L1, L3, L4
T11 tutustuttaa opiskelija keskeisimpiin mittayksiköihin ja niiden lyhenteisiin sekä mittavälineiden käyttöön	LMA2	L1, L3, L4

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

LMA1 Lukujen maailma (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan lukusanoja, numeromerkkejä, matematiikan perussymboleja, harjoitellaan niiden kirjoittamista ja tutustutaan niiden käyttöön arkitilanteissa kuten puhelinnumeroissa, osoitteissa ja aikatauluissa. Tutustutaan lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen. Opetellaan järjestysluvut. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskua.

LMA2 Luvut arjessa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan aikakäsitteeseen harjoittelemalla esimerkiksi kellonaikojen, päivämäärien ja aukioloaikojen ilmaisemista ja ymmärtämistä. Opetellaan yleisimmin käytettävien suureiden mittayksiköt ja niiden lyhenteet. Tällaisia suureita ovat muun muassa pituus (matka), tilavuus (vetoisuus), aika ja massa. Harjoitellaan viivoittimen ja muiden mittavälineiden käyttöä. Harjoitellaan lukumäärien ja ominaisuuksien vertailua lukujen ja mittayksiköiden avulla. Arvioidaan pituuksia, tilavuuksia ja massoja.

LMA3 Laskutoimituksia arjessa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjaannutetaan yhteen- ja vähennyslaskutaitoja, myös tutuissa konkreettisissa yhteyksissä, ja tutustutaan kerto- ja jakolaskun periaatteisiin. Harjoitellaan lukujen käyttöä rahaliikenteessä esimerkiksi hintojen, laskujen, kuittien tarkastelun ja hintavertailujen avulla. Tutustutaan teknisiin apuvälineisiin (esim. laskin, älypuhelimien sovellukset, pankkiautomaatti ja verkkopankki).

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen lähtökohtana käytetään opiskelijoille tuttuja ja arkeen liittyviä aiheita. Matematiikkaa opiskellaan oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa ja jossa eri aistien hyödyntämiseen kiinnitetään huomiota. Tutustutaan opiskelu- ja mittavälineiden käyttöön kuten viivoittimet, metrimitat ja vaa'at. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Totutellaan työskentelemään sekä yhdessä että itsenäisesti. Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan käyttää opetuksen ja oppimisen välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Matematiikan perustaitojen oppimiselle on varattava riittävästi aikaa. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa opiskelijoille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Jokaiselle opiskelijalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun sekä tilaisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden peruslaskutaitojen kehittymistä. Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota kannustavan palautteen antamiseen. Opiskelijoita kannustetaan kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun.

Opiskelijoilla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida numeroiden, matemaattisten perussymbolien käytön ja tulosten oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- lukusanojen ja numeromerkkien tunteminen sekä lukukäsitteen ymmärtäminen
- peruslaskutoimitusten hallitseminen
- edistyminen numeerisen tiedon käyttämisessä arjen tilanteissa
- edistyminen matemaattisessa ajattelussa ja ilmaisussa.

6.2.3 Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden kasvua vastuuntuntoisiksi ja aktiivisiksi kansalaisiksi. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija Suomen historiaan sekä sen eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin, muodostaa yhteiskunnan toiminnan ja kansalaisen vaiku-

tusmahdollisuuksien tiedollinen perusta sekä rohkaista opiskelijoita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksessa opiskelijoita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Opiskelijoita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään. Opiskelijat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan sekä luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa kiinnostumaan suomalaisesta yhteiskunnasta	LYK1, LYK2	L2, L3
T2 tutustuttaa opiskelija Suomen historian ja yhteiskuntajärjestelmän peruspiirteisiin	LYK2	L1, L4, L7
T3 kartuttaa opiskelijan historiaan ja yhteiskuntaan liittyvää sanastoa ja käsitteistöä	LYK1, LYK2	L1, L4, L7
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	LYK1, LYK2	L1
T5 perehdyttää opiskelijaa esittämään mielipiteensä	LYK2	L2, L6, L7
T6 perehdyttää opiskelijaa perheen sekä lapsen ja nuoren asemaan, yhdenvertaisuuden periaatteeseen sekä sukupuolten väliseen tasa-arvoon Suomessa	LYK2	L2, L7
T7 ohjata opiskelijaa hahmottamaan itsensä yksilönä ja yhteisön jäsenenä	LYK1, LYK2	L2, L3, L7
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T8 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tärkeimpiä kunnan ja valtion viranomaisten järjestämiä palveluita	LYK1	L3, L5, L7
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään yksityisiä palveluita	LYK1	L3, L5, L7
T10 kannustaa opiskelijaa mukaan kolmannen sektorin toimintaan	LYK1	L3, L7
Kulttuurintuntemus, kulttuuri-identiteetti ja vuorovaikutus		
T11 tutustuttaa opiskelijaa suomalaiseen kulttuuriin liittyviin tapoihin, arvoihin, normeihin ja asenteisiin	LYK1, LYK2	L2, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T12 ohjata opiskelijaa tunnistamaan oman kulttuurinsa erityispiirteitä ja tarkastelemaan oman kulttuurinsa ja suomalaisen kulttuurin välisiä eroja	LYK1, LYK2	L2
T13 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti kulttuurisesti erilaisten näkemyksien olemassaoloon	LYK1, LYK2	L1, L2
T14 tukea opiskelijaa toimimaan rakentavasti kulttuurisesti moninaisen yhteisön jäsenenä ja torjumaan rasismia kaikkia etnisiä ryhmiä kohtaan	LYK1, LYK2	L2, L7

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

LYK1 Arkielämä ja yhteiskunnan palvelut (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön ja perheen näkökulmasta. Perehdytään yhteiskunnan peruspalveluihin ja muihin julkisiin palveluihin, kuten terveyspalveluihin, Kelaan, sosiaalitoimistoon, työvoima- ja elinkeinotoimistoon, päivähoitoon, lasten, nuorten ja aikuisten koulutuspalveluihin, poliisiin sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimeen. Tutustutaan myös yksityisiin palveluihin, pankkiin ja mobiilipalveluihin. Tutkitaan laskuja ja harjoitellaan raha-asioiden hoitamista. Tutustutaan kolmannen sektorin toimijoihin, kuten eri alojen yhdistyksiin ja seuroihin. Kehitetään arkielämään ja yhteiskunnan palveluihin liittyvää sanastoa ja harjoitellaan lukemista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opetellaan asioimaan peruspalveluissa. Tehdään vierailukäyntejä.

LYK2 Demokraattinen yhteiskunta (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Hahmotetaan ja havainnoidaan suomalaiseen kulttuuriin liittyviä tapoja, arvoja, normeja ja asenteita. Tutustutaan Suomen historian pääpiirteisiin ja yhteiskuntajärjestelmään: valtioelimet ja paikallishallinto. Tarkastellaan yhteistä päätöksentekoa sekä demokraattisen toiminnan käsitteitä kuten ihmisoikeudet, lasten oikeudet, tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus. Kartutetaan historiaan ja yhteiskuntatietouteen liittyvää sanastoa ja käsitteitä. Harjoitellaan lukemista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opetellaan oman mielipiteen esittämistä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja. Niiden avulla harjoitellaan yhteistoimintaa ja osallistumista. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään käsitteiden, esimerkkien ja ilmiöiden havainnollistamiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata opiskelijat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä ja toimijoina, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia, sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Opiskelijoita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon saavuttamisessa, millä on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan ja keskustelemaan. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppimisen arviointi yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineessa annettavalla palautteella opiskelijoita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omassa opintoryhmässään, oppilaitoksessaan sekä lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Tarkoituksena on auttaa opiskelijoita tiedostamaan oppimansa, suuntaamaan opiskelunsa olennaiseen sekä kehittämään omia työskentely-, opiskelu- ja itsearviointitaitojaan. Oppiaineen arviointi perustuu opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen historian peruspiirteiden ymmärtäminen
- suomalaisen kulttuurin erityispiirteiden tunnistaminen
- yhteiskuntatietouden sana- ja käsitevarannon hallitseminen.

6.2.4 Ympäristö- ja luonnontieto

Oppiaineen tehtävä

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian tiedonaloista koostuva integroitu aineryhmä, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Opetuksen keskeisenä ta-

voitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan omaa lähiympäristöään, sen luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä erilaisia luonnonilmiöitä. Oppimisen lähtökohtana on siten monimuotoinen elinympäristö, joka luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta.

Opiskelijat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Opetus tukee opiskelijoiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä ja antaa valmiuksia tehdä jokapäiväisiä valintoja. Opiskelijoita ohjataan yhdistämään kokemuksiaan ja tietojään ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittäminen sekä luku- ja kirjoitustaitojen sujuvoittaminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Asenne- ja arvotavoitteet		
T1 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	LYL1	L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta	LYL1	L3, L7
Tieto ja ymmärrys		
T3 ohjata opiskelijaa tunnistamaan oman lähiseudun luontoa ja rakennettua ympäristöä	LYL1	L1, L4
T4 tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	LYL1	L1, L4, L5
T5 auttaa opiskelijaa ymmärtämään omien valintojen merkitys elämälle ja luonnolle	LYL1	L1, L7
T6 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen luonnonvarojen kestävästä käytön merkitystä	LYL1	L1, L7
Taidot		
T7 kartuttaa opiskelijan ympäristö- ja luonnontietoon liittyvää sanastoa ja käsitteistöä	LYL1	L1, L4
T8 opastaa opiskelijaa lukemaan ja käyttämään yksinkertaisia karttoja	LYL1	L1, L4
T9 ohjata opiskelijaa toimimaan turvallisesti kotona huomioiden palo- ja sähköturvallisuus	LYL1	L3
T10 ohjata opiskelijaa huolehtimaan jätteiden lajittelusta ja kierrätyksestä	LYL1	L3, L7
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	LYL1	L1

Ympäristö- ja luonnontiedon kurssi aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

LYL1 Ympäristö- ja luonnontiedon alkeet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan lähiympäristöön ja Suomen luontoon sekä sen tärkeimpiin eliölajeihin ja rakennettuun ympäristöön. Kartutetaan ympäristö- ja luonnontietoon liittyvää sanastoa ja käsitteistöä. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään karttoja: Suomi osana Eurooppaa ja maapalloa sekä oman kotimaan sijoittuminen maapallolla. Tutustutaan luonnonvarojen kestäväään käyttöön, jätteen lajitteluun ja kierrätykseen, turvallisuuden edistämiseen kotona sekä sähkö- ja paloturvallisuuteen. Harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja vuorovaikutustaitoja.

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisympäristöjä ja työtapoja valittaessa huomioidaan toiminnallisuus, kokemuksellisuus sekä elämyksellisyys. Oppimisympäristöinä käytetään oppilaitoksen tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita sekä tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä. Paikallisesti hyödynnetään yhteistyötä museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksessa ja työtapojen valinnassa huomioidaan opiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittämisessä. Keskeiset käsitteet konkretisoidaan ja havainnollistetaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat ja vahvistavat opiskelijan käsitystä omasta oppimisestaan.

Opiskelijan oppimisen arviointi ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Palautetta annetaan ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden ja tietojen hallinnasta. Työskentelyn etene- mistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Arviointi perustuu opiskelijoiden työskente- lyn havainnointiin ja keskusteluihin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- Suomen luonnon ja rakennetun ympäristön tunteminen
- karttojen hyödyntäminen
- kestävän kehityksen periaatteiden tunteminen
- ympäristö- ja luonnontietoon liittyvän sana- ja käsitevarannon hallinta.

6.2.5 Opinto-ohjaus ja työelämätaidot

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja.

Ohjauksessa korostuu opiskelijoiden motivaation sekä opiskelun tukeminen. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla opiskelijalle sekä elämänhallintaa haittaava että itsetuntoa alentava tekijä. Motivaation säilyminen vaatii siksi sekä kielellisesti että tiedollisesti opiskelijan lähtötason huomioivaa opetusta ja ohjausta sekä syventymistä hänen opiskeluhistoriaansa. Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Lukutaitovaiheessa opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tavoitteena on opettaa koulutusjärjestelmään ja ammatteihin liittyvää kieltä ja tutustuttaa opiskelijoita opiskeluun ja suomalaiseen työelämään. Luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua. Opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tehtävänä on yhdessä muiden oppiaineiden kanssa harjoituttaa opiskelijoiden opiskelutaitoja sekä selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa selviytymisen, jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Opiskelu- ja työelämätaitoja kehittämällä opiskelija saa valmiuksia siirtyä opinnoissaan eteenpäin.

Opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijoiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, ammatinvalintakysymyksissä ja opintojen nivelvaiheissa. Oppiaine tarjoaa opiskelijoille sekä tietoa että tutustumismahdollisuuksia eri koulutusvaihtoehtoihin ja ammattialoi-

hin. Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumisjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Opiskelijoita opastetaan käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan opiskelijoiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintoja koskevassa päätöksenteossa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys opiskelu ympäristöstä ja sen toimintatavoista sekä kehittämään valmiuksiaan toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	LOT1, LOT2	L2, L3, L7
T2 tukea opiskelijaa itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelusta ja tekemistään valinnoista	LOT1, LOT2	L1, L3, L7
Opiskeluvalmiuksien kehittäminen		
T3 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	LOT1, LOT2	L1
T4 luoda edellytyksiä opiskelijan halulle tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan sekä kehittää hänen kykyään tunnistaa oppimisen kohteita	LOT1, LOT2	L1
T5 ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia ja opiskelun keskeyttämistä	LOT1, LOT2	L1, L3
Itsetuntemus		
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	LOT1, LOT2, LOT3	L3
Tavoitteiden asettaminen		
T7 ohjata opiskelijoita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	LOT1, LOT2, LOT3	L1, L3
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 auttaa opiskelijaa ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta	LOT2, LOT3	L6, L7
T9 ohjata opiskelijaa pohtimaan itselleen sopivia ammattialoja	LOT2, LOT3	L4, L5, L6
T10 tutustuttaa koulutusvaihtoehtoihin ja työelämään	LOT2, LOT3	L6
T11 edistää opiskelijan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	LOT2, LOT3	L1, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T12 ohjata opiskelijaa toimimaan yksinkertaisissa työelämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa	LOT2, LOT3	L2
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T13 perehdyttää opiskelijaa koulutukseen ja työelämään liittyvään sanastoon ja käsitteisiin	LOT1, LOT2, LOT3	L1, L4, L6
T14 antaa opiskelijalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista	LOT1	L4, L5
T15 tutustuttaa opiskelijaa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin	LOT2	L4, L5, L6

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Vuolteella opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineeseen kuuluu kaksi pakollista kurssia ja yksi valinnainen työelämäjakso.

LOT1 Koulutusjärjestelmä ja opiskelukäytänteet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään sekä siihen liittyvään sanastoon. Kehitetään opiskelutaitoja yhteistyössä muiden opiskeltavien oppiaineiden kanssa ja harjoitellaan toimimaan oppilaitosyhteisössä. Opetellaan asettamaan opiskeluun liittyviä tavoitteita ja arvioimaan tavoitteiden toteutumista. Harjoitellaan itsearviointia. Keskustellaan vastuun ottamisesta omasta oppimisesta, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. Ohjataan tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavien tahojen pariin oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehitetään taitoa hakea tarvittavia palveluita. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

LOT2 Ammatteihin tutustuminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan ammattinimikkeisiin, työtehtäviin ja työpaikkojen nimiin sekä opetellaan niihin liittyvää sanastoa. Harjoitellaan yksinkertaisia työelämään liittyviä vuorovaikutustilanteita. Tutustutaan jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään käymällä tutustumassa opiskelijoita kiinnostavien ammattialojen koulutuksiin, työpaikkoihin ja/tai yrityksiin. Tutustutaan ja opetellaan käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

LOT3 Työelämäjakso (valinnainen)

Viikon mittainen työelämään tutustumisjakso tehdään lähialueen suomalaisessa yrityksessä, kunnan/valtion työpaikassa tai yhdistyksessä. Kurssin tarkoituksena on tutustuttaa opiskelija suomalaiseen työelämään ja -kulttuuriin sekä antaa hänelle mahdollisuus kuulla puhekieltä/murretta ja päästä käyttämään opittua suomen kieltä ja työelämäntaitoja käytännössä. Opiskelija täyttää työelämäjakson aikana päiväkirjaa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään oppilaitosten ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Työtapoja käytetään monipuolisesti opiskelijoiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Opiskelijat pohtivat valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään ja voimavarojaan, tuen tarpeitaan, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä arvojen ja uskomusten vaikutuksia valintoihinsa ja päätöksiinsä. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja opiskelijoiden taustan ja osaamisen huomioon ottavia joustavia menetelmiä siten, että jokainen voi osoittaa osaamisensa. Samalla on varmistettava, että opiskelija ymmärtää arvioinnin periaatteet, merkityksen ja arviointitavan mahdollisista kielitaidon puutteista huolimatta.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- koulutukseen ja ammatteihin liittyvän sana- ja käsitevarannon kehittyminen
- vastuun ottaminen omista opinnoista ja tavoitteiden asettaminen
- opiskelu- ja oppimisvalmiuksien kehittyminen
- opinnoissa ja työelämässä tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

6.2.6 Muut perusopetukseen soveltuvat aihealueet sekä valinnaiset kurssit

Opetuksen järjestäjä voi sisällyttää paikallisen opetussuunnitelman lukutaitovaiheen opetustarjontaan myös muita aineita tai aihealueita edellyttäen, että ne tukevat aikuisten perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Vuolteessa opetussuunnitelmaan sisältyy yksi oppilaitoskohtainen pakollinen kurssi (LOPI1 Opintostartti) sekä kaksi valinnaista kurssia: LTAI1 Taito- ja taideaineiden kurssi ja LTVT1 Tieto- ja viestintätekniikan kurssi. Varsinaisten valinnaiskurssien lisäksi valinnaisaineiden sisältöalueita integroidaan kaikkeen oppimiseen. Jokaisen kurssin laajuus on 28 tuntia. Kurssit arvioidaan merkinnöillä suoritettu/hylätty.

LOPI1 Opintostartti (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opintostartti-kurssi järjestetään kahdessa eri osassa. Ensimmäisen osan (16 tuntia) aikana käydään opiskelijan ja opettajan väliset hops-keskustelut ja aloitetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta. Lukutaitovaiheessa keskusteluissa on mukana myös tulkki. Kerrotaan Vuolteen poissaolokäytännöistä ja oppilaitoksen säännöistä. Tutustutaan Wilmaan ainakin lyhyesti. Kurssin aikana käydään tervehtimässä muita Vuolteen opiskelijaryhmiä ja opettajia sekä tutustutaan oppilaitosrakennukseen sekä muihin oppilaitoksen toimijoihin. Kurssilla kerrotaan Vuolteen tukipalveluista (opiskelijahyvinvointivastaava, psykologi ja kuraattori). Toinen osa (12 tuntia) voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa leirikouluna tai erilaisina retkinä ja opintokäynteinä.

LTAI1 Taito- ja taideaineiden kurssi (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan eri taito- ja taideaineisiin, kuten kuvaamataitoon, musiikkiin, ilmaisutaitoon ja liikuntaan. Keskeistä on itseilmaisun kehittäminen sekä itsetunnon ja yhteistyötaitojen vahvistaminen.

LTVT1 Tieto- ja viestintätekniikka (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Tieto- ja viestintätekniikka on osana opetusta lukutaitovaiheen alusta asti. Valinnaiskurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelija tv-laitteiden käyttöön. Kurssisisällöt valitaan niin, että ne tukevat lukutaitovaiheen opetuksen eri oppiaineiden sisältöjä ja opiskelussa tarvittavia tietoteknisiä taitoja.

6.3 Tuntijako alkuvaiheessa

Alkuvaiheen opetus toteutetaan 1,5 lukuvuoden kestoisina opintoina. Opetuksen kokonaislaajuus on vähintään 39 kurssia ja se muodostuu kaikille opiskelijoille pakollisista ja valinnaisista kursseista. Lukuvuosi koostuu kuudesta jaksosta (kesto 6-8 viikkoa), joihin on koottu eri kursseista muodostuvia oppimiskokonaisuuksia (liite 4). Mikäli opiskelijalla on jo varsinaisessa perusopetuksessa tarvittavia tietoja, taitoja ja valmiuksia, voi hän mahdollisuuksien mukaan suorittaa näihin oppiaineisiin liittyviä kursseja päättövaiheen opintoina.

Alkuvaiheen opinnoissa opetus suunnitellaan toteutettavaksi mahdollisimman eheyttävästi. Tärkein opetettava aine on suomi toisena kielenä ja se integroituu erittäin vahvasti osaksi kaikkia muissa oppiaineissa opetettavia sisältöjä. Oheiseen taulukkoon on koottu alkuvaiheen opetuksen pakolliset ja valinnaiset kurssit. Tarkemmat tiedot oppiaineista, niiden tavoitteista, sisällöistä ja arvioinnista, sekä kuvaukset laaja-alaisen osaamisen tavoitteista ja niiden osaamisen kehittymisestä on esitetty myöhemmin oppiainekohtaisissa luvuissa.

Oppiaine	Pakolliset kurssit (valtakunnalliset ops-perusteet)	Oppilaitos- kohtaiset pa- kolliset kurs- sit	Valinnaiset kurssit
Suomen kieli ja kirjallisuus	17		
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	17		3
Vieras kieli, englanti, A-oppimäärä	4		1
Matematiikka	5	1	1
Yhteiskuntatietous ja kulttuurin tuntemus	3	1	
Ympäristö- ja luonnontieto	2	1	

Oppiaine	Pakolliset kurssit (valtakunnalliset ops-perusteet)	Oppilaitos- kohtaiset pa- kolliset kurs- sit	Valinnaiset kurssit
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	2	1	2
Opintostartti		1	
Tieto- ja viestintätekniikka		1	
Vapaaehtoistoiminta			1
Kuvataide			1
Musiikki			1
Ilmaisutaito ja draama			1
Liikunta			1
Kotitalous			1
Tukikurssit			2
Yhteensä:	33	6	15

Taulukko 2. Alkuvaiheen opetuksen pakolliset ja valinnaiset kurssit.

6.4 Oppiaineet alkuvaiheessa

Alkuvaiheen opintojen opetussuunnitelmassa esitellään valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta kunkin oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä arvioinnin kohteet oppimäärää arvioitaessa. Tavoitteisto ja arviointikriteeristö on kirjattu opetussuunnitelmaan valtakunnallisten perusteiden mukaisina (täydentäen Vuolteen valinnaiskursseilla). Kurssikuvausten yhteydessä esitetään Vuolteessa toteutettavaan alkuvaiheen opetukseen liittyviä erityisiä paikallisia täydennyksiä, painotuksia ja huomioita. Opetussuunnitelman toteutusta tullaan arvioimaan ja suunnitelmaa täydentämään tarvittaessa.

6.4.1. Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa kulttuurisesti moninaisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja

ajattelun taidot. Opetuksessa tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	L1, L2, L7
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnässään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	L1, L2, L4, L7
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	L1, L2, L3, L4
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan, ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1–2, Aäi11–13	L1, L4, L5
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja, laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11–13	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14–15	L1, L4, L5
T8 opastaa opiskelijaa tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11–15	L1, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8–10	L1, L2, L4, L7
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5–6, Aäi9–10	L1, L4, L5, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aai9-10	L1, L4, L5
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1-2, Aäi5-7, Aäi9-10, Aäi14	L2, L4, L5, L6
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12-13, Aäi16-17	L1, L2, L4
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15-17	L2, L4, L5, L7
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi2, Aäi5, Aai7-8, Aäi13-14, Aäi16-17	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän eri tavoitealueet integroituvat oppimisessa toisiinsa. Opiskelun päätavoitteena on saavuttaa eri alueilla sellaiset tiedot ja taidot, että opiskelijan on mahdollista jatkaa aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen. Vaikka kursseilla on keskiössä jokin oppimäärän osa-alue, näkökulma, tavoitealue, jokaisella kursilla ovat käytössä myös muita osa-alueita tarpeen mukaan. Kursseja voidaan paikallisesti yhdistää tai ryhmitellä laajemmiksi kursseiksi tai jaksoiksi.

Aäi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelun perustaidot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelun perustaitoihin. Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista sekä palautteen saamista ja antamista. Varmennetaan perusluku- ja kirjoitustaitoja. Harjoitellaan erilais-
ten tekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia
tekstinymmärtämisen strategioita. Kirjoitetaan käsin tekstauskirjaimilla sekä harjoitellaan näppäintaitoja
ja sujuvaa koneella kirjoittamista. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opi-
taan käyttämään niitä omista teksteistä. Tutustutaan tekstin tuottamisen
vaiheisiin ja omien tekstien tarkasteluun. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.
Opitaan käyttämään omista teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi2 Opiskelun ja tiedonhallinnan taidot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen
sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavaa kirjoittamista, kuten
muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, sekä lähteiden käyttöä ja merkintää. Etsitään tietoa eri läh-
teistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotetta-
vuutta. Tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia
noudattaen. Hyödynnetään muiden aineiden opetusta sekä media- ja kulttuuritarjontaa. Kannustetaan
ja tutustutaan kirjaston ja verkon aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luet-
tavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista.

Aäi3 Tekstien moninaisuus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja
tekstuaalisia piirteitä sekä harjoitellaan niiden käyttämistä omista teksteistä. Harjoitellaan tekstin tulkin-
nan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Laajennetaan opiskelijoiden tietoja kielen

piirteistä tekstejä tarkastelemalla. Harjoitellaan huomaamaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.

Aäi4 Puhe- ja vuorovaikutustaidot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja palautteen saamista ja antamista. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja omien vuorovaikutustaitojen kehittämiseen.

Aäi5 Kieli ja tekstit (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen, aiheen ja tekstilajin mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen, kielen piirteiden ja tekstien merkityksiä. Harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Tekstien tarkastelun yhteydessä tutustutaan sanaluokkiin, sijamuotoihin, verbien taivutukseen, lauseiden perustyyppeihin, lauseenjäsennykseen sekä sanaston piirteisiin. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi6 Kieli ja vuorovaikutus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista sekä palautteen saamista ja antamista. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi tapoja toimia tavoitteellisesti ja esittää oma

mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun. Pohditaan kirjoittamisen ja puhumisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.

Aäi7 Kieli ja kulttuuri (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, opiskelijoille tuttujen kielten piirteisiin. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Kurssilla hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita.

Aäi8 Kieli ja identiteetti (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin. Pohditaan kielen ja identiteetin suhdetta sekä oman identiteetin moninaisuutta, rakentumista ja merkitystä. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.

Aäi9 Tekstien tuottamisen perusteet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, kokemusten ja mielipiteiden jakamista. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Varmennetaan käsin kirjoittamisen taitoa ja sujuvaa koneella kirjoittamista. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Tutustutaan sanaston, verbitaivutuksen ja lausetyyppien merkitykseen tekstien tuottamisessa. Harjoitellaan tekstien otsikointia,

rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omista teksteistä. Opitaan käyttämään omista teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi10 Tekstien tuottaminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Harjoitellaan sujuvaa käsin ja koneella kirjoittamista sekä opiskelussa tarvittavaa kirjoittamista. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaan ottamista. Harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Tutustutaan sanajärjestyksen, virkerakenteen, lausetyyppien ja lauseenjäsennyksen merkitykseen tekstien tuottamisessa. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja sekä tekstien elävöittämistä. Opitaan käyttämään teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita. Tutustutaan tekijänoikeuksiin ja eettiseen verkkoviestintään. Harjoitellaan myös monimuotoisten tekstien tuottamista.

Aäi11 Tekstien tulkinnan perusteet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan monimuotoisten, erityisesti ei-fiktiivisten tekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkailaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Luetaan, kuunnellaan ja tulkitaan yhteisesti ja itse valittuja tekstejä.

Aäi12 Tekstien tulkinta (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään monimuotoisten tekstien tulkinnan taitoja tarkastelemalla kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden yhteyksiä tekstien merkityksiin. Tekstien tarkastelun yhteydessä käytetään hyväksi kielitietoa. Opitaan käyttämään kerron-

nan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika, juoni, kertoja, aihe ja teema. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston ja verkon monipuoliseen käyttöön. Syvennetään tietoja toimimisesta verkossa eettisesti ja lainsäädäntö huomioon ottaen. Tuetaan omaehtoista lukemisen ja kulttuurin harrastamista.

Aäi13 Kaunokirjallisuuden lukeminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla luetaan ja kuunnellaan osaamistasolle sopivaa koti- ja ulkomaista kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Opitaan tunnistamaan kertovien ja kuvaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Varmennetaan kerronnan peruskäsitteiden käyttöä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika, juoni, kertoja, aihe ja teema). Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Hyödynnetään kulttuuritarjontaa, esimerkiksi elokuvia ja teatteria. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen harrastamista. Eläydytään luettuun esimerkiksi draaman avulla.

Aäi14 Mediatekstit (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja sisältöjä ja keskustellaan median roolista opiskelijan arjessa. Tutkitaan mediatekstien piirteitä, ja tuotetaan niitä itse yhdessä tai yksin. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Käsitellään eettistä verkossa toimimista ja tekijänoikeuksia.

Aäi15 Tietokirjallisuus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla luetaan ja kuunnellaan osaamistasolle sopivaa tietokirjallisuutta ja pohditaan tietokirjallisuuden herättämiä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan

tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan eri lähteistä saadun tiedon yhdistämistä ja lähdekritiikkiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen harrastamista.

Aäi16 Kulttuuri ja kansanperinne (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan kulttuurin moninaisuuteen ja opiskelijoille läheisiin kansanperinteen lajeihin sekä niiden jatkajiin nykyculttuurissa. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tutkitaan kulttuurista kirjoittamista ja osallistutaan kulttuurikeskusteluun. Osallistutaan itse kulttuurin tuottamiseen.

Aäi17 Nykyculttuurin ilmiöitä (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja sisältöjä sekä keskustellaan median roolista opiskelijan arjessa. Luetaan osaamistasolle sopivaa koti- ja ulkomaista nykykirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä. Kurssilla tutustutaan opiskelijoille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykyculttuurissa. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja eläydytään luettuun esimerkiksi draaman keinoin.

Arvioinnin kohteet suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	Opiskelija vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja taitoa ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa ilmaista ajatuksiaan vastaamalla esitettyihin kysymyksiin.
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnässään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	Opiskelija oppii huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ryhmäviestintätilanteissa ja ottamaan muut ryhmän jäsenet huomioon.	Ryhmäviestinnän taidot	Opiskelija osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun asiallisesti. Opiskelija osaa mukauttaa viestintäänsä jonkin verran tilanteeseen sopivaksi.
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	Opiskelija oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Opiskelija osaa pitää lyhyen valmistellun puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta. Opiskelija osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	Opiskelija oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Opiskelija osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Tekstien tulkitseminen				
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1– Aäi2, Aäi11– Aäi13	Opiskelija sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.	Lukutaidon kehittyminen	Opiskelija osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä melko sujuvasti. Opiskelija osaa ohjatusti käyttää jotakin yksinkertaista tekstinymmärtämisen perusstrategiaa. Opiskelija osaa nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa lukijana.
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11– Aäi13	Opiskelija kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentaa sana- ja käsitevarantoaan.	Tekstien erittely ja ymmärtäminen	Opiskelija osaa selostaa jotakin tekstin sisällöstä apukysymysten avulla. Opiskelija osaa tunnistaa teksteistä itselleen uusia sanoja ja käsitteitä. Opiskelija osaa tunnistaa ohjatusti joitakin yksinkertaisille tekstilajeille tyypillisiä piirteitä.
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14– Aäi15	Opiskelija oppii hankkimaan tietoa, käyttämään monipuolisia tiedonlähteitä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Opiskelija osaa etsiä ohjatusti yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T8 opastaa opiskelijaa tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuuden tuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11– Aäi15	Opiskelija kehittää kirjallisuuden tuntemustaan ja kiinnostustaan taitotasolleen sopivaa kirjallisuutta sekä media- ja muita tekstejä kohtaan. Hän oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä.	Kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Opiskelija osaa ohjatusti selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen. Opiskelija osaa apukysymysten avulla kertoa luku-, kuuntelu- ja katse-lukokemuksistaan.
Tekstien tuottaminen				
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8– Aäi10	Opiskelija oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla tekstejä, joissa hän ilmaisee ajatuksiaan, kokemuksiaan tai mielipiteitään. Opiskelija osaa ohjatusti nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5– Aäi6, Aäi9– Aäi10	Opiskelija oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä.	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla yksinkertaisia kertovia tekstejä itselleen tutuista aiheista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aäi9–Aäi10	Opiskelija sujuvoittaa käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittäminen ja kirjoitetun kielen hallinta	Opiskelija osaa kirjoittaa käsin sekä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen lyhyitä yhtenäisiä tekstejä, joista saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä käyttää satunnaisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Ilmaisussa on paljon puheenvaraisuutta.
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1–Aäi2, Aäi5–Aäi7, Aäi9–Aäi10, Aäi14	Opiskelija kehittää tekstin tuottamisen prosessejaan sekä taitoaan tuottaa tekstiä yhdessä, arvioida omia ja muiden tekstejä ja ottaa vastaan palautetta omista teksteistä. Hän oppii toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tekstin tuottamisen prosessin hallinta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Opiskelija osaa tehdä joitakin pintatason havaintoja omasta tekstistään.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan, ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12– Aäi13, Aäi16– Aäi17	Opiskelija oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja sekä käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan. Hän oppii ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia.	Kielen tarkastelun kehittyminen	Opiskelija osaa tehdä satunnaisia havaintoja joistakin kielenkäyttötilanteista. Opiskelija osaa nimetä joitakin kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, lukuelämyksen jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15– Aäi17	Opiskelija laajentaa tekstivalikoimaansa, lukee taitotasolleen sopivaa kirjallisuutta ja oppii käyttämään kirjastoa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoiman laajentaminen	Opiskelija on lukenut jonkin lyhyen kaunokirjallisen teoksen tai tietokirjan. Opiskelija osaa käyttää kirjastopalveluja ohjatusti.
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata	Aäi2, Aäi5, Aäi7–	Opiskelija oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi8, Aäi13– Aäi14, Aäi16– Aäi17	identiteettiään sekä arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä. Hän oppii käyttämään mediaa ja kulttuuri-palveluja.		Opiskelija osaa kuvata median ja kulttuurin käyttöä arjessaan.

6.4.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on keskeisin alkuvaiheen opintojen oppiaineista. Oppimäärän kokonaislaajuus on **vähintään 17 kurssia**. Suomen kielen oppiminen on osa myös muiden oppiaineiden opiskelua, jolloin opiskelijoiden suomen kielen taito kehittyy tehokkaasti.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹⁰. Tällä perusteella Vuolteessa järjestettävä oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioida ja analysoida erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, opinnoissaan ja yhteiskunnassa toimiessaan. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisyiden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset kielenkäyttötilanteet. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Opiskelija voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä

¹⁰ Valtioneuvoston asetus 422/2012.

huomioidaan ensisijaisesti seuraavat näkökulmat: opiskelijan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin/joillakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen suomenkielisen oppimisyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja työskentelyssä tai opiskelijan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat opiskelijan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Kun opiskelijan oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opiskelija voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Alkuvaiheessa opetuksen erityisenä tehtävänä on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan ja oppimaan oppimisen sekä vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen opiskelijan yksilöllisten edellytysten pohjalta. Näin edistetään myös opiskelijan itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja sekä kielitietoisuutta. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja opiskelijan identiteettin kehittymistä oppijana.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistaa kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	AS21-AS218	L1, L2
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanastoa ja fraseologiaa	AS210-AS217	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisurohkeuttaan	AS21-AS218, AS220	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan ja lukemaan kielitaidollaan sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	AS21-AS217, AS219	L4
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päätellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	AS26, AS211, AS213-AS219	L1, L4
Tekstien tuottaminen		

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	AS23, AS28, AS210, AS215-AS218, AS220	L2
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	AS21-AS217, AS220	L2, L5
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	AS23, AS28, AS210, AS215-AS218, AS220	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista ja erilaisista teksteistä	AS210-AS218	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomaamaan oman monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	AS210, AS215-AS218	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	AS21-AS220	L1, L3
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	AS27, AS29, AS212-AS220	L1, L2
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn ja tiedonhakuun	AS26, AS211, AS213-AS220	L1, L4
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielenoppimistaan	AS21-AS217, AS219-AS220	L1

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Opetuksessa käytetään monipuolisia työtapoja. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

Oppimäärän kurssveja on tarjolla **yhteensä 20, joista kolme viimeistä on valinnaisia**. Kurssin laajuus on aina 28 oppituntia. Kielen opiskelussa edetään alkeista kohti kehittyvää kielitaitoa. Suomen kielen

opiskelu rakentuu siten, että oppimäärän sisältöaiheiden perusteella integroidaan jokaiseen jaksoon samoja teemoja muista oppiaineista. Lähtökohtana on opiskella laajempia ilmiöitä mahdollisimman eheytävästi.

AS21 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia suomen kielen opiskelulle (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan tervehdyksiä sekä itseä koskevien perustietojen (ikä, sukupuoli, kansalaisuus, kielitaito) kertomista tutustuttaen samalla ryhmän opiskelijat toisiinsa. Opetellaan suomen kielen aakkoset keskittyen oikeaan ääntämiseen erilaisin lukuharjoituksin sekä harjaannutetaan kirjoittamista erilaisten harjoitusten ja sanelun avulla. Näin pyritään jo suomen kielen opintojen alussa mahdollisimman tarkkaan kirjainäännevastaavuuteen. Perehdytään numeroihin opiskelemalla kellonaikoja ja lukemalla (maantiedon) taulukoita ääneen. Harjaannutetaan kielenopiskelutaitoja mm. itsereflektointia apuna käyttäen.

AS22 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän tilanteissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan kysymistä, vastaamista ja pyytämistä erilaisissa arjen viestintätilanteissa. Perehdytään ajanilmauksiin ja tutustutaan vuodenkiertoon opiskelemalla viikonpäivät, kuukaudet, vuodenaajat ja niitä sivuavaa sääsanastoa. Harjoitellaan opiskeluun liittyvää käsitteistöä kuten kysymyssanoja ja -lauseita.

AS23 Kielitaidon alkeet: Minä ja perheeni (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan kertomaan itsestä, perheestä ja suvusta suullisesti ja kirjallisesti tekemällä oma sukupuu ja kertomalla siitä. Opiskellaan perhe- ja sukulaissanastoa, joka mahdollistaa ilmaisemaan omistamista. Opiskellaan omistusmuoto ja genetiivi.

AS24 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutusta asiointitilanteissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan yksinkertaisia ostotilanteita, niihin liittyviä fraaseja ja keskeisiä rakenteita ensin luokassa ja sen jälkeen oikeissa palvelutilanteissa esimerkiksi Kauppakeskus Valkeassa. Opiskellaan vaatesanastoa, vaatteiden koot ja värit. Opetellaan ruokasanastoa. Vierailaan läheisessä elintarvikeliikkeessä keräämässä lisäsanastoa.

AS25 Kielitaidon alkeet: Asumisen arkea (pakollinen)*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:*

Opiskellaan asumiseen liittyvää sanastoa. Harjoitellaan kuvailemaan omaa kotia suullisesti tekemällä pohjapiirustus omasta kodista ja kertomalla siitä luokkakavereille sekä kirjoittamalla selostus omasta asunnosta. Opitaan ilmaisemaan paikkaa opiskelemalla sijamuodot ja suuntaa postpositioiden avulla.

AS26 Kielitaidon alkeet: Matkustaminen eri kulkuvälineissä (pakollinen)*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:*

Opiskellaan matkustamiseen liittyvää kieltä kuten kulkuvälineitä ja siihen liittyviä vuorovaikutustilanteita. Harjoitellaan lukemaan aikatauluja ja varaamaan lippuja netistä sekä käyttämään sähköisiä reittioppaita kuten Google Maps -sovellusta.

AS27 Kielitaidon alkeet: Terveys ja hyvinvointi (pakollinen)*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:*

Harjoitellaan omasta terveydentilasta ja omista tunnetiloista kertomista. Opiskellaan kehonosat ja sairastamiseen liittyviä käsitteitä sekä avun pyytämistä ja poissaoloista ilmoittamista. Opiskellaan nesessii-viverbit.

AS28 Kielitaidon alkeet: Minun päiväni (pakollinen)*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:*

Harjoitellaan kertomaan omasta arjesta ja päivänkulusta opiskelemalla lisää verbejä. Tutustutaan erilaisiin oman paikkakunnan vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Opiskellaan ilmaisemaan pitämistä ja kiinnostusta.

AS29 Kielitaidon alkeet: Työelämässä toimiminen (pakollinen)*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:*

Opiskellaan ammatteja sekä paikkakunnan tarjoamia koulutusmahdollisuuksia opiskelijoita kiinnostaviin ammatteihin. Harjoitellaan työelämässä tarvittavaa peruskieltä. Tutustutaan suomalaisen työelämän käytänteisiin ja pelisääntöihin.

AS210 Kehittyvä kielitaito: Minun historiani (pakollinen)*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:*

Kurssilla harjoitellaan kertomaan ja kirjoittamaan omasta henkilöhistoriasta. Opiskellaan oman elämän kuvaamiseen liittyviä fraaseja ja verbin mennyttä aikamuotoa sekä tekstiä sidostavia konjunktioita. Lue-
taan lyhyitä elämäntarinoita ja kuunnellaan haastatteluja.

AS211 Kehittyvä kielitaito: Asuminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan erilaisiin asumismuotoihin ja tarkastellaan asumiseen liittyviä tekstejä. Harjoitellaan asiointitilanteita liittyen asumisen ongelmiin suullisesti ja kirjallisesti. Tutustutaan taloyhtiön sääntöihin. Tutustutaan ohjailevien tekstien piirteisiin (kehottaminen, kierto ym.). Harjoitellaan etsimään vuokra-
asuntoa netistä esimerkiksi etuovi.com -sivustolta.

AS212 Kehittyvä kielitaito: Luonto ja lähiympäristö (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opiskellaan luontoon, eläimiin ja erilaisiin elinympäristöihin liittyvää sanastoa. Tutustutaan lähi-
alueen palveluihin vierailemalla (Ainolan) puistossa ja Oulun yliopiston eläintieteellisessä museossa. Har-
joitellaan ajan, paikan (paikallissijat) ja suunnan ilmauksia.

AS213 Kehittyvä kielitaito: Harrastukset (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opitaan kertomaan ja keskustelemaan vapaa-ajan vietosta ja omista harrastuksista opiskele-
malla harrastus- ja urheilusanastoa. Opetellaan etsimään tietoa paikkakunnan tarjoamista uusista har-
rastusmahdollisuuksista ja poimimaan teksteistä olennaisia tietoja. Tutustutaan Vuolteen tarjoamiin har-
rastusmahdollisuuksiin. Harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisua ja perustelua.

AS214 Kehittyvä kielitaito: Asiointi lääkärissä ja apteekissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan ajan varaamista puhelimitse ja netissä. Opitaan kuvaamaan omaa vointia ja käyt-
tämään menneen ajan ilmaisuja. Harjoitellaan dialogeja lääkärillä ja apteekissa. Opiskellaan ohjeiden,
kutsujen ja läheteiden keskeisiä ilmauksia.

AS215 Kehittyvä kielitaito: Koulutus ja työ Suomessa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla perehdytään suomalaisen työelämän ja koulutusjärjestelmän pääpiirteisiin. Tutustutaan työpaikkailmoituksiin ja harjoitellaan niihin vastaamista tekemällä oma työhakemus ja CV. Opitaan kertomaan omasta koulutus- ja työhistoriasta (yhteys As210 ja As213 kurssien sisältöihin). Harjoitellaan tekstiä sidostavia ajanilmauksia ja konjunktioita.

AS216 Kehittyvä kielitaito: Monimediainen ympäristö (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä opiskelussa. Tutustutaan verkkopohjaisiin oppimisympäristöihin ja harjoitellaan niitä eri oppiaineiden opiskelussa. Tutustutaan tarkemmin puhekielen ja paikallisen murteen piirteisiin eri konteksteissa. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja median roolia opiskelijan arjessa. Varmennetaan näppäintaitoja. Kurssi integroidaan kurssin Ayk3 kanssa etsittäessä tietoja omasta kotimaasta tai -kaupungista sekä esitelmän tekemisessä.

AS217 Kehittyvä kielitaito: Kirjallisuus, kansalliset juhlapäivät ja tapakulttuuri (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään suomalaiseen juhlaperinteeseen ja tapakulttuuriin sekä etsitään niistä yhtäläisyyksiä ja eroja opiskelijan omaan kulttuuriin kertomalla ja kirjoittamalla vertailuja. Tutustutaan suomalaiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista myös omalla äidinkielellä painottaen oman kielen merkitystä vieraan kielen oppimisessa. Vieraillaan Oulun kaupungin pääkirjastossa ja hankitaan halukkaille opiskelijoille kirjastokortti.

AS218 Kehittyvä kielitaito: Media & kirjoittaminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt:

Pohditaan uusien kirjoitustaitojen merkitystä osana tulevaisuuden yleissivistystä ottamalla selvää, millaisia uusia tekstien tuottomahdollisuuksia digitaalinen ympäristö tarjoaa sen hetkisen populaari- ja koulukulttuurin alueella. Mediatekstin lukija siirtyy aktiiviseksi mediatekstien tuottajaksi ja kirjoittajaksi käyttämällä kirjoituksen sijaan tai sen lisäksi kuvia, liikettä, ääntä, merkkejä ja/tai värejä.

AS219 Kertaus: Suomen kielen lukeminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt:

Keskitytään lukemaan päättövaiheessa tarvittavia tekstilajeja, kuten oppikirjatekstejä. Opetellaan refe-

roimaan, tiivistämään ja löytämään eri tekstilajeista keskeinen sisältö. Harjoitellaan lukemaan myös kaavioita ja taulukoita. Kurssin lopullinen sisältö muotoutuu ryhmän tarpeiden mukaan.

AS220 Kertaus: Suomen kielen kirjoittaminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt:

Kirjoitetaan erilaisia tekstilajeja, kuten tarinoita sekä essee- ja koevastauksia. Vahvistetaan kirjallista viestintää niin, että opiskelijat voivat siirtyä päättövaiheeseen. Kurssin lopullinen sisältö muotoutuu ryhmän tarpeiden mukaan.

AS221 Luku- ja kirjoitustaitojen tukikurssi (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt:

Kurssilla vahvistetaan alkuvaiheessa tarvittavia luku- ja kirjoitustaitoja (kirjain-äännevastaavuus, aakko-
set, lukeminen äänne-, tavu- ja sanatasolla, sanojen ja lyhyiden lauseiden lukeminen ja kirjoittaminen).

Arvioinnin kohteet suomi toisena kielenä kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Alla olevassa taulukossa on kuvattu hyväksyttyä osaamista sekä kielitaidon alkeissa (kurssit As21–As29) että kehittyvässä kielitaidossa (As210–As217). Kielitaidon alkeiden kriteereitä käytetään kurssien As21–As29 arvioinnissa. Kehittyvän kielitaidon kriteereitä käytetään kurssien As210–As217 arvioinnissa; lisäksi edellytetään kielitaidon alkeiden kriteereiden mukaista osaamista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisuvaramentoaan arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	As21–As217	Opiskelija vahvistaa vuorovaikutus- ja kuullun ymmärtämisen taitojaan sekä laajentaa ilmaisuvaramentoaan.	Vuorovaikutustaidot, ilmaisuvaramento ja kuullun ymmärtäminen	Kielitaidon alkeet Opiskelija on rohkaistunut käyttämään suomen kieltä erilaisissa tuissa arkipäivän ja oppilaitoksen vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija pyrkii vastaamaan hänelle esitettyihin kysymyksiin. Hän ymmärtää vuorottelun merkityksen keskustelutilanteessa. Opiskelija osaa keskitä kuunteluun ja ilmaista, jos ei ymmärrä kuulemaansa. Kehittyvä kielitaito Opiskelija osaa ilmaista samanmielisyyttä ja erimielisyyttä sekä esittää tarkentavia kysymyksiä. Hän osaa ottaa keskustelukumppanit huomioon.
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanastoa ja fraseologiaa	As21–As217	Opiskelija kehitty keskustelijana. Hänen suomen kielen sanavarastonsa ja fraseologiansa laajenevat.	Sanaston ja fraseologian hallinta ja laajuus	Kielitaidon alkeet Opiskelija ymmärtää selkeää arkikielistä puhetta ja osaa auttavasti käyttää perussanastoa kurssisisältöihin liittyvistä aihepiireistä sana- ja lausetasolla. Opiskelija osaa muodostaa yksinkertaisia kysymyksiä ja pyyntöjä sekä reagoida keskustelussa tilanteen vaatimalla tavalla. Kehittyvä kielitaito Opiskelijalla on jo kehittyvä sanavarasto aihepiireistä, jotka liittyvät mm. henkilöhistoriaan, lähiympäristöön, tapakulttuuriin, harrastuksiin ja koulutukseen. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen. Hän osaa päätellä sanojen merkityksiä asiayhteyden avulla ja hyväksyy, ettei ymmärrä kaikkea.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisurohkeuttaan	As21–As217	Opiskelija rohkaistuu käyttämään entistä monipuolisempia ilmaisu- tapoja.	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Kielitaidon alkeet Opiskelija ottaa käyttöön oppimiaan sanoja ja fraaseja omassa ilmaisussaan. Hän pyrkii muodostamaan lauseita, jotka ilmaisevat omistamista, pitämistä ja kiinnostusta. Kehittyvä kielitaito Opiskelija käyttää oppimiaan sanoja ja rakenteita rohkeasti ja monipuolisesti. Hän uskaltaa käyttää suomen kieltä erilaisissa opiskeluun liittyvissä tilanteissa turvautumatta käännös- tai tulkkausapuun. Hän hyväksyy virheet osaksi oppimisprosessia ja osoittaa aktiivista otetta vuorovaikutustilanteissa.
Tekstien tulkitseminen				
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan ja lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	As21–As217	Opiskelija kehittää peruslukutaitoaan ja tekstinymmärtämisen taitojaan.	Peruslukutaito ja tekstin ymmärtäminen	Kielitaidon alkeet Opiskelija sujuvoittaa lukutaitoaan sanatasolta lausetasolle sekä äänten että ääneti. Hän käyttää tarvittaessa tavutusta apuna lukemisessa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
				Opiskelija pystyy lukemaan ja tulkitsemaan opiskelutasolleen tyypillisiä tehtävänantoja ja ohjeita sekä vastaamaan lyhyestä tekstistä esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin. Opiskelija osaa lukea arkielämässä ja asiointitilanteissa kohtaamiaan yksinkertaisia tekstejä kuten kylttejä, mainoksia, lyhyitä ohjeita ja aikatauluja. Opiskelija osaa lukea tekstejä eri kanavissa. Hän ymmärtää lukemisen sujuvuuden ja tarkkuuden merkityksen ja pyrkii vahvistamaan näitä taitoja. Kehittyvä kielitaito Opiskelijan lukemisessa lause- ja tekstitasolla voi olla vielä pieniä puutteita. Virheistä huolimatta opiskelija osoittaa ymmärtävänsä lukemaansa. Hän kehittää pitkäjänteisyyttään lukijana. Opiskelija löytää lyhyehköistä teksteistä olennaiset sanat ja asiat sekä osaa vastata tekstin sisältöön liittyviin selkeisiin kysymyksiin. Hän ymmärtää ohjatusti silmäilevän lukemisen merkityksen.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päätellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	As24–As27, As213–As217	Opiskelija ymmärtää erilaisia tekstejä tekstuaalisia vihjeitä ja tekstilajia hyödyntäen.	Tekstien tulkinta	Kielitaidon alkeet Opiskelija tunnistaa yleisimpiä arkielämän ja asiointitilanteiden tekstilajeja, toimii niiden kanssa tarkoituksenmukaisella tavalla ja löytää niistä tarvitsemansa tiedon. Kehittyvä kielitaito Opiskelija huomaa eroja eri tekstilajien välillä ja hyödyntää tekstuaalisia vihjeitä, kuten kuvaa, fonttia ja tekstin asetelua, oman ymmärtämisensä tukena. Hän käsittää tekstin muodostavan yhtenäisen, koherentin kokonaisuuden ja ymmärtää otsikoinnin ja kappalejaon merkityksen. Opiskelija on tietoinen lähdekritiikin ideasta. Hän sietää osittaista ymmärtämistä.
Tekstien tuottaminen				
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	As23–As217	Opiskelija laajentaa osaamistaan erilaisten yksinkertaisten tekstilajien kirjallisena tuottajana.	Tekstien tuottaminen	Kielitaidon alkeet Opiskelija osaa kirjoittaa lyhyitä, tuttuja ja jokapäiväisiä sanoja ymmärrettävästi. Hän osaa täyttää sähköisen ja paperisen henkilötietolomakkeen. Opiskelija osaa kirjoittaa lyhyitä arkielämässä ja opiskelussa tarvittavia vastauksia ja viestejä. Kehittyvä kielitaito Opiskelija osaa kirjoittaa arkeen ja opiskeluun liittyviä lyhyitä ja informatiivisia tekstejä kevyesti sidostaen. Hän ymmärtää kirjoitetun kielen tarkkuuden merkityksen ja pyrkii noudattamaan kirjoitetun kielen normeja ja konventioita. Opiskelija osaa kirjoittaessaan erottaa nykyisyyden ja menneen ajan.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitojaan sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	As21– As217	Opiskelija vahvistaa käsin ja koneella kirjoittamisen taitojaan.	Käsin kirjoittamisen taito ja näppäintaidot	Kielitaidon alkeet Opiskelija kirjoittaa käsin tunnistettavia kirjaimia ja sanoja oikeaa kirjoitusasuun noudattaen. Hän osaa kirjoittaa sekä isoja että pieniä kirjaimia ja ymmärtää niiden käytöllä olevan merkitystä. Opiskelija osaa asemoida oman tekstinsä annettuun tilaan ja ymmärtää sanavälien merkityksen. Opiskelija tutustuu päätelaitteiden käyttöön opiskelussa. Kehittyvä kielitaito Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja koneella virkkeitä, joissa on iso alkukirjain, sanavälit ja sopiva päättömerkki. Hän osaa toimia yksinkertaisissa verkko-opiskeluympäristöissä. Opiskelija harjoittelee kirjoittamaan yhä sujuvammin näppäimistöllä ja korjaamaan väärin kirjoitettua.
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	As21– As217	Opiskelija arvioi omia ja toisten kirjoittamia tekstejä ja harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista.	Palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Kielitaidon alkeet Opiskelija osaa verrata omaa tuotostaan mallitekstiin ja huomaa eroavaisuuksia. Hän osaa korjata mekaaniset virheet omasta kirjoituksestaan mallin mukaan. Opiskelija ymmärtää palautteen antamisen ja saamisen periaatteen. Kehittyvä kielitaito Opiskelija osaa tarkastella kirjoittamansa tekstin sisältöä ja ulkoasua annettujen ohjeiden mukaan. Hän ymmärtää palautteen antamisen ja saamisen merkityksen sekä tuntee erilaisia itsearviointin ja vertaispalautteen antamisen tapoja. Opiskelija pyrkii kehittämään osaamistaan saamansa palautteen perusteella. Hän osaa toimia erilaisissa arviointitilanteissa muita arvostaen.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan teke-mällä havaintoja erilaisista puhe-tavoista	As210– As217	Opiskelija kehittää kielitietoisuut-taan ympäristönsä kieliä havain-noimalla.	Kielenkäytön havainnointi	Kielitaidon alkeet Opiskelija ymmärtää, että puhuttu kieli eroaa kirjoitetusta kielestä. Hän ymmärtää tilanteen vaikuttavan käytettyyn kieleen. Kehittyvä kielitaito Opiskelija osaa nimetä joitakin oman asuinalueensa puhekielen piir-teitä. Hän tiedostaa, että kielen käyttöön liittyy sosiaalista, alueellista tai tilanteista johtuvaa vaihtelua.
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomaamaan oman monikieli-sen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	As216, As217	Opiskelija kehittää taitoaan ha-vainnoida kielellisesti ja kulttuuri-sesti monimuotoista ympäristö-ään ja rakentaa omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiään.	Eri kielten ja kulttuurien sekä oman kieli- ja kult-tuuri-identiteetin havain-nointi	<i>Ei käytetä arvioinnin kriteerinä.</i> Opiskelija pohtii omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiään sekä suomen kielen merkitystä itselleen ja lähipiirilleen.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena				
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	As21– As217	Opiskelija kehittää taitoaan asettaa realistisia oppimistavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Hän rakentaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana.	Oppimistavoitteiden asettaminen	Kielitaidon alkeet Opiskelija tietää, että kielitaito koostuu eri osa-alueista. Hän hahmottaa omat mahdollisuutensa oppia ja saavuttaa tavoitteita. Hän osaa keskustella tavoitteista opettajan avustuksella. Kehittyvä kielitaito Opiskelija ymmärtää erilaisten tekijöiden vaikuttavan oppimiseen. Hän osaa ohjatusti asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita ja seurata niiden toteutumista. Opiskelija hahmottaa omat vahvuutensa ja kehittymiskohteensa. Hän käyttää rohkeasti suomen kieltä omalla tasollaan.
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	As212, As216, As217	Opiskelija tunnistaa eri oppiaineiden kieliä ja hyödyntää oppimaansa eri oppiaineiden opiskelussa.	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Kehittyvä kielitaito Opiskelija ymmärtää, että kielitaito kehittyy kaikkien oppiaineiden tunneilla. Hän hyödyntää oppimaansa eri oppiaineiden opiskelussa. Opiskelija tunnistaa eri oppiaineiden kieliä ja ymmärtää, että niiden käsitteet ja tekstikäytännöt eroavat toisistaan. Opiskelijan eri aihepiirien sanavarasto kehittyy konkreettiselta tasolta kohti abstraktimpaa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn ja tiedonhakuun	As26, As211, As213, As215, As216	Opiskelija ottaa vastuuta opiskelustaan ja kehittyy tiedonetsijänä.	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Kielitaidon alkeet Opiskelija kuuntelee annetut ohjeet ja toimii niiden mukaan. Hän huolehtii annetuista tehtävistä ja opiskeluvälineistä. Opiskelija pyytää apua, jos ei ymmärrä tai selviä tehtävistä itsenäisesti. Opiskelija osaa etsiä arkielämäänsä liittyviä tietoja opettajan ohjeistuksella. Kehittyvä kielitaito Opiskelija ottaa vastuuta opinnoistaan ja suunnittelee ajankäyttöään. Hän osaa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa. Opiskelija tuntee joitakin tiedonhaun menetelmiä ja kanavia. Hän ymmärtää kriittisen suhtautumisen merkityksen tiedonhaussa sekä itse tekemisen ja kopioinnin eron. Opiskelija kunnioittaa toisen tekemää.
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielenoppimistaan	As21–As217	Opiskelija kehittyä oman kielitaitonsa arvioijana.	Itsearviointitaidot	Kielitaidon alkeet Opiskelija osaa tehdä havaintoja omasta toiminnastaan ja ymmärtää oman toimintansa merkityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Hän tuntee joitakin oppimistapoja ja -strategioita. Kehittyvä kielitaito Opiskelija tietää, että kielen oppiminen perustuu sen aktiiviseen käyttöön ja haluun kehittyä oppijana. Hän ymmärtää, että oppiminen on jatkuva prosessi. Opiskelija osaa tarkastella omaa kielitaitoaan suhteessa oppimaansa ja asettamiinsa tavoitteisiin.

6.4.3 Vieras kieli, englanti A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikie-lisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden kart-tuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa op-pimisen ilolle ja luovuudelle.

Vieraan kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ym-päröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään au-tenttisissa kohdekielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja eri-laisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia ai-heita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Vieraan kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa ko-koonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osalli-suuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiske-lijoilta annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten vä-lille - etenkin suomen, englannin ja oman kielen väliset yhteydet pyritään ottamaan huomioon - sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamil-laan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa (A-oppimäärä)

Opiskelija, jolla ei ole englannin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua englannin taitoa,

aloittaa opintonsa kurssista Aena1. Kaikki tavoitteet ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella. Perusopetuksen alkuvaiheeseen sisältyy **pakollisina opintoina neljä englannin kurssia sekä yksi valinnainen kertauskurssi**.

Useat opiskelijat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä opiskelijoiden informaalisen oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	AENA1–AENA5	L1, L3
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintätekniologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	AENA1–AENA5	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	AENA2–AENA5	L2, L4, L5, L7
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	AENA2–AENA5	L4
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	AENA1–AENA5	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	AENA2–AENA5	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	AENA1–AENA5	L3, L4, L5, L7
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	AENA1–AENA5	L2
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	AENA1–AENA5	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	AENA1–AENA5	L1, L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	AENA1–AENA5	L2, L3

Englannin kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

AENA1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia englannin opiskelulle (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan englannin opiskeluun ja opiskellaan englannin kielen aakkoset sekä ääntäminen. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista opiskelemalla kysymyssanoja ja -lauseita sekä perhe- ja sukulaissanoja. Tutustutaan luokkakavereihin englannin kielen välityksellä. Painotetaan englanninkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja.

AENA2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika, asuminen). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä kuten viestiä opettajalle tai kaverille.

AENA3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan kohtaamista arkipäivän asiointitilanteissa kuten kaupassa ja ravintolassa asioimista. Opiskellaan ruoka- ja vaatesanastoa. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön. Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä.

AENA4 Kielitaidon alkeet: Koulu ja opiskelu (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään englantia opiskeluun ja koulutukseen liittyvissä yhteyksissä omien tarpeiden mukaan painottaen. Opiskelijan on suoritettava AENA4-kurssi hyväksytysti ennen kuin hän voi siirtyä opiskelemaan päättövaiheen englannin kursseja.

AENA5 Kielitaidon alkeet: Alkuvaiheen sisältöjen kertaus (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kerrataan kielenopiskelutaitoja ja arkipäivän suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitellaan myös keskeistä sanastoa sekä alkuvaiheessa opiskeltuja kielen rakenteita ryhmän tarpeet huomioiden.

Englannin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Englannin kielen A-oppimäärän arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi ja siihen perustuva palaute on kannustavaa, monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävä. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kielenopiskelutaidot				
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Aena1– Aena4	Opiskelija hahmottaa kielen opiskelun tavoitteet ja löytää tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti osana ryhmää.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Aena1– Aena4	Opiskelija asettaa tavoitteita kielenopiskelulle ja löytää tapoja harjaannuttaa kielitaitoaan itsenäisesti. Hän osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kielen opiskelussaan.	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen sekä tieto- ja viestintäteknologiataitojen hyödyntäminen	Opiskelija osaa asettaa omia tavoitteita englannin kielen opiskelulle. Opiskelija tunnistaa kielenopiskelun tapoja ja osaa valita niistä itselleen parhaiten sopivia. Opiskelija osaa ohjatusti käyttää opiskelussaan apuna verkon tarjoamia materiaaleja, esim. erilaisia verkkotehtäviä ja sanakirjoja.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Aena1– Aena4	Opiskelija toimii aihepiiriltään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pitää yllä omalta osaltaan viestintätilanteen jatkumista erilaisia viestintästrategioita hyödyntäen.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa; viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija selviytyy rutiinomaisista viestintätilanteista ja hyödyntää erilaisia viestinnän jatkumista edistäviä strategioita. Hän osaa esimerkiksi toistaa sanomansa, hidastaa puhetahtia, hyödyntää eri sanamuotoja tai käyttää apuna elekieltä.
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen				

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja				
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	Aena1– Aena4	Opiskelija tunnistaa viestinnän kulttuurisen sopivuuden erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää tärkeimpiä kohteliaisuusilmaisuja, kuten tervehdykset, toivotukset sekä kohteliaat pyynnöt, ja ymmärtää niiden sekä <i>small talkin</i> merkityksen kommunikaatiossa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Aena1– Aena4	Opiskelija tulkitsee vaativuudeltaan monen tasoisia ja erityyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä käyttämällä erilaisia strategioita tekstin ymmärtämisen apuna (esimerkiksi päättely, ennakointi).	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Opiskelija pystyy löytämään yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä ja käyttää tarvittaessa tekstin ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten päättelyä ja ennakointia.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Aena1– Aena4	Opiskelija ilmaisee itseään suullisesti ja kirjallisesti aihepiirejä asteittain laajentaen. Hän hallitsee keskeiset rakenteet ja ääntää englantia ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa yksinkertaisimmat ääntämisen perussäännöt. Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan suullisesti ja kirjallisesti arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Aena1– Aena4	Opiskelija tiedostaa lähiympäristönsä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden olemassaolon ja ymmärtää englannin kielen merkittävän aseman Suomessa ja maailmassa.	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristössään käytetään. Opiskelija osaa nimetä muutamia maita, joissa englantia puhutaan, ja tiedostaa, että englanti on merkittävä maailmankieli.
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	Aena1– Aena4	Opiskelija tiedostaa oman kieli- ja kulttuuritaustansa arvon ja tulee tietoiseksi maailman kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta. Hän rohkaistuu vuorovaikutukseen ilman arvottavia ennakko-oletuksia.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Aena1– Aena4	Opiskelija löytää kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä havaitsee kielellisiä säännönmukaisuuksia.	Kielellinen päättely	Opiskelija löytää ohjatusti kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa soveltaa oppimiaan englannin kielen säännönmukaisuuksia.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Aena1– Aena4	Opiskelija ymmärtää, että englanninkielistä aineistoa on saatavilla runsaasti. Hän osaa etsiä ja valita aineistosta sisällöltään ja vaikeusasteeltaan itselleen sopivaa materiaalia, joka edistää kielen oppimista.	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Opiskelija osaa ohjatusti käyttää saatavilla olevaa englanninkielistä materiaalia itseään hyödyttävällä tavalla.

6.4.4 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden taitoa käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkreettisuus ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuva matemaatiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa opiskelijoita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden heidän omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää opiskelijoiden taitoa käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	AMA0-AMA6	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	AMA0-AMA6	L4
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	AMA0-AMA6	L2, L4, L5
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	AMA0-AMA6	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	AMA0-AMA5	L1, L4
T6 tukea opiskelijaa lukukäsitteen kehittämisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	AMA0-AMA2	L1, L4
T7 perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	AMA0-AMA2	L1, L4
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	AMA1-AMA2	L1, L4
T9 tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	AMA3-AMA4	L1, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate	AMA3-AMA4	L1, L4
T11 tutustuttaa opiskelija taulukoihin ja diagrammeihin	AMA5-AMA6	L4, L5
T12 harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaihteittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	AMA5-AMA6	L1, L2, L4, L5

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Mikäli opiskelijalla on vielä heikot matematiikan taidot, aloittaa hän opinnot kurssista Ama0 ja suorittaa **yhteensä 6 pakollista ja 1 valinnainen kurssi** matematiikkaa. Kaikilla kursseilla kehitetään opiskelijoiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia sekä soveltaa käänteisyyden periaatetta. Ensimmäisellä kurssilla pääpaino on matematiikan sanaston opettelussa. Kurssien edetessä syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti sekä havaita syy- ja seuraussuhteita. Viimeinen kurssi on valinnainen ns. kertauskurssi niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat vahvistusta matematiikan opinnoilleen. Opiskelijan on suoritettava hyväksytysti kurssit AMA0 (Matematiikan perussanastoa), AMA1 (Luvut ja laskutoimitukset I) ja AMA3 (Geometria I) edetäkseen oppiaineen seuraaville kursseille.

AMA0 Matematiikan perussanastoa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Ama0 on matematiikkaan johdatteleva kurssi, jossa opiskellaan matematiikkaan liittyvää suomen kieltä. Kurssilla voidaan tehdä myös laskuharjoituksia, mutta pääpaino on matematiikan sanastossa ja lauseissa. Kurssilla voidaan harjoitella esim. erilaisia lukusanoja, matemaattisten operaattoreiden nimiä, geometrinen kuvioiden tunnistamista ja nimeämistä sekä yksiköitä. Kurssilla tutustutaan myös erilaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviin kysymyslauseisiin, harjoitellaan niiden tekemistä ja niihin vastaamista. Kurssin aihealueita voi valita lisää myös kurssien Ama1–Ama5 sisällöistä suomen kieltä painottaen ja ryhmän tarpeet huomioiden.

AMA1 Luvut ja laskutoimitukset I (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskelijoiden ymmärrystä kymmenjärjestelmästä syvennetään ja varmennetaan sekä harjaannutetaan heidän päässä laskutaitoaan. Harjoitellaan koko kurssin ajan myös matematiikan perussanastoa kuten summa, erotus, tulo, osamäärä, yhteenlasku, vähennyslasku jne. Tutustutaan laskualgoritmeihin, hyödynnetään laskutoimitusten välisiä yhteyksiä ja opitaan tekemään huolellisia matemaattisia merkintöjä.

Opiskelijoita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

AMA2 Luvut ja laskutoimitukset II (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lukualuetta laajennetaan negatiivisilla luvuilla sekä tutustutaan vastalukuun ja itseisarvoon. Opitaan murtoluvun käsite osana lukumäärästä ja osana kokonaisuudesta sekä harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa pitäytyen kerto- ja jakolaskussa luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Desimaaliluvut ja niiden peruslaskutoimituksien periaatteet opiskellaan ja yhdistetään opiskelijoiden ympäristöön kuten kaupassa asioimiseen ja hintojen ymmärtämiseen. Prosentin käsite sekä prosenttiluvun ja -arvon laskeminen opiskellaan opiskelijoita kiinnostavien aihepiirien avulla. Prosenttiarvon laskemista voidaan harjoitella kaupankäynnin alennusprosenttien ja tarjousten avulla. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä osana kokonaisuutta ja apuna voidaan käyttää kuvia.

AMA3 Geometria I (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan pisteen, janan, puolisuoran ja kulman kautta tasokuvioihin ja tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Tutustetaan opiskelijat mittaamisen periaatteeseen. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Tutustutaan myös kolmiulotteiseen geometriaan luokittelemalla kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin ja tutustutaan niiden ominaisuuksiin. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan opiskelijoita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

AMA4 Geometria II (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään koordinaatistossa ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään pienennys- ja suurennuslaskuja kuvaamataidon opetuksessa. Ohjataan opiskelijoita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Mitattaessa kiinnitetään huomiota mittaus-

tarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten tasokuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä tutustutaan suorakulmaiseen särmiöön ja lasketaan suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

AMA5 Matemaattinen ongelmanratkaisu (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelämällä ja kokeilemalla. Muodostetaan ongelmia opiskelijoiden kannalta mielenkiintoisista aihepiireistä ja ratkaistaan niitä matematiikan avulla. Harjoitellaan tietojen esittämistä yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien avulla. Tutustutaan yleisiin tilastollisiin tunnuslukuihin kuten suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

AMA6 Alkuvaiheen matematiikan kertaus (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla kerrataan AMA1-5 kurssien sisältöjä ryhmän lähtökohdat huomioiden kuitenkin niin, että pääpaino on peruslaskutaitojen vahvistamisessa. Pyritään varmistamaan opiskelijan valmius siirtyä päättövaiheen opintoihin.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen lähtökohtana käytetään opiskelijoille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joiden valintaan opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää opiskelijoiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisilla välineillä, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiemmin opetetuista ja opiskelluista keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisäl-

töjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa opiskelijoille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Opiskelijoille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle opiskelijalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota kannustavan palautteen antamiseen, vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehitysmässä olevien taitojen harjoitteluun. Opiskelijoita ohjataan myös arvioimaan omaa oppimistaan.

Opiskelijoiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Opiskelijoilla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	Ama1– Ama5	Opiskelija innostuu ratkomaan matemaattisia tehtäviä ja ongelmia saaden niistä onnistumisen kokemuksia. Hän harjoittelee arvioimaan omaa oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
Työskentelyn taidot				
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	Ama1– Ama5	Opiskelija havainnoi, tulkitsee ja hyödyntää arjen asioita ja ympäristöä matematiikan keinoin. Hän näkee yhteyksiä matematiikan ja arkisten asioiden välillä.	Havaintojen tekeminen, tulkinta ja hyödyntäminen	Opiskelija ymmärtää arjen raha-asioihin liittyvää matematiikkaa. Opiskelija havaitsee ohjattuna oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	Ama1– Ama5	Opiskelija esittää matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen. Hän kykenee käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelun tukena.	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Opiskelija esittää ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla (suullisesti, kirjallisesti, välineiden avulla, piirtämällä tms.). Opiskelija kykenee ohjattuna käyttämään verkkomateriaalia matematiikan oppimisen tukena.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	Ama1–Ama5	Opiskelija tunnistaa ongelman asettelun, löytää tehtävänannosta matemaattista informaatiota ja tuottaa ratkaisun. Hän osaa arvioida ratkaisun järkevyyttä. Opiskelija pohtii tuloksen mielekkyyttä arkitodellisuuden näkökulmasta	Ongelmaratkaisutaidot	Opiskelija jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta sekä selittää ohjattuna ajatteluaan. Opiskelija tunnistaa ja osaa ilmaista tuntemattomia tietoja lyhenteillä ja symboleilla. Opiskelija osaa ratkaista tuntemattoman vähintään pääättelemällä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	Ama1–Ama5	Opiskelija pystyy hallitsemaan useampia peruslaskutoimituksia samassa tehtävässä. Hän hallitsee välivaiheiden johdonmukaisen merkitsemisen pidemmissä laskutoimituksissa.	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Opiskelija osaa merkitä peruslaskutoimitukset matemaattisena lausekkeena. Opiskelija kykenee muotoilemaan matemaattiseksi lausekkeeksi tekstinä annetun yksinkertaisen laskutoimituksen.
T6 tukea opiskelijaa lukukäsitteen kehittämisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärryksessä	Ama1–Ama2	Opiskelija hallitsee kymmenjärjestelmää. Hän ymmärtää murtoluvut ja desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää ja osaa sijoittaa lukusuoralle murtolukuja ja desimaalilukuja. Opiskelija ymmärtää prosentin ja murtoluvun/desimaaliluvun välisen yhteyden.	Lukukäsite	Opiskelija ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen (ykköset, kymmenet, sadat, tuhannet, miljoonat, kymmenes- ja sadasosat.) Opiskelija ymmärtää lukusuoran osaten hyödyntää sitä kokonaislukujen yhteen- ja vähennyslaskuissa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T7 perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	Ama1– Ama2	Opiskelija osaa itsenäisesti laskea peruslaskutoimituksia kokonaisluvuilla. Hän hallitsee laskujärjestyksen ja pyöristämisen periaatteet (Ama1). Opiskelija osaa laskea murtolukujen peruslaskutoimituksia kuvien avulla. Hän ymmärtää desimaalilukujen peruslaskutoimitukset vähintään havaintovälineiden avulla. Hän hallitsee prosentin käsitteen ja osaa laskea prosenttiluvun ja -arvon. Opiskelija ymmärtää negatiiviset luvut sekä käsitteet vastaluku ja itseisarvo osana lukusuoraa.	Peruslaskutoimitukset ja niiden ominaisuuksien hyödyntäminen	Opiskelija osaa laskea peruslaskutoimitukset (+,-,*,;) luonnollisilla luvuilla (Ama1) sekä yhteen- ja vähennyslaskuja desimaaliluvuilla ja murtoluvuilla (Ama2). Opiskelija ymmärtää desimaaliluvuilla laskemisen arjen tilanteissa (esim. raha). Opiskelija ymmärtää kuvan avulla prosentin käsitteen. Opiskelija perehtyy negatiivisiin lukuihin esim. lämpömittarin avulla.
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässäälaskustrategioita	Ama1– Ama2	Opiskelija osaa yhteen- ja vähennyslaskut isoillakin luvuilla, hallitsee kertotaulut luvuilla 0– 10 sekä ymmärtää jakolaskun periaatteen isoillakin luvuilla. Opiskelija rohkaistuu käyttämään ja kehittämään päässäälaskutaitoaan.	Laskutaito ja päässäälaskustrategiat	Opiskelija hallitsee yhteen- ja vähennyslaskut allekkain ymmärtäen kymmenjärjestelmän. Opiskelija hallitsee kertotaulut luvuilla 0, 1, 2, 3, 4, 5 ja 10 itsenäisesti ja luvuilla 6, 7, 8 ja 9 vähintään avustettuna. Opiskelija hallitsee jaollisuuden luonnollisilla luvuilla. Opiskelija laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia luonnollisilla luvuilla ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia (esim. hahmottaa ”kymppiparit”).

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T9 Tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia.	Ama3– Ama4	Opiskelija osaa piirtää, luokitella ja tutkia geometrisia kuvioita ja kappaleita. Opiskelija osaa sommitella ja piirtää tasokuvioita ruudukon ruutujen avulla. Opiskelija tutustuu suorakulmaisen särmiön tilavuuden mittaamiseen ja laskemiseen.	Geometrian käsitteet ja taito havainnoida geometrisia ominaisuuksia	Opiskelija tunnistaa ja osaa piirtää kolmion, suorakulmion, neliön, suunnikkaan ja ympyrän asiaan kuuluvia välineitä käyttäen. Opiskelija hallitsee suomenkieliset geometriset peruskäsitteet (kolmio, ympyrä, neliö, suorakulmio, suunnikas, piiri, pinta-ala). Opiskelija ymmärtää pinta-alan ja piirin eron.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate	Ama3– Ama4	Opiskelija mittaa monipuolisesti erilaisia asioita, kuten pituutta, painoa, tilavuutta ja aikaa. Opiskelija osaa käyttää viivoitinta/mittaa/geokolmiota oikein ja pohtia mitatun tuloksen mielekkyyttä. Hän osaa yhdistää kulman visuaalisen suuruusluokan ja mittaustuloksen toisiinsa. Mitattaessa kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Opiskelija tutustuu mittakaavan käsitteeseen. Hän osaa tulkita koordinaatistoa.	Mittaaminen	Opiskelija osaa mitata viivoittimen avulla pituuksia (mittaaminen aloitetaan nolasta; kymmenjärjestelmän hallinta). Opiskelija osaa avustettuna käyttää geokolmiota kulman mittaamiseen. Opiskelija hallitsee keskeisimmät yksikönmuunnokset, kuten metreistä kilometreiksi, grammoista kilogrammoiksi sekä desilitroista litroiksi. Opiskelija osaa piirtäen pienentää ja suurentaa kuvioita. Opiskelija osaa sijoittaa ja lukea koordinaatistosta pisteitä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T11 tutustuttaa opiskelija taulukoihin ja diagrammeihin	Ama5	Opiskelija tulkitsee ja laatii yksinkertaisia ympyrä-, pylväs- ja viiva-diagrammeja. Hän oppii hyödyntämään oppimaansa myös muissa oppiaineissa. Opiskelija tutustuu yleisimpiin tilastollisiin tunnuslukuihin.	Taulukot ja diagrammit	Opiskelija osaa poimia diagrammeista perustason oleellista tietoa.
T12 harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaihteittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmoina graafisessa ohjelmointiympäristössä	Ama5	Opiskelija tuntee graafisen ohjelmointiympäristön tai fyysisen ohjelmointirobotin.	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Opiskelija osaa antaa ohjattuna yksinkertaisia ohjeita ohjelmointiympäristössä (palikat, paperi, tietokoneohjelma tms.).

6.4.5 Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kokonaislaajuus perusopetuksen alkuvaiheessa on **neljä pakollista kurssia**. Tämän oppiaineen merkitys on erityinen jo kotoutumisenkin näkökulmasta, koska opiskelijat ovat pääsääntöisesti lähtöisin hyvin erilaisista yhteiskuntajärjestelmistä.

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit lisäävät opiskelijan tietoja, taitoja ja valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja paikallisessa sekä globaalissa kulttuurissa aktiivisena kansalaisena. Opintojen aikana opiskelijalle muodostuu käsitys suomalaisen demokraattisen yhteiskunnan keskeisistä arvoista ja toimintakulttuurista sekä perusrakenteista. Opinnot liittyvät Suomen historiaan sekä sen eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin.

Kulttuurintuntemuksessa kiinnitetään huomiota kulttuurien monimuotoisuuteen ja monikerroksisuuteen. Kurssit syventävät perusopetuksen tietoja ja johdattavat opiskelijoita aikuisten perusopetuksen päättövaiheen yhteiskuntaopin ja historian kurssien tavoitteisiin ja sisältöihin. Opetuksessa harjaannutetaan yhteiskuntaopille ja historialle ominaisia opiskelu- ja tekstitaitoja.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia kulttuuri- ja yhteiskuntataitoja sekä syvällisempää yhteiskunnan ja kulttuuriperinnön tuntemusta. Tavoitteena on myös paikallistuntemuksen lisääminen ja alueellisten erityispiirteiden huomioon ottaminen.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurin tuntemuksen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T1 auttaa opiskelijaa hallitsemaan oppiaineen keskeistä sanastoa ja käsitteistöä	AYK0-AYK3	L1
T2 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	AYK0-AYK1, AYK3	L1-L2
T3 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän peruspiirteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	AYK0-AYK1 AYK3	L1-L2, L6
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	AYK0-AYK2	L3
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla	AYK1, AYK3	L7
T6 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	AYK1, AYK3	L2

T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	AYK1-AYK2	L1, L4-L5
T8 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	AYK3	L2-L4
T9 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	AYK2-AYK3	L1-L2
T10 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti erilaisiin näkemyksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasismia ja syrjintää	AYK3	L2-L7

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurin tuntemuksen kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Perusopetuksen alkuvaiheessa on yhteiskuntatietouden ja kulttuurin tuntemuksen opintoja kaikille **pakollisina neljä kurssia**. Kurssien sisällöt nivotaan vahvasti suomen kielen opiskeluun. Yhteiskunnan perusrakenteet ja arjen taidot –kurssin sisältöjä opiskellaan kahden kurssin aikana.

AYK0 Johdanto yhteiskunnan perusrakenteisiin ja arjen taitoihin (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskellaan erityisesti yhteiskuntatietous ja kulttuurin tuntemus –oppiaineen keskeistä sanastoa ja käsitteitä keskittyen erityisesti AYK1-kurssilla tarvittavaan sanastoon. Pohditaan opiskelijan omaa roolia osana suomalaista yhteiskuntaa ja opiskelijan omia oikeuksia ja velvollisuuksia. Mietitään, millainen on opiskelijan vastuu kouluyhteisön jäsenenä ja kuinka jokainen voi edistää ympäristön siisteyttä ja turvallisuutta. Paneudutaan oman talouden hoitoon ja vastuulliseen kuluttamiseen. Seurataan ajankohtaisia asioita.

AYK1 Yhteiskunnan perusrakenteet ja arjen taidot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan suomalaisen yhteiskunnan arvoihin, normeihin, rakenteeseen ja toimintaan yksilön, perheen ja lähiyhteisöjen näkökulmasta. Perehdytään yhteiskuntatietouteen liittyviin keskeisiin käsitteisiin. Käydään läpi perustietoja koskien tapakulttuuria, asiointia, asumista ja työelämää. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Paneudutaan yhteiskunnan tarjomiin mahdollisuuksiin, eri ammatteihin, yrittäjyyteen sekä oman talouden hoitoon. Lisäksi tutustutaan kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

AYK2 Historia, maantuntemus ja yhteiskunnan toiminta (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tarkastellaan pääpiirteittäin Suomen ja lähialueiden historiaa, maantiedettä sekä Suomen asemaa ja toimintaa osana Pohjoismaita, Eurooppaa ja maailmaa. Paneudutaan Suomen historiaan ja maantuntemukseen liittyviin käsitteisiin. Perehdytään ihmisen toimintaan eri aikoina ja eri kulttuureissa sekä pohditaan syitä ihmisten toiminnan erilaisille motiiveille. Vieraillaan Pohjois-Pohjanmaan museossa, josta saadaan konkreettista tietoa lähialueen historiasta. Tutustutaan Suomen koulutus- sekä työllistymistä edistäviin palveluihin. Viimeistä täydennetään ja syvennetään perehtymällä paikallisen te-toimiston tarjoamiin palveluihin.

AYK3 Kulttuuri-identiteetti ja vuorovaikutus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan, havainnoidaan ja tulkitaan suomalaiseen ja muihin kulttuureihin liittyviä tapoja, arvoja, perinteitä, normeja ja asenteita. Tutustutaan suomalaisen taiteen ja kulttuurin merkittäviin vaiheisiin ja teoksiin. Vieraillaan Taidemuseossa ja mahdollisesti Valve-kulttuurikeskuksen järjestämässä taidepajassa tai esityksessä. Kehitetään rakentavaa yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kesken pitämällä esitelmiä omista kotimaista tai -kaupungeista käyttäen apuna erilaisia tiedonhaku- ja esitysmenetelmiä.

Tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä harjoitellaan käytännössä toinen toisensa kunnioittamisen, demokraattisen osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Vertaillaan lähtömaan arvoja suomalaisiin perusperiaatteisiin etsien yhtäläisyyksiä ja eroja. Vieraillaan käräjäoikeuden istunnossa ja järjestetään omat vaalit luokassa. Perehdytään sen hetkiseen vaalitoimintaan (esim. presidentin-, eduskunta-, kunnallisvaalit). Tutustutaan yhdistys- ja järjestökulttuuriin sekä vapaaehtoistyön muotoihin (integrointi vapaaehtoistoiminnan kurssin AVET1 sisältöihin). Vieraillaan asukasyhdistyksessä ja SPR:n paikallistoimistossa.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurin tuntemuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa korostetaan monipuolisia toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisuu- sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelemaan näkemyksiään. Opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön.

Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan esittämään vertailuja eri kulttuurien välillä. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä. Tiedonhankinnassa käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa. Kielitieteiset työtavat vahvistavat opiskelijoiden monilukutaitoa. Tuotoksissa käytetään viestinnän eri muotoja. Oppiaine soveltuu hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstin ja lähteiden ymmärtämiseen. Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata opiskelija näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä edistää hänen valmiuksiaan toimia erilaisen yhteisöjen aktiivisena jäsenenä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla, elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen aikana palautteella pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa toimimaan aktiivisesti omassa lähiyhteisössään. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään oppiaineen tietojen ja taitojen hallintaan ja soveltamiseen sekä siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelija on oppinut rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä omista tulevaisuuden mahdollisuuksistaan.

Arvioinnin kohteet yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T1 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	Ayk1, Ayk3	Opiskelija ymmärtää valtion ja yhteiskunnan eron sekä sen, mitä suomalaisen yhteiskunnan demokraattiset periaatteet tarkoittavat.	Suomalaisen yhteiskunnan sekä sen tapojen, arvojen ja normien ymmärtäminen	Ayk1: Opiskelija osaa esittää konkreettisia esimerkkejä demokratiasta, kuten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, tasa-arvosta ja säännöistä. Ayk3: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä suomalaisesta kulttuurista sekä nimetä Suomen vähemmistökulttuureja.
T2 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän perusteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	Ayk1– Ayk3	Opiskelija oppii tuntemaan Suomen historiaa sekä suomalaisen yhteiskunnan ja talousjärjestelmän nykytilaa.	Suomen historian, yhteiskunta- ja talousjärjestelmän sekä niihin liittyvien käsitteiden tunteminen	Ayk1: Opiskelija tuntee yhteiskunnan perusrakenteita yksilön ja perheen näkökulmasta. Ayk2: Opiskelija tunnistaa Suomen historian pääpiirteitä aikakausittain. Ayk3: Opiskelija tunnistaa demokraattisen yhteiskunnan perusperiaatteita, esimerkiksi ihmisoikeuksia.
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	Ayk1– Ayk2	Opiskelija tuntee Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia sekä niiden käyttöyhteyksiä.	Perusoikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen	Ayk1: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Ayk2: Opiskelija osaa antaa esimerkin historian aikana saavutetusta perusoikeudesta.
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla	Ayk1, Ayk3	Opiskelija tuntee poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia ja opettelee käyttämään niitä eettisesti kestäväällä tavalla.	Yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien tunteminen	Ayk1: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista. Ayk3: Opiskelija harjoittelee rakentavaan keskusteluun osallistumista sekä mielipiteen ilmaisemista ja perustelemista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	Ayk3	Opiskelija oppii tuntemaan perheenjäsenten asemaa, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuuden periaatteita Suomessa.	Perheenjäsenten aseman, sukupuolten välisen tasaarvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteiden tunteminen	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä erilaisista perheistä, lapsen asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta Suomessa.
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	Ayk1– Ayk2	Opiskelija ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä osaa hyödyntää palveluja ja kolmannen sektorin toimintaa. Hän ymmärtää, miten elinkeinorakenteen muutos on muuttanut työnteoa.	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen ymmärtäminen sekä palveluiden tunteminen	Ayk1: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä. Opiskelija osaa nimetä julkisia ja yksityisiä palveluja sekä tunnistaa kolmannen sektorin toimijoita. Ayk2: Opiskelija osaa antaa esimerkkejä siitä, miten elinkeinorakenteen muutos on muuttanut työnteoa lähihistorian aikana.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	Ayk3	Opiskelija ymmärtää ja kunnioittaa kulttuurien moninaisuutta.	Kulttuurien tuntemus ja moninaisuuden kunnioitus	Opiskelija osaa kunnioittavasti esittää esimerkkejä kulttuurien välisistä eroista ja niiden syistä.
T8 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	Ayk1, Ayk3	Opiskelija ymmärtää kotoutumisprosessin eri vaiheita.	Kotoutumisprosessin tuntemus ja tilanteen hallinta	Opiskelija osaa antaa omakohtaisia esimerkkejä kotoutumisprosessin vaiheista ja niihin liittyvistä palveluista.
T9 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti erilaisiin näkemyksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasismia ja syrjintää	Ayk3	Opiskelija osaa suhtautua avoimesti erilaisiin näkemyksiin ja tarkastella asioita kriittisesti.	Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ymmärrys ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija harjoittelee rakentavia vuorovaikutustaitoja ja asioiden kriittistä tarkastelua.

6.4.6 Ympäristö- ja luonnontieto

Oppiaineen tehtävä

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristö- ja luonnontiedossa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristö- ja luonnontiedossa opiskelijat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetus tukee opiskelijoiden ympäristösuhteen rakentumista sekä maailmankuvan kehittymistä. Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijoita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä niiden ilmiöitä. Ympäristö- ja luonnontiedon monitieteinen perusta edellyttää, että opiskelijat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Ympäristö- ja luonnontiedossa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristö- ja luonnontiedon keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristö- ja luonnontiedossa rakennetaan perustaa ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen osaa miselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, jokapäiväisessä elämässä ja ihmisen toiminnassa. **Biologian** kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä ja ihmistä sekä elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. **Maantiedon** kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. **Fysiikan** kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. **Kemian** kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää opiskelijoiden kiinnostusta ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle opiskelijalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristö- ja luonnontiedon tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskelijoita ohjataan yhdistämään kokemuksiaan ja tietojaan ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun. Eri tiedonalojen ominaispiirteisiin tutustumalla rakennetaan valmiuksia opiskeluun aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa. Tutkimisen taidoissa keskitytään havainnoimiseen ja havaintojen kuvaamiseen. Kielitietoisessa ympäristö- ja luonnontiedon opetuksessa on

keskeistä ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen keskeisten käsitteiden ja niiden välisten suhteiden avaaminen sekä ymmärtämisen varmistaminen.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokemaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	AYL0-AYL2	
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävä kehityksen edistämiseksi	AYL0-AYL2	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	AYL1-AYL2	L1, L7
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausräylineitä käyttäen	AYL1-AYL2	L1, L5
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten merkitystä	AYL1-AYL2	L2, L3, L5
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään	AYL1-AYL2	L3
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	AYL1-AYL2	L3
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti	AYL1-AYL2	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T9 auttaa opiskelijaa hallitsemaan oppiaineen keskeistä sanastoa ja käsitteitä	AYL0	L1
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteistön hallinnassa	AYL0-AYL2	L1
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä	AYL1-AYL2	L1, L4, L5
T12 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	AYL1	L1
T13 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja	AYL1	L1, L4, L5
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	AYL2	L1
T15 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	AYL2	L1

Ympäristö- ja luonnontiedon kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Perusopetuksen alkuvaiheessa on ympäristö- ja luonnontiedon opintoja kaikille **pakollisina kolme kurssia**. Eheyttävän opetuksen idean mukaan opetuksen aihealueet pyritään käsittelemään yhteydessä S2-opetukseen.

AYLO Ympäristö- ja luonnontiedon perussanastoa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään ympäristö- ja luonnontieto -oppiaineen keskeiseen sanastoon ja käsitteisiin keskittyen erityisesti Ayl1-kurssilla tarvittavaan sanastoon. Opiskellaan muun muassa eläinten nimiä sekä rakennettuun ja luonnonympäristöön liittyviä sanoja. Tutustutaan lähiympäristöön ja nimetään paikkoja, esineitä ja asioita. Luetaan karttoja ja hahmotetaan Suomi osana Eurooppaa.

AYL1 Ihminen ja monimuotoinen maailma (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään ihmisen rakenteeseen, keskeisiin elintoimintoihin ja lisääntymiseen. Pohditaan, mitä seksuaalisuus tarkoittaa. Lisäksi mietitään ihmisen elämän kaarta, naisten ja miesten rooleja yhteiskunnassa sekä itsemääräämisoikeutta. Perehdytään arjen terveys- ja ruokailutottumuksiin. Tutkitaan eliöitä ja niiden elinympäristöjä. Tutustutaan ravintoketjuihin, ravinnon tuotantoon sekä luonnon monimuotoisuuteen. Kurssin aikana voidaan tehdä vierailu esim. Liminkaan kukka- ja eläinpuisto Escurialiin, Oulun yliopiston kasvitieteelliselle museolle tai eläinmuseoon. Ajankohtaisten uutisten ja karttojen avulla hahmotetaan Suomen ja Euroopan luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Perehdytään vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen.

AYL2 Luonnon rakenteet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Hahmotetaan aineen muutosten periaatetta tutustumalla palamiseen, yhteyttämiseen ja veden kiertokulkuun. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Pohditaan energian säästämisen periaatteita ja mahdollisuuksia omassa arkielämässä. Tutustutaan kierrättämiseen ja kestävään kehitykseen vierailemalla joko Kestävän Kehityksen Keskuksessa tai Ruskon jätteenlajittelulaitoksella.

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat opiskelijoiden omat kokemukset ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä ympäristö- ja luonnontiedon monitieteinen perusta. Ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten toteuttamisessa. Opiskelijoiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijoita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä elämäntilanne ja kulttuuri. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan kieli- taidon ja käsitteiden hallinnan kehittämisessä. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilais- ten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tuke- vat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristö- ja luonnontiedossa.

Opiskelijan oppimisen arviointi ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat oppimista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdol- lisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi opiskelijoiden työ- kentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista ja ilmai- sun selkeyttä. Kurssien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoiden itsear- viointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijoiden ar- vot, asenteet, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa

paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tiedonalojen osaamisen lisäksi harjaantuminen käsitteiden käyttöön.

Arvioinnin kohteet ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päätyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Merkitys, arvot, asenteet				
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokeamaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	Ayl1–Ayl2	Opiskelija kiinnostuu ympäristöstä sekä ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen opiskelusta.		<i>Ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa toimia ja vaikuttaa lähiympäristössään ja -yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksesta lähi- ja luonnonympäristöön, kuten roskaamisesta ja kierrätyksestä.
Tutkimisen ja toimimisen taidot				
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä ja käyttää niitä pohdinnan lähtökohtana.	Kysymysten muodostaminen	Opiskelija muodostaa tarkasteltavasta aihepiiristä kysymyksiä tai osallistuu ryhmässä kysymysten muodostamiseen.
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia eri oppimisympäristöissä.	Tutkimisen taidot: havainnointi ja mittaukset eri oppimisympäristöissä tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Opiskelija osaa tehdä havaintoja luontoympäristöstä, kuten kasvien tai eläinten ominaisuuksista. Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia mittauksia, kuten lämpötilamittauksia, tai havaintoja aineen ominaisuuksista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten merkitystä	Ayl1–Ayl2	Opiskelija ymmärtää arjen teknologisten sovellusten merkityksen.	Teknologinen osaaminen	Opiskelija osaa ohjatusti tarkastella sähköisestä kartasta käsiteltävään aiheeseen liittyvää tietoa, kuten valtioiden nimiä, luontotyyppejä tai muuta kartassa esitettyä tietoa. Opiskelija osaa etsiä hakukoneen avulla aiheeseen liittyvää mediasisältöä, kuten kuvia.
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa edistää turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään.	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Opiskelija tuntee joitakin turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä lähiympäristössään.
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa tutkia, toimia, liikkua ja retkeillä erilaisissa ympäristöissä.	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Opiskelija tuntee joitakin periaatteita, kuten jokamiehenoikeuksia, jotka liittyvät turvalliseen ja kestäväan tapaan toimia ja liikkua rakennetussa ympäristössä ja luonnonympäristössä.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Opiskelija osaa etsiä vastauksia yksittäisiin ympäristö- ja luonnontiedon kysymyksiin käyttäen hakukonetta. Opiskelija osaa havainnoida luontoa sekä tallentaa ja jakaa keräämiään tietoja esimerkiksi valokuvana.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Tiedot ja ymmärrys				
T9 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteistön hallinnassa	Ayl1–Ayl2	Opiskelija hahmottaa ympäristöön ja ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä käyttämällä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteitä.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija osaa kuvailla ja tunnistaa lähiluonnon eliöitä ja elinympäristöjä sekä tuttujen aineiden ominaisuuksia käyttämällä joitakin ympäristö- ja luonnontiedon peruskäsitteitä.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä	Ayl1–Ayl2	Opiskelija ymmärtää erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä.	Mallien käyttö	Opiskelija osaa ohjatusti käyttää yksinkertaisen mallin, kuten veden kiertokulun mallin, pääpiirteitä selittääkseen luonnonilmiöitä.
T11 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	Ayl1–Ayl2	Opiskelija ymmärtää luonnon, eliöiden ja elinympäristöjen sekä ihmisen rakenteiden ja elintoimintojen tutkimista ja tunnistamista.	Biologian tiedonala: luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne ja elintoiminnot	Opiskelija osaa tehdä havaintoja luonnosta ja tunnistaa erilaisia elinympäristöjä. Opiskelija osaa nimetä ihmisen keskeiset ruumiinosat ja kuvailla tärkeitä elintoimintoja.
T12 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja	Ayl1–Ayl2	Opiskelija hahmottaa omaa ympäristöään ja koko maailmaa sekä oppii kartanlukutaitoja.	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, karttataidot	Opiskelija osaa nimetä pääilmansuunnat ja hallitsee joitakin kartanlukutaitoja. Opiskelija tuntee Suomen ja lähiympäristön keskeisiä maantieteellisiä piirteitä. Hän ymmärtää maanosan ja valtion eron.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T13 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa kuvata ja selittää fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa.	Fysiikan tiedonala: fysikaalisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen	Opiskelija osaa kuvata energian muuntumista esimerkiksi sähköntuotannon tai sähkölaitteiden käytön, yhteyttämisen tai ravintoketjun yhteydessä. Opiskelija osaa kuvata lämpötilan vaikutusta aineiden olomuodonmuutoksiin.
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	Ayl1–Ayl2	Opiskelija osaa kuvata ja selittää kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia.	Kemian tiedonala: kemiallisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen	Opiskelija osaa kuvata tuttuja aineiden, kuten veden, erilaisia ominaisuuksia. Opiskelija osaa kuvata tavallisen kemiallisen ilmiön, kuten yhteyttämisen tai palamisen, aineen muuttumisena toiseksi.

6.4.7 Opinto-ohjaus ja työelämätaidot

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen **alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma** ja sen osana **opinto-ohjelma** sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä jatkosuunnitelmiensa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Opiskelija tekee **jatko-opintosuunnitelman**, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet.

Ammatillisen ohjauksen avulla opiskelija tekee itselleen sopivan **urasuunnitelman**. Urasuunnitelma sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Opiskelija saa ohjauksen ja työelämään tutustumisen avulla tietoa ja palautetta ammattitaidostaan ja osaamisestaan sekä niiden soveltuvuudesta suomalaiseen työelämään.

Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumalla tai työelämäjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Työelämätaidot ovat yleisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan työelämässä. Työelämätaitoja kehittämällä helpotetaan opiskelijan siirtymistä työelämään ja selviytymistä työelämässä. Opintojen alkuvaiheessa opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen keskeisenä tehtävänä on auttaa opiskelijaa motivoitumaan ja suuntautumaan opintoihin tavoitteellisesti. Tavoitteiden asettamista ja vastuun ottamista omista opinnoista edistetään opiskelu- ja oppimistaitoja sekä itsearviointitaitoja kehittämällä. Alkuvaiheessa opiskelija saa keskeiset tiedot ja taidot, jotka auttavat häntä tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä

koskevia ratkaisuja, valintoja ja suunnitelmia. Vuolteessa alkuvaiheen opinnoissa tarjotaan opintojen ohjausta ja työelämätaitoja **yhteensä viisi kurssia** (3 pakollista, 2 valinnaista).

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen		
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	AOT1-AOT2, AOT5	L1, L6
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	AOT1-AOT2, AOT5	L4, L6
Oppimaan oppimisen taidot		
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja	AOT1-AOT2, AOT5	L1, L4, L5
Itsetuntemus		
T4 kehittää itsearviointitaitoja	AOT1-AOT5	L1, L6
T5 kehittää valmiuksia toimia opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	AOT1, AOT5	L2, L3, L7
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemistään valinnoista	AOT1, AOT5	L1, L3
Elinikäinen oppiminen		
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	AOT1-AOT5	L1, L3
Työelämätaitojen kehittäminen		
T8 tutustuttaa työelämään, yrittäjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	AOT2-AOT4	L2, L6
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	AOT2-AOT4	L5, L6, L7
T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	AOT1-AOT4	L3, L6, L7
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	AOT1-AOT5	L4, L5
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
s213	AOT2-AOT5	L4, L5, L6
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	AOT2-AOT4	L6
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työlänsäädäntöön liittyviä perusasioita	AOT2-AOT4	L5, L6, L7

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Kurssien tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelutaitoja ja työelämätaitoja sekä vahvistaa opiskelijan käsitystä omista mahdollisuuksistaan ja kyvyistään. Kursseista **kaksi on kaikille pakollista ja kaksi valinnaista kurssia**. Valinnaiset kurssit AOT3 ja AOT4 suositellaan tekemään samalla työpaikalla.

AOT1 Ura- ja elämänsuunnittelutaidot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Edistetään jatko-opinto-, ura- ja elämänsuunnittelutaitoja. Luodaan edellytyksiä arvioida omaa osaamistaan ja tunnistaa taitojaan ja vahvuuksiaan. Pyritään tunnistamaan opiskelijan aiemmin hankitut tiedot, taidot ja osaaminen. Vahvistetaan opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Kurssi painottuu opintojen alkuvaiheeseen.

AOT2 Työelämään tutustuminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Vahvistetaan käsitystä omista mahdollisuuksista jatko-opinnoissa ja työelämässä henkilökohtaisten kiinnostusten, osaamisen ja suuntausten perusteella. Tutustutaan työelämään, yrittäjyyteen ja koulutusmahdollisuuksiin. Vahvistetaan ymmärrystä työn ja opiskelun merkityksestä oman elämän ja yhteiskunnan kannalta. Kannustetaan ja ohjataan etsimään tet-paikkaa itsenäisesti lähialueen suomalaisista yrityksistä, valtioin ja kunnan tarjoamista työpaikoista sekä erilaisista yhdistyksistä. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

AOT3 Työelämäjakso I (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Viikon mittainen (28 h) työelämään tutustumisjakso lähialueen suomalaisessa yrityksessä, kunnan/valtion työpaikassa tai yhdistyksessä. Kurssiin sisältyy itsenäistä opiskelua ja työhön perehtymistä työpaikalla sekä ryhmässä tapahtuvaa kokemusten jakamista ja arviointia. Kurssin tarkoituksena on tutustuttaa opiskelija *suomalaiseen* työelämään ja -kulttuuriin sekä antaa hänelle mahdollisuus kuulla puhekieltä/murretta ja päästä käyttämään opittuja suomen kielen ja työelämän taitoja käytännössä. Opiskelija pitää työssäoppimispäiväkirjaa harjoittelun ajalta ja tekee yhdessä työpaikkaohjaajan kanssa palautekysymyksen, joka käydään läpi ryhmänohjaajan kanssa opiskelijan palattua jaksolta.

AOT4 Työelämäjakso II (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Viikon mittainen (28 h) työelämään tutustumisjakso lähialueen suomalaisessa yrityksessä, kunnan/valtion työpaikassa tai yhdistyksessä. Kurssiin sisältyy itsenäistä opiskelua ja työhön perehtymistä työpaikalla sekä ryhmässä tapahtuvaa kokemusten jakamista ja arviointia. Kurssin tarkoituksena on tutustuttaa opiskelija suomalaiseen työelämään ja -kulttuuriin sekä antaa hänelle mahdollisuus kuulla puhekieltä/murretta ja päästä käyttämään opittuja suomen kielen ja työelämän taitoja käytännössä. Opiskelija pitää työssäoppimispäiväkirjaa harjoittelun ajalta ja tekee yhdessä työpaikkaohjaajan kanssa palautelomakkeen, joka käydään läpi ryhmänohjaajan kanssa opiskelijan palattua jaksolta. Kurssin tavoitteena on syventää ja laajentaa kurssin AOT3 -sisältöjä.

AOT5 Alkuvaiheen ryhmänohjaus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Edistetään opiskelukykyä tukevia valmiuksia ja elämönhallintataitoja. Vahvistetaan ryhmässä ja opiskeluyhteisössä toimimisen taitoja. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, työelämään ja koulutukseen liittyviin palveluihin. Seurataan opintojen etenemistä ja tuetaan opiskelijan vastuun ottamista omista opinnoista. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppimisympäristöinä hyödynnetään verkkoympäristöjä opiskelijan tieto- ja viestintätekniisten taitojen harjaannuttamiseksi. Lähiympäristöön, koulutusmahdollisuuksiin, työelämään ja yrityksiin tutustuminen edistää opiskelijan osallisuutta ja valmiutta jatko-opinto- ja urasuunnitelman tekemiseen. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien

kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Opiskelijat pohtivat valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään ja voimavarojaan, tuen tarpeitaan, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä arvojen ja uskomusten vaikutuksia valintoihinsa ja päätöksiinsä. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja opiskelijoiden taustan ja osaamisen huomioon ottavia joustavia menetelmiä siten, että jokainen voi osoittaa osaamisensa. Samalla on varmistettava, että opiskelija ymmärtää arvioinnin periaatteet, merkityksen ja arviointitavan mahdollisista kielitaidon puutteista huolimatta.

Arvioinnin kohteet opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen				
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	Aot1, Aot2	Opiskelija osaa tehdä koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja.	Urasuunnitelman sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen	Aot1: Opiskelija tutustuu ohjatusti koulutukseen sekä sen tavoitteisiin, keston ja opiskelumahdollisuuksiin omaa henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaansa varten. Aot2: Opiskelija tutustuu koulutusmahdollisuuksiin ja työelämään. Hän tekee koulutusta tai työllistymistä koskevia suunnitelmia.
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	Aot1, Aot2	Opiskelijalla on riittävät tiedot ja taidot opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatkoopintoihin hakeutumiseen.	Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen ja sitä seuraaviin opintoihin perehtyminen sekä opiskelutaitoihin tutustuminen	Aot1: Opiskelija tuntee aikuisten perusopetuksen rakennetta ja sen vaatimuksia. Aot2: Opiskelija tuntee alkuvaiheen jälkeisiä opintoja.
Oppimaan oppimisen taidot				
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja	Aot1, Aot2	Opiskelija kehittää opiskelutaitojaan.	Opiskelutaitojen kehittyminen	Opiskelija on kehittänyt opiskelutaitojaan kurssin aikana.
Itsetuntemus				
T4 kehittää itsearviointitaitoja	Aot1	Opiskelija kehittää itsearviointitaitojaan.	Itsearviointitaitojen kehittyminen	Opiskelija on kehittänyt itsearviointitaitojaan kurssin aikana.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T5 kehittää valmiuksia toimia opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Aot1	Opiskelija tutustuu opiskeluympäristöönsä ja toimii osana erilaisia ryhmiä.	Opiskelussa tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Opiskelija osaa toimia tarkoituksenmukaisesti opiskeluympäristössään. Opiskelija osallistuu työskentelyyn ryhmissä.
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemis-tään valinnoista	Aot1	Opiskelija kykenee itsenäiseen toimintaan ja ottaa vastuuta omasta opiskelustaan ja valinnoistaan.	Tavoitteiden asettaminen	Opiskelija osaa asettaa ohjatusti tavoitteita opiskelulle.
Elinikäinen oppiminen				
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	Aot1, Aot2	Opiskelija haluaa oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan. Hän tunnistaa oppimiskohteitaan ja osaa tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan.	Omien vahvuuksien ja oppimiskohteiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin taitojaan ja vahvuuksiaan. Opiskelija osaa kertoa esimerkin oppimiskohteistaan.
Työelämätaitojen kehittäminen				
T8 tutustuttaa työelämään, yrittäjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	Aot2	Opiskelija tutustuu työelämään, yrittäjyyteen ja koulutusmahdollisuuksiin.	Työelämän ja suomalaisen koulutusjärjestelmän perusasioiden ymmärtäminen	Opiskelija tutustuu työelämään, yrittäjyyteen ja suomalaiseen koulutusjärjestelmään. Opiskelija osaa nimetä itseään kiinnostavia ammatteja ja koulutusväyliä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	Aot2	Opiskelija kehittää työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja.	Työelämässä tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Opiskelija osaa antaa ohjatusti esimerkkejä rakentavasta vuorovaikutuksesta ja viestinnästä työelämässä.
T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	Aot1, Aot2	Opiskelija ymmärtää työn merkityksen elämänsä ja yhteiskunnan kannalta.	Työn merkityksen ymmärtäminen	Opiskelija osaa kertoa esimerkin työn merkityksestä oman elämän ja yhteiskunnan kannalta.
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Aot1, Aot2	Opiskelija tunnistaa oppiaineiden merkityksen tulevien opintojensa ja työllistymisensä kannalta.	Oppiaineiden merkityksen ymmärtäminen eri ammattien ja tulevien opintojen kannalta	Opiskelija osaa nimetä esimerkkejä ammateista, joissa tiettyä oppiaineosaamista tarvitaan.
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa				
T12 ohjata löytämään itselleen sopivia ammattialoja tai saada tietoa oman ammattialan päivittämiseksi työelämään	Aot2	Opiskelija löytää itselleen sopivia ammattialoja tai on tietoinen oman ammattinsa päivittämisestä työelämään.	Tiedonhankintataidot ja tietojen hyödyntäminen urasuunnittelussa	Opiskelija osaa nimetä itselleen sopivia ammattialoja.
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	Aot2	Opiskelija tunnistaa oman ammattitaitonsa ja sen soveltuvuuden työelämään.	Palautteen ja itsetuntemuksen hyödyntäminen urasuunnittelussa	Opiskelija osaa ohjatusti kertoa esimerkkejä osaamisestaan ja työelämän vaatimuksista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus hyväksytylle osaamiselle (S = suoritettu)
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työlainsäädäntöön liittyviä perusasioita	Aot2	Opiskelija ymmärtää työelämän käytäntöjä ja työlainsäädännön perusasioita.	Termien ja työelämän perusasioiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä työelämän käytännöistä.

6.4.8 Muut alkuvaiheen pakolliset ja valinnaiset kurssit

Vuolle-opistolla tarjotaan edellä esitettyihin oppiaineisiin liittyvien kurssien lisäksi muita kursseja, joista osa kaikille yhteisiä ja osa valinnaisia. Kurssit on rakennettu sillä periaatteella, että niiden joiden tavoitteena tukea aikuisten perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Kaikki kurssit arvioidaan asteikolla suoritettu (S) /hylätty (H). Valinnaisia kursseja on mahdollista tarjota myös eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamista edistävinä tukikursseina. Nämä määräytyvät aina kunkin ryhmän tarpeiden mukaisesti räätälöiden.

Opintostartti

Opintostartti-kurssin tarkoitus on ryhmäyttää opiskelijoita ja perehdyttää opiskelijat koulun arkeen. Kurssi toteutetaan aina heti opintojen alussa ja sen tavoitteena on yhteisöllisyyden vahvistamisen lisäksi sitouttaa opiskelijaa alkaviin opintoihin. Osa kurssista voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa leirikouluna tai erilaisina retkinä ja opintokäynteinä. Kurssin tavoitteena on erityisesti Ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen (L1) herättelemineen sekä Kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutuksen vahvistaminen (L2). Kurssin aikana haastetaan opiskelijoita aktiiviseen osallistumiseen ja vastuunottoon omissa opinnoissaan (L3), vuorovaikutuksessa oman ryhmän muiden opiskelijoiden kanssa (L2).

AOP11 Opintostartti (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssin aikana opiskelija perehtyy alkuvaiheen rakenteeseen: pakollisiin ja valinnaisiin opintoihin sekä opintojen kurssimuotoisuuteen. Kurssilla kerrotaan opintojen Vuolteen poissaolokäytänteistä ja oppilaitoksen säännöistä. Wilmaan tutustutaan ainakin lyhyesti. Kurssin aikana käydään tervehtimässä muita Vuolteen opiskelijaryhmiä ja opettajia sekä tutustutaan oppilaitosrakennukseen sekä muihin oppilaitoksen toimijoihin. Kurssilla kerrotaan Vuolteen tukipalveluista (opiskelijahyvinvointivastaava, psykologi ja kuraattori). Ensimmäisenä päivänä käydään ruokailemassa Vuolle-talon ruokalassa yhdessä opettajan johdolla. Kurssilla vieraillaan Vuolteen eri toiminnoissa, kuten Ystävyystalolla sekä Tyttöjen ja Poikien talolla. Lisäksi kurssin aikana voidaan osallistua koulun yhteisiin tapahtumiin tai olla mukana järjestämässä niitä.

Tieto ja viestintätekniikka

Tieto- ja viestintätekniikka on läsnä kaikessa oppimisessa, mutta itsenäisen tv-t-kurssin tavoitteena on perehdyttää opiskelijoita tvt-laitteiden ja niissä käytettävien keskeisimpien ohjelmien käyttöön. Laajalaisen osaamisen tavoitteista painottuu tavoitteet L1 (Ajattelu ja oppimaan oppiminen), L4 (Moniluku-

taito), L5 (Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen). Kurssisisällöt valitaan niin, että ne tukevat alkuvaiheen opetuksen eri oppiaineiden oppimista ja että niistä on hyötyä myös opiskelijan jatkolulla. Arviointi perustuu kursseilla tehtäviin osasuorituksiin sekä jatkuvaan näyttöön.

ATVT1 Tieto- ja viestintätekniiikan perusteet I (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin. Harjoitellaan kirjautumista ja turvallisen salasanan luomista. Harjoitellaan näppäimistön käyttöä sekä otetaan haltuun Wilma sekä pc:llä että mobiililaitteella. Tutustutaan Wordin, Excelin ja PowerPointin perustoimintoihin, tiedon tallentamiseen ja tulostamiseen. Harjoitellaan tiedon ja kuvien hakemista internetistä ja tiedon luotettavuuden arviointia. Harjoitellaan sähköpostin kirjoittamista ja liitetiedostojen lähettämistä.

Tukikurssit

Tukikurssien tavoitteena on vahvistaa perus- ja jatko-opinnoissa tarvittavia perustaitoja, kuten luku- ja kirjoitustaitoa, numeerisia taitoja, tietoteknisiä taitoja sekä opiskelutaitoja. Opetuksella tuetaan opiskelijoiden opintojen etenemistä aikuisten perusopetuksessa ja perusopintojen jälkeisissä opinnoissa.

Tukikursseilla korostuvat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet L1 (Ajattelu ja oppimaan oppiminen), L3 (Arjen taidot), L4 (Monilukutaito) ja L5 (Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen).

Kurssit arvioidaan arvosanalla suoritettu (S) tai hylätty (H).

APT1 Perustaitojen tukikurssi I (valinnainen)

Kurssin sisällöt valitaan opiskelijoiden tarpeista lähtien siten, että ne parhaiten edistävät opiskelussa tarvittavien perustaitojen kehittymistä.

APT2 Perustaitojen tukikurssi II (valinnainen)

Kurssin sisällöt valitaan opiskelijoiden tarpeista lähtien siten, että ne parhaiten edistävät opiskelussa tarvittavien perustaitojen kehittymistä.

Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on yksi keskeinen Vuolteen toimintamuoto ja sen vuoksi luonteva vaihtoehto valinnaiskurssiksi. Vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on osallistaa ja aktivoida opiskelijoita toimimaan erilaisissa yhteisöissä. Vapaaehtoistoiminta on luontainen keino opiskelijalle päästä tunnistamaan omia vah-

vuuksiaan ja näyttämään osaamistaan myös muualla kuin formaalissa kouluympäristössä. Vapaaehtoistoiminta on hyvä tapa lisätä kaksisuuntaisia, kulttuurien välisiä kohtaamisia sekä edistää ja vahvistaa opiskelijan suomen kielen taitoa luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa. Maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla vapaaehtoistoiminta voi hyvinkin olla väylä kiinnittyä työelämään. Vapaaehtoistoiminnassa korostuu erityisesti laaja-alaisen osaamisen tavoitteet L2 (Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus), L3 (Arjen taidot), L6 (Työelämätaidot ja yrittäjäyys) sekä L7 (Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen).

AVET1 Vapaaehtoistoiminta (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan siihen, mitä vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan ja miten vapaaehtoistoiminta eroaa palkkatyöstä. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, mikä on vapaaehtoisen rooli, oikeudet ja velvollisuudet. Tunnistetaan omia vahvuuksia ja löydetään itselle mielekäs tapa tehdä vapaaehtoistyötä. Kurssin laajuus on 28 tuntia ja siihen sisältyy lähiopetusta, koko ryhmän yhteisiä talkootöitä sekä pari-/pienryhmätyöskentelyä vapaaehtoistoiminnan parissa omien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Kurssin arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan näyttöön, osallistumisaktiivisuuteen sekä vertais- ja itsearviointiin.

Taito- ja taideaineet

Taito- ja taideaineiden tarkoituksena on lisätä opiskelijoiden liikkuvuutta yli luokkarajojen, tutustuttaa heidät suomalaisiin ja muihinkin urheilulajeihin ja peleihin sekä leikkeihin, antaa heille mahdollisuus käyttää ja näyttää kädentaitoja, musikaalisia sekä muita lahjakkuuksia ja osaamisia luokkahuoneen ulkopuolella. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista korostuvat tavoitteet L1 (Ajattelu ja oppimaan oppiminen), L2 (Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus) ja L4 (Monilukutaito). Taito- ja taideaineiden kurssit arvioidaan hyväksytysti suoritettu/hylätty. Arviointi perustuu tuntiaktiivisuuteen sekä opiskelijan itsearviointiin.

Alkuvaiheen opinnoissa opiskelija valitsee **vähintään yhden kurssin** tarjonnassa olevista taito- ja taideaineista.

AMU1 Musiikki (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet:

Musiikin opiskelu integroituu vahvasti suomen kielen opiskeluun. Esimerkiksi sanastoa ja ääntämistä harjoitellaan yhteislaulun, laululeikkien ja rytmien avulla. Samalla opiskelijat tutustuvat yksinkertaisiin rytmi- ja kielisoittimiin. Keskeistä on itseluottamuksen vahvistuminen omassa musiikillisessa ja luovassa

ilmaisussa sekä yhteistyötaitojen harjoittaminen yhteissoiton avulla. Opiskelijat harjoittelevat myös keskittyntä musiikin kuuntelua ja musiikin herättämien tunteiden kuvaamista sanallisesti. Lisäksi tutustutaan opiskelijoiden lähtökulttuurien musiikkiin, mikä palvelee vahvasti opiskelijoiden oman identiteetin vahvistamista.

AKT1 Kuvataide (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet:

Tutustutaan materiaaleihin ja välineisiin ja niihin liittyvään sanastoon sekä erilaisiin tekniikoihin (mm. piirustus, maalaus, monotypia, linokaiverrus). Perehdytään värioppiin, sommitteluun sekä perspektiivin peruskäsitteisiin ja -oppiin kuvallisessa ilmaisussa. Suunnitellaan ja toteutetaan eriaiheisia ja -muotoisia teoksia, vahvistaen ja arvostaen omaa ainutlaatuisuutta. Kurssilla tutustutaan kuvataiteen keinoin suomalaiseseen maisemaan, luontoon ja ilmastoon sekä perehdytään suomalaiseen kuvataiteeseen ja kuvataiteilijoihin ja verrataan niitä oman lähtömaan kuvataidehistoriaan. Rohkaistaan itseilmaisuuksiin ja sen merkitykseen ihmisen hyvinvoinnissa.

AIT1 Ilmaisutaito ja draama (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden itseilmaisua ja identiteettiä. Ilmaisutaito on keino harjoittaa suomen kielen taitoa, mutta myös oppia ilmaisemaan, lukemaan ja tulkitsemaan kehollista ilmaisua. Kurssilla opetellaan tunteiden ilmaisua ja lukemista sekä vahvistetaan sosiaalisia taitoja mm. monipuolisten draamaharjoitusten avulla. Opiskelija pääsee harjoittelemaan esiintymistä turvallisessa ympäristössä, ohjautusti. Ilmaisutaitoa ja draamaa integroidaan osaksi eri oppiaineiden sisältöjä.

AVA1 Valokuvat itsetuntemuksen vahvistajana (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet:

Valokuvien avulla voi tutkia ja jäsentää omaa elämää sekä rakentaa omaa identiteettiään. Valokuvaterapeutisiin menetelmiin pohjautuvalla kurssilla tutustutaan valokuvien käyttämiseen oman itsetuntemuksen välineenä. Valokuvista saa itselle voimaa, energiaa ja iloa. Kurssilla tutustutaan erilaisiin valokuvaterapeutisiin menetelmiin ja niiden käyttöön yksin tai yhdessä perheen/ystävien kanssa.

Valokuvat herättävät jokaisessa ihmisessä yksilöllisen reaktion omista elämäkokemuksista riippuen. Valokuvan merkitys ei ole sen visuaalisessa todellisuudessa, vaan kuvan herättämissä ajatuksissa ja tunteissa. Valokuvat toimivat väylänä omiin ajatuksiin, muistoihin ja tunteisiin. Valokuvat voivat motivoida ja niiden avulla voi asettaa tavoitteita itselleen.

Kurssilla opetellaan valokuvauksen perusasioita, tehdään paljon kuvausharjoituksia sekä kuvaamme itseämme ja toisiamme. Harjoitusten tarkoituksena on lisätä itsetuntemusta ja vahvistaa omaa identiteettiä. Kuvaharjoitukset keskittyivät omien vahvuuksien, tavoitteiden ja tärkeiden asioiden määrittämiseen. Kurssilla mm. tutustutaan erilaisiin kuvakortteihin, kuvataan omakuvia sekä omaa arkea.

Kuvien ottamiseen soveltuu oma kännykkäkamera eikä aikaisempaa kokemusta kuvien ottamisesta tai kameran käytöstä tarvita. Kurssi sisältää luentoja, vierailukäyntejä, itsenäisiä ja yhdessä suoritettavia tehtäviä, kotitehtäviä sekä paljon kuvaamista.

Valokuvaterapeuttiset menetelmät toimivat yleensä hyvin ihmisten kanssa, joilla on haasteita kommunikoida verbaalisesti sosiokulttuurisista tekijöistä johtuen. Kurssilla opitaan kuvauksen ohessa myös suomen kieltä. Kurssilla on mahdollisuus opetella ottamaan hyviä valokuvia, reflektoida itseään sekä toteuttaa taiteellista itseilmaisua. Kurssi lisää valmiuksia luovaan työskentelyyn. sekä tuo piristystä arkeen.

ALI1 Liikunta (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet:

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijan hyvinvointia ja jaksamista, auttaa opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys oman terveyden ylläpitämisessä sekä tukea liikunnallisen elämäntavan omaksumista. Tutustutaan mahdollisimman monipuolisesti erilaisiin liikuntalajeihin.

ATAI1 Alkuvaiheen taito- ja taideaineiden kurssi (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssi yhdistelee alkuvaiheen eri taito- ja taideaineiden kurssien, kuten kuvataiteen, valokuvauksen, musiikin, ilmaisutaidon ja liikunnan sisältöjä. Sisällöt valitaan kurssikohtaisesti opiskelijoiden mielenkiinnon, osaamisen ja toiveiden sekä käytettävissä olevien resurssien mukaan.

AKOT1 Kotitalous I (valinnainen)

Kurssin tavoitteena on kehittää arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja ja toimintavalmiuksia. Opetuksella tuetaan opiskelijan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen.

Sisältövalinnat tehdään siten, että ne edistävät yhdessä elämisen, asumistaitojen- ja turvallisuuden sekä ympäristötietoisuuden kehittymistä. Sisällöt tukevat myös ruoanvalmistustaitojen kehittymistä sekä li-

säävät ruokaturvallisuuteen, ravitsemussuosituksiin ja ateriasuunnitteluun liittyvää osaamista. Lisäksi sisällöt ohjaavat opiskelijoita asioimaan erilaisissa palveluissa sekä tuntemaan oikeutensa ja velvollisuutensa valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opiston tilojen ja lähiympäristön lisäksi opiston asuntolan ja yhteistyökumppaneiden tiloja sekä sähköisiä oppimisympäristöjä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisia työtapoja, kuten lähiopetusta, pienryhmätyöskentelyä ja itsenäisiä harjoitustehtäviä.

Kurssilla korostuvat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet L2 (Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus), L3 (Arjen taidot), L4 (Monilukutaito), L5 (Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen) ja L7 (Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen).

Kurssi arvioidaan arvosanalla suoritettu (S) tai hylätty (H).

7 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖVAIHEEN OPETUS

Vuolteen järjestämä aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetus rakentuu kahden lukuvuoden mittaiseksi kokonaisuudeksi. Uusia ryhmiä aloittaa syys- ja kevätlukukaudella. Opiskelijat ohjautuvat päättövaiheen opintoihin pääasiassa Vuolteen (tai muiden oppilaitosten) alkuvaiheen opetuksen ryhmistä, mutta myös peruskoulujen valmistavilta luokilta, muista oppilaitoksista, kototutustumiskoulutuksista, TE-toimiston ja maahanmuuttajapalveluiden kautta sekä läheisverkostojen kautta. Vuolteen ulkopuolelta tulevat opiskelijat valikoituvat opintoihin erillisen valintakoemenettelyn kautta (hakulomake ja valintakoe, jossa arvioidaan suomen kielen, englannin kielen ja matematiikan taitotaso sekä opiskelumotivaatio).

Maahanmuuttajien perusopetuksen yksilöllinen ohjaus käynnistyy jo valintakoeprosessissa, minkä yhteydessä kerätään tietoja opiskelijan aikaisemmin hankitusta osaamisesta – niistä tiedoista ja taidoista, joita opiskelijalla jo on hakeutuessaan päättövaiheen opintoihin. Päättövaiheeseen hakeutumisessa kiinnitetään huomiota siihen, että koulutukseen hakeutuvalla on riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen hallinta, että hän selviytyy opinnoista. Mikäli näissä on puutteita, ohjataan häntä (riippuen aiemmista opinnoista) suorittamaan lisää tai aloittamaan alkuvaiheen opintoja. Heti päättövaiheen opintojen alussa laaditaan jokaiselle opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja opinto-ohjelma päättövaiheen opintoihin.

7.1 Tuntijako päättövaiheessa

Aikuisten päättövaiheen opintojen tulee olla laajuudeltaan **vähintään 46 kurssia**. Näistä 20 kurssia tulee olla kielten opintoja (s2, ruotsi, englanti). Vuolteen opetussuunnitelma sisältää kaikkiaan 63 erilaista kurssia, joista osa on määritelty pakollisiksi valtakunnallisissa ops-perusteissa ja osa pakollisiksi oppilaitoskohtaisesti. Tästä kurssitarjottimesta kootaan opiskelijalle sopiva opinto-ohjelma valitsemalla riittävä laajuus juuri niitä opintoja, joita hän tarvitsee jatko-opintoihinsa. Opiskelijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämänkatsomustietoa. Yksi kurssi on laajuudeltaan 28 oppituntia. Erityisen vaikeiksi koetuissa oppimäärissä (FY, KE, GE) ainoa pakollinen kurssi on jaettu tukikurssilla kahteen osaan (a ja b), jotta opiskelijalla on riittävästi aikaa omaksua keskeiset kurssisisällöt.

Oppiaine	Pakolliset kurssit (valtakunnalliset ops-perusteet)	Oppilaitos- kohtaiset pa- kolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Suomen kieli ja kirjallisuus	10		
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	10	2	1
Vieras kieli, ruotsi B1-oppimäärä	3		2
Vieras kieli, englanti A-oppimäärä	8		
Matematiikka	8		1
Uskonto/elämäkatsomustieto	1		
Historia	1		
Yhteiskuntaoppi	2		
Fysiikka	1	1	1
Kemia	1	1	1
Biologia	1	1	
Maantieto	1	1	1
Terveystieto	1		
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	2	1	2
Opintostartti		1	
Tieto- ja viestintätekniikka		1	1
Vapaaehtoistoiminta			1
Muut valinnaiset kurssit			1
YHTEENSÄ:	40	9	14

Taulukko 3. Päätösvaiheen opetuksen pakolliset ja valinnaiset kurssit.

7.2 Oppiaineet päätösvaiheessa

Päätösvaiheen opintojen opetussuunnitelmassa esitellään valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteisiin pohjautuen kuhunkin oppiaineeseen ja kurssiin sisältyvät tavoitteet, sisältöalueet ja laaja-alainen osaaminen sekä päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 oppimäärän päättyessä. Tavoitteisto ja arviointikriteeristö vastaavat pääasiallisesti valtakunnallisia aikuisten perusopetuksen perusteita, mutta kunkin oppiaineen kohdalla on nostettu esille Vuolteen opiston järjestämään perusopetukseen liittyviä erityisiä huomioita tai painotuksia, jotka voivat liittyä tavoitteisiin, sisältöihin, oppimisympäristöihin tai työtapoihin. Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja täydennetään ja myös tavoitteisiin lisätään tulevaisuudessa vahvemmin paikallisia painotuksia. Suunnitellut monialaiset oppimiskokonaisuudet on esitetty oppiainesisältöjen yhteydessä ja niiden sijoittuminen lukukausiin on nähtävissä liitteenä olevasta luku- vuosisuunnitelmasta (liite 5).

7.2.1 Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoita

den kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa kulttuurisesti moninaisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidin-kieli ja kirjallisuus -oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–5, äi6	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–5	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisa alueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5, äi9	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisen kehittämissarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	L1, L2, L4
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–4, äi6–8	L1, L4
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	äi2–4, äi6–8	L1, L2, L4
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1–2, äi6–8	L2, L4, L5, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4, äi6-8	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4, äi6, äi9	L1, L4, L5, L7
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2-3, äi6, äi9	L2, L4, L5
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	äi2-3, äi6, äi9	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	äi1, äi3-4, äi6, äi9	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	äi1-4, äi6, äi9	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3-5, äi8	L1, L2, L4
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4, äi7, äi10	L1, L2, L4
T17 ohjata opiskelijaa tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielentaustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	äi2, äi4, äi7, äi9-10	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän eri tavoitealueet integroituvat oppimisessa toisiinsa. Kaikilla kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri tavoite- ja sisältöalueita, vaikka kurssin näkökulmasta jokin oppimäärän osa-alue tai näkökulma painottuu. Kursseja voidaan paikallisesti yhdistää tai ryhmitellä laajemmiksi kursseiksi tai jaksoiksi.

äi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden perusteet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssin sisällöissä keskitytään vahvistamaan tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen perustaitoja. Kurssilla työskennellään erilaisissa viestintäympäristöissä ja samalla monipuolistetaan suullisia ja kirjallisia viestintätaitoja. Kurssin aikana opitaan oman tekstin rakentamiseen liittyvät perusasiat, harjoitellaan tekstin tuottamista vaiheittain sekä annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstien tuottamisen eri vaiheissa. Samalla paneudutaan erilaisten tekstien erittelyyn ja arviointiin sekä syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita: sisällön ennustaminen, ydinajatuksen tiivistäminen, päätelmien ja kysymysten teko ja tiedon suhteuttaminen muuhun tietopohjaan. Perehdytään tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja niiden luotettavuuden arviointiin. Keskeisenä sisältönä on myös yleiskielen hallinnan vahvistaminen. Tutustutaan lyhyisiin kaunokirjallisiin teksteihin oman lukukokemuksen näkökulmasta.

äi2 Monimuotoiset tekstit (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan ja syvennetään monimuotoisten tekstien tulkinnan taitoja tutustumalla eri tekstilajeihin. Elämyksellisen lukemisen, kuuntelemisen ja katselemisen lisäksi tutustutaan erittelevään, tulkitsevaan ja kriittiseen lukutapaan. Samalla harjoitellaan erilaisia ja eri tilanteisiin sopivia ilmaisun keinoja. Harjaannutaan ottamaan kantaa ja perustelemaan ajatuksia niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Erilaisten tekstien avulla harjoitellaan lähteiden käyttöä, arviointia ja niihin viittaamista.

äi3 Tekstien tuottaminen ja tulkitseminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskelijan lukutaitoa ja tekstien tulkitsemisen taitoja syvennetään tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan. Tekstien tulkinnassa tarvittavien käsitteiden käyttöä lisätään. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin piirteisiin. Tuotetaan tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen

eri vaiheissa. Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmistelluissa puhe-esityksissä. Harjoitellaan arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätapaa sekä havaitsemaan kehittämiskohteita tällä osa-alueella.

äi4 Kieli ja kulttuuri (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan edelleen erilaisten tekstilajien hallintaa. Kurssin aikana perehdytään erityisesti suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin ja teemoihin eri aikoina. Samalla opiskelija tutkii kirjallisuuden, kulttuuriperinnön ja taiteen yhteyttä ympäröivään yhteiskuntaan. Niin ikään tutustutaan kielessä ja kulttuurissa tapahtuneisiin muutoksiin. Tutustumalla kotimaiseen kirjallisuuteen ja kulttuuriin, suomen kieleen ja sen sukukieliin ja toisaalta monikieliseen nyky-Suomeen vahvistetaan opiskelijan omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Monipuolisten tekstien ja harjoitusten avulla lisätään tietoisuutta tekstien tyylistä, sävyistä ja rakenteista. Samalla opitaan huomaamaan omat mahdollisuudet viestijänä. Kirjalliset ja suulliset harjoitukset avaavat opiskelijan tietoisuutta viestinnän tehtävästä ja merkityksestä.

äi5 Puhe- ja vuorovaikutustaidot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan opiskelijan viestintätaitoja. Harjoituksia tehdään niin yksin kuin ryhmässäkin. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa havainnoimaan omaa viestintäänsä ja kehittämään sitä. Ryhmäharjoituksissa kehitetään kuuntelemisen, keskustelun, mielipiteiden perustelun ja vastavuoraisen viestinnän taitoja. Samalla vahvistetaan opiskelijan kykyä toimia ryhmässä. Yksilöllisissä esiintymistilanteissa opiskelijaa rohkaistaan olemaan yleisön edessä, nauttimaan esiintymisestä ja näkemään mahdollisuutensa monipuolisesti viestivänä aktiivisena kansalaisena. Harjaannutaan käyttämään kieltä eri tilanteiden vaatimalla tavalla ja soveltamaan puhutun kielen erilaisia tyylejä, sävyjä ja rakenteita.

äi6 Median maailma (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan median ilmiöihin ja tekstilajeihin. Tutkitaan erilaisia mediatuotteita, ja osallistutaan median tekemiseen. Harjoitellaan tekstien luotettavuuden arviointia.

äi7 Kauno- ja tietokirjallisuuden lukeminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla luetaan monipuolisesti sekä kauno- että tietokirjallisuutta. Luettua käsitellään ja lukukokemuksia jaetaan eri tavoin. Varmennetaan kaunokirjallisuuden analyysikäsiteiden käyttöä ja eläydytään luetuun esimerkiksi draaman keinoin. Tietokirjallisuuden lukemisen yhteydessä pohditaan tekstin luotettavuutta ja tietojen käytettävyyttä.

äi8 Tekstien tulkinta (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään tekstien tulkinnan taitoja tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan ja varmennetaan tekstien tulkinnassa tarvittavien käsitteiden käyttöä. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin ja tekstuaalisiin piirteisiin.

äi9 Tekstien tuottaminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään erilaisten tekstien tuottamisen taitoja. Tuotetaan monimuotoisia tekstejä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointiin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Varmennetaan oikeinkirjoitusta. Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmistelluissa puhe-esityksissä. Harjoitellaan arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätapaa sekä havaitsemaan omia kehittämiskohteita tällä osa-alueella.

äi10 Nykykulttuurin ilmiöitä ja kirjallisuutta (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan nykykulttuuriin, sen ilmiöihin ja monimuotoisiin teksteihin. Luetaan

monipuolisesti nykykirjallisuutta. Keskustellaan ja tuotetaan monimuotoisia tekstejä nykykulttuurin ilmiöiden perusteella.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoitealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–äi5, äi6	Opiskelija laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–äi5	Opiskelija monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestinnän taidot	Opiskelija osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	Opiskelija osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	Opiskelija osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen melko monipuolisesti.	Opiskelija osaa tulkitella muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan	äi5, äi6, äi9	Opiskelija monipuolistaa	Esiintymisen taidot	Opiskelija osaa pitää	Opiskelija osaa pitää	Opiskelija osaa pitää valmistellun	Opiskelija osaa pitää valmistellun puhe-

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja meta-kognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	Opiskelija oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja meta-kognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	Opiskelija osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstinymmärtämisen strategiaa. Opiskelija osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Opiskelija osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Opiskelija osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Opiskelija osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Opiskelija osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–äi4, äi6–äi8	Opiskelija oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Opiskelija osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Opiskelija osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.	Opiskelija osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa	äi2–äi4, äi6–äi8	Opiskelija oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateks-	Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.	Opiskelija osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.	Opiskelija osaa eritellä tekstin tarkoituspäätä, kohderyhmiä ja merkityksiä.	Opiskelija osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä taroituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa		teistä ja tulkitsemaan niitä taroituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.		Opiskelija osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.	Opiskelija osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Opiskelija osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.	Opiskelija osaa analysoida tekstilajien piirteitä taroituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä taroituksenmukaisella tavalla	äi1-äi2, äi6-äi8	Opiskelija oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä taroituksenmukaisella tavalla.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Opiskelija osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Opiskelija osaa nimetä muutaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.	Opiskelija osaa käyttää tavanomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Opiskelija osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.	Opiskelija osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Opiskelija osaa arvioida erilaisten lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.	Opiskelija osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti. Opiskelija osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa taroituksenmukaisella tavalla. Opiskelija osaa pohdita lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perus-

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							tella omat lähdevallintansa.
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudennlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4, äi6–äi8	Opiskelija tutustuu itselleen uudennlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiin ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.	Opiskelija osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.	Opiskelija osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Opiskelija osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.	Opiskelija osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitulkintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa	äi2, äi4, äi6, äi9	Opiskelija oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Opiskelija osaa ni-	Opiskelija osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Opiskelija osaa kuvata itseään tekstien	Opiskelija osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Opiskelija osaa eritellä vahvuuksiaan	Opiskelija osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Opiskelija osaa arvioida vahvuuksiaan ja

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
opiskelijaa tunnista- maan omia vah- vuuksiaan ja kehit- tämiskohteitaan tekstin tuottajana		vahvuuksiaan ja ke- hittämiskohteitaan tekstin tuottajana.		metä jonkin vahvuus- tensa tai kehittämis- kohteensa tekstin tuottajana.	tuottajana ja nimetä muutamia vahvuuk- siaan ja kehittämis- kohteitaan.	ja kehittämiskohteita- taan tekstin tuotta- jana.	kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi tai- tojaan kehittää.
T11 tarjota opiskeli- jalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, ku- vaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ot- tavia ja pohtivia tekstejä, myös mo- nimediaisissa ympä- ristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitse- maan kuhunkin tekstilajiin ja tilan- teeseen sopivia il- maisutapoja	äi2–äi3, äi6, äi9	Opiskelija oppii tuottamaan kerto- via, kuvaavia, ohjaa- via, pohtivia ja kan- taa ottavia tekstejä, myös monimediai- sissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopi- via ilmaisutapoja.	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa tuot- taa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kerto- via ja kuvaavia teks- tejä itselleen tu- tuista aiheista.	Opiskelija osaa tuot- taa ohjaavia ja yk- sinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypilli- siä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ot- tavia tekstejä ja käyttää niille tyy- pillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuot- taa itsenäisesti erilai- sia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata opiskeli- jaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilai- suuksia tuottaa	äi2–äi3, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yh- dessä muiden	Tekstien tuottami- sen prosessien hal- linta	Opiskelija osaa ide- oida ja tuottaa teks- tiä mallien tai apu- kysymysten avulla.	Opiskelija osaa suunnitella ja tuot- taa tekstiä sekä yk- sin että ryhmässä.	Opiskelija osaa muokata tekstin ra- kenteita ja kieliasua palautteen poh- jalta.	Opiskelija osaa muo- kata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja raken- teita.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana		kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.		Opiskelija osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.	Opiskelija osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	Opiskelija osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.	Opiskelija osaa antaa tekstien muokkauksesta edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoitamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	äi1, äi3–äi4, äi6, äi9	Opiskelija sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.	Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Opiskelija osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.	Opiskelija osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksoittaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Opiskelija osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tuottaessaan ja	Opiskelija osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Opiskelija osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
				Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tietoa ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.		muokatessaan. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tietoa ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.	
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	äi1–äi4, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyn pohjalta. Opiskelija osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Opiskelija osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Opiskelija merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Opiskelija osaa yhdistellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–äi5, äi8	Opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Opiskelija osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Opiskelija osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä. Opiskelija osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Opiskelija osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Opiskelija osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden	äi4, äi7, äi10	Opiskelija avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Opiskelija osaa nimetä kirjallisuuden pääalajit. Opiskelija on lue- nut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.	Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden pääalajien tyypillisiä piirteitä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Opiskelija on luke-	Opiskelija osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin. Opiskelija on lue- nut lukuvuosittain sovitut teokset.	Opiskelija osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria. Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyylipiirteitä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen					nut osan lukuvuositain sovituista teoksista.		ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Opiskelija tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.
T17 ohjata opiskelija tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi	äi2, äi4, äi7, äi9-äi10	Opiskelija tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen suomen kielen. Opiskelija osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.	Opiskelija osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Opiskelija osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	Opiskelija osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.	Opiskelija osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Opiskelija osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi							

7.2.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomen kielen oppiminen on yksi tärkeimmistä asioista maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kotoutumisessa sekä työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Tämän vuoksi suomen kieli on keskeisin oppiaine aikuisten maahanmuuttajien opetuksessa. Päättövaiheen opinnoissa opetuskieli on suomi, joten suomen kieltä opitaan jokaisella oppitunnilla, kaikissa oppiaineissa. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on näin ollen erityisen hyvin integroitavissa osaksi kaikkea päättövaiheen opetusta.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Vuolteen aikuisten päättövaiheen kaikki opiskelijat ovat maahanmuuttajataustaisia eli heidän äidinkielenä on jokin muu kuin suomi. Tämän vuoksi kaikki linjan opiskelijat opiskelevat **suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän** mukaisesti. Tällöin opiskelijan edistymistä ja suoriutumista arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisyiden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimedialaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen). Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajat-

telun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mieliteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Päättövaiheen opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opiskelijan kehittyviä luku- ja kirjoitustaitoja tulee edelleen tukea. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito ja vahvuudet. Opiskelijan kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurin tuntemusta laajennetaan ja kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja osallisuutta yhteiskunnassa sekä edistetään kielellisiä ja kulttuurisia taitoja erilaisissa mediaisissa, monikielisissä ja -kulttuurisissa, ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisissa viestintäympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiiriin.

Päättövaiheen opetuksen tehtävänä on rohkaista opiskelijoita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Opetuksessa tuetaan kehittymistä aktiivisiksi lukijoiksi ja kirjoittajiksi, jotka arvioivat ja kehittävät tekstin tulkinnan ja tuottamisen taitojaan ja hankkivat ja jakavat kokemuksia erityyppisistä teksteistä. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Opiskelijoita ohjataan hankkimaan ja hyödyntämään tietoa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Kehitetään yleispuhekielen ja kirjakielen normien hallintaa ja taitoa käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöön kuuluu myös oppilaitoksen ulkopuolinen, *oululainen* kulttuuri- ja mediatarjonta ja sitä pyritään hyödyntämään opetuksessa. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan mahdollisuuksien mukaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden

oppiaineiden opetukseen. Kunkin opiskelijan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin. Kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla heitä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Opiskelijoita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Opiskelijoita ohjataan myös vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Opiskelijat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	S21, S23, S27, S210-S213	L1, L2, L4
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa	S21-S24, S27	L2, L4, L5
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja	S27-S28, S10	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnessa	S21-S24, S28	L1, L2, L4
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	S24, S26-S27	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	S22, S23, S26-S28, S212	L1, L2, L4
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	S22-S24, S28, S211-S213	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		

T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	S22-S26	L4
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S29-S210	L2
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	S28-S210	L2
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S26, S28, S212-213	L1, L2, L7
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S21-S26	L1, L4, L6
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S25	L1, L5, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteen opiston päättövaiheen opinnoissa opiskellaan kaikille **pakollisena kymmenen ja valinnaisena kaksi kurssia** suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä. Kaikilla kursseilla opiskellaan monipuolisesti ja eri tavalla painottaen eri sisältöalueita. Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

Opetuksessa käytettävät tekstit pohjautuvat osittain aikuisten perusopetuksen reaaliaineiden, kuten historian, biologian, maantiedon, kemian, fysiikan ja yhteiskuntatiedon opetuksessa käytettäviin teksteihin ja aihesisältöihin. Tämän lisäksi lukuvuosisuunnitelma on rakennettu siten, että eri aineiden kurssit kussakin jaksossa käsittelevät samaa ilmiötä tai niissä on samaa tematiikkaa. Tarvittaessa voidaan rakentaa tukikursseja vaikeiden aihealueiden opiskelun tueksi. Lisäksi molempina päättövaiheen opiskeluvuosina toteutetaan yksi laaja-alainen, eri ainealat läpileikkaava kokonaisuus (Opiskelu- ja työelämä, Ihminen ja terveys). Nämä monialaiset osaamiskokonaisuudet suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

S21 Opiskelutaitojen vahvistaminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan eri aineiden opiskelussa tarvittavia opiskelustrategioita. Tutustutaan oppikirjatekstin rakenteeseen, harjoitellaan etsimään tekstistä ydinasiat ja referoimaan niitä suullisesti ja kirjallisesti.

Harjoitellaan muistiinpanojen tekemistä. Tutustutaan erilaisiin koetyyppeihin ja kysymysmalleihin ja harjoitellaan vastaamaan niihin.

S22 Luonnontieteen tekstit tutummiksi (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tuetaan luonnontieteellisen alan kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Syvennetään opiskelun kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa. Luetaan maantiedon, biologian, fysiikan ja kemian lyhyitä tekstejä ja tutustutaan niiden tiedonalojen kieleen. Laaditaan omia lyhyitä tietotekstejä kuten määritelmiä, selostuksia ja tiivistelmiä. Kurssi pyritään toteuttamaan samanaikaisesti **FY1-FY1t** tai **KE1-KE1t** (Fysiikka/Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä) kurssien kanssa, jolloin se tukee kyseisten sisältöalueiden opiskelua.

S23 Yhteiskunnallisten aineiden tekstit tutummiksi (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tuetaan yhteiskunnallisen alan kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Syvennetään opiskelun kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa. Luetaan historian ja yhteiskuntaopin tekstejä ja tutustutaan niiden tiedonalojen kieleen. Laaditaan omia lyhyitä tietotekstejä kuten lyhyitä esseevastauksia. Kurssi integroituu samaan aikaan opetettavan yhteiskuntaopin kurssin **YH1** (Yhteiskuntajärjestelmä sekä julkiset palvelut) sisältöalueiden kanssa.

S24 Median tekstejä ja kuvia (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan digitaalisiin teksteihin ja arvioidaan niitä lähdekriittisesti. Pohditaan, millaiset tekstit ovat luotettavia lähteitä esimerkiksi esitelmään. Tutustutaan tekstien käyttämiseen oman tekstin pohjana ja opetellaan lainaamaan ja referoimaan muiden kirjoittamaa tekstiä. Harjoitellaan käyttämään lähteitä sekä kirjoittamaan lähdeviitteitä. Tarkastellaan erilaisia uutiskuvia ja mainoskuvia ja niiden tavoitteita.

S25 Tiedonhankintataitojen syventäminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Harjoitellaan graafien, karttojen, tilastojen ja simulaatioiden lukutaitoa ja tulkintaa. Tehdään tiedonhankintaa liittyviä harjoituksia ja hyödynnetään koulun oppimisympäristöjä. Kurssi voidaan toteuttaa samaan aikaan maantiedon kurssin **GE1** (Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus)

kanssa, jossa tutustutaan omaan lähiympäristöön lukemalla ja tulkitsemalla erilaisia karttoja.

S26 Uutistekstit (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen uutistekstien parissa. Tarkastellaan eri medioiden uutisia ja niiden tekstilajipiirteitä. Opitaan poimimaan uutisen sisällöstä ydinasiat. Vahvistetaan uutistekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa ja harjoitellaan tunnistamaan, millainen on luotettava uutislähde. Kirjoitetaan uutinen.

S27 Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja argumentointia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tutustutaan erilaisiin mielipideteksteihin ja opitaan niiden avulla käyttämään argumentointiin liittyviä fraaseja ja ilmauksia, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaisemista, modaalisuutta, mielipiteen vahvistamisen ja pehmentämisen keinoja sekä argumentointia. Kirjoitetaan mielipideteksti ja laaditaan oma puhe-esitys. Harjoitellaan prosessikirjoittamista. Kurssi toteutuu samanaikaisesti elämäkatsomustiedon kurssin **ET1** (Katsomukset ja ihmisoikeudet) kanssa, joissa molemmissa rohkaistaan ja harjoitellaan omien mielipiteiden ilmaisemista ja perustelemista.

S28 Kaunokirjalliset tekstit tutuiksi (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan kaunokirjallisuuden eri lajeihin sekä tekstien kielellisiin piirteisiin. Luetaan kaunokirjallisia tekstejä ja tutustutaan niiden tekstilajipiirteisiin. Käsitellään muutamia kaunokirjallisia tekstejä syventäen, esim. novelleja, kertomuksia ja runoja. Opiskelijaa aktivoidaan omaehtoiseen lukemiseen ja kirjaston käyttöön. Kirjoitetaan oma satu tai kertomus ja oma runo.

S29 Kulttuurinen moninaisuus - moninainen kulttuuri (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan lisää kirjallisuuteen, teatteriin, kuvataiteeseen ja/tai muihin taidemuotoihin. Tarkastellaan yhtä taideteosta monipuolisesti ja kirjoitetaan oma arvostelu siitä. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla opiskelijoiden kulttuurisia kokemuksia. Kurssin toteutuu samanaikaisesti englannin kielen kurssin **ENA5** (Kulttuurikohtaamisia) kanssa, mikä tarjoaa mahdollisuuden integroida sisältöalueita yhteen.

S210 Ajankohtaiset ilmiöt Suomessa ja maailmalla (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskustellaan ja kirjoitetaan ajankohtaisista ilmiöistä kulttuurissa ja yhteiskunnassa Suomen, Euroopan ja globaalista näkökulmasta. Hyödynnetään eri medioita ja muita lähteitä. Syvennetään tekstin tuottamisen taitoja.

S211 Työelämän suomea (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan työnhakuun liittyviin teksteihin ja asiakirjoihin (työpaikkailmoitukset, työhakemus ja ansioluettelo). Opiskelijat perehtyvät työelämän keskeiseen sanastoon, harjoittelevat työhakemuksen kirjoittamista ja laativat oman ansioluettelon. Suullista kielitaitoa sekä työelämävalmiuksia harjoitellaan demonstroimalla työpaikkahaastatteluja ja muita työelämän muodollisia keskustelutilanteita (esim. palaveri, kokous, neuvottelu). Kurssilla myös syvennetään suomalaisen työkulttuurin tuntemusta. Kurssi on osa **Opiskelu ja työ** -nimistä **monialaista oppimiskokonaisuutta**, johon yhdistyy myös kurssien **YH2** (Työelämän tuntemus ja oma talous), **OT2** (Työelämäosaaminen), **TVT2** (Syvennetään tv-taitoja) ja **VET1** (Vapaaehtoistoiminta) keskeisiä sisältöalueita.

S212 Suomen kielen rakenne (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla kerrataan suomen kielen perusteita ja harjoitellaan kielioppia mm. erilaisten lausetyyppien kautta. Opiskelijat syventävät kieliopin tuntemustaan ja harjoittelevat teoreettisen tiedon soveltamista käytäntöön erilaisia tekstejä kirjoittamalla. Kurssilla kiinnitetään erityistä huomiota myös virkerakenteisiin ja sitä kautta esimerkiksi konjunktioiden ja välimerkkien käyttöön. Opiskelijat harjaantuvat korjaamaan ja hiomaan itsenäisesti omaa kielellistä tuotostaan. Kurssilla tuotettavia tekstien aiheita yhdistetään yhtä aikaa opiskeltaviin reaaliaineiden sisältöihin.

S213 Suomen kielen perusteiden kertaus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla kerrataan suomen kielen perusrakenteet ja perussanasto sekä syvennetään niiden hallintaa. Kurssin sisältö mukautetaan ryhmän opiskelijoiden kielitaidon ja tarpeiden mukaan siten, että se tukee ja edistää heidän kielellisiä valmiuksiaan perus- ja jatko-opinnoista suoriutumiseen kielen eri osa-alueet huomioiden.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoitealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21, s23, s27, s210	Opiskelija kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkain oppilaitoksen ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaidot	Opiskelija osallistuu ennakoitaviin oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Opiskelija osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin.	Opiskelija edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Opiskelija toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovittaa puhettaan tilanteen mukaan.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa	s21–s24, s27	Opiskelija syventää muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Opiskelija ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Opiskelija ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Opiskelija erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa. Opiskelija pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhe-tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja	s27, s28, s210	Opiskelija kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.	Esiintymistaidot	Opiskelija ilmaisee itseään erilaisissa arkisissa tilanteissa tai kertoo jostakin omakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla. Opiskelija täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	Opiskelija valmistee ja pitää puheenvuoron tai puheesityksen itselleen läheisestä aiheesta. Opiskelija ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija valmistee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa. Opiskelija ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Opiskelija valmistee ja pitää koherentin, sisällöltään monipuolisen ja havainnollisen esityksen. Opiskelija ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
Tekstien tulkitseminen							
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s21–s24, s28	Opiskelija hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monime-diaisten tekstien tulkinnassa, laajentaa sana- ja käsitevarantoaan, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Opiskelija ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan. Opiskelija tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista.	Opiskelija tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja. Opiskelija ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden.	Opiskelija tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Opiskelija laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantoaan lukemalla erilaisia tekstejä.	Opiskelija erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija kehittää sana- ja käsitevarantoaan siten, että se riittää itsenäiseen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		strategioita ja päätelee tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.		Opiskelija ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.	Opiskelija selvittää avainsanat ymmärtääksen tekstin pääajatuksen. Opiskelija hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.	Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.	tekstien tulkintaan ja arviointiin.
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27	Opiskelija harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Tekstien tulkinta	Opiskelija lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tutuissa tilanteissa. Opiskelija esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	Opiskelija lukee ja ymmärtää myös abstrakteja tekstejä. Opiskelija tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Opiskelija käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resurssina. Opiskelija arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Opiskelija ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstien tulkintaan.	Opiskelija arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Opiskelija havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Opiskelija tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Tekstien tuottaminen							
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26–s28	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja kantaaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Opiskelija tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä itselleen tuutuista aiheista.	Opiskelija suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija ottaa vastaan palautetta teksteistään. Opiskelija tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.	Opiskelija tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä monipuolisesti. Opiskelija käyttää myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s22–s24, s28	Opiskelija noudattaa kirjoittamisensa teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa	Kirjoitetun kielen hallinta	Opiskelija kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa	Opiskelija kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kieliopillisista puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen	Opiskelija kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien	Opiskelija kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		ja kieliopillisia rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.		ja sanastoltaan hyvin rajallista. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	normien noudattaminen on horjuvaa.	noudattaminen on melko vakiintunutta. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tilanteissa	s22–s26	Opiskelija kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen rakenteita ja hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resurssina sekä kielen tyyli- ja sävyjä. Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Opiskelija tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja. Opiskelija hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lauseen keskuksena.	Opiskelija pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa. Opiskelija tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien välisiä eroja.	Opiskelija havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla. Opiskelija ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia.	Opiskelija tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä. Opiskelija hyödyntää kielenkäytösään muodollista ja epämuodollista kieltä. Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
					Opiskelija osaa hahmottaa lauseen rakenneosia.	Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	merkitysten rakentumiseen tekstissä.
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s29, s210	Opiskelija ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen oppilaitoksen ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen. Opiskelija tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia kytköksiä omassa elämässään.	Opiskelija tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiaan ja osaa kertoa niistä.	Opiskelija erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan. Opiskelija tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.	Opiskelija esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle. Opiskelija osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan	s28–s210	Opiskelija lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta,	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Opiskelija lukee lyhyitä, helppotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä.	Opiskelija lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja	Opiskelija lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan.	Opiskelija lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen		erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.		Opiskelija erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä. Opiskelija hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä. Opiskelija tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.	keskustelee lukukokemuksestaan muiden kanssa. Opiskelija on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin. Opiskelija tuntee joihinkin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä. Opiskelija tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.	Opiskelija osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita. Opiskelija osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.	suutta ja analysoi lukemaansa keskustelemalla ja kirjoittamalla. Opiskelija tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita.
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestistä	s26, s28	Opiskelija vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Opiskelija tekee havaintoja kielenoppimisestaan ja omista oppimisen tavoistaan.	Opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.	Opiskelija asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
tijänä, lukijana, tekstin tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta		ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.			sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Opiskelija kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resursseina.	
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21–s26	Opiskelijan kielitaito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Opiskelija käsittelee eri tiedonalojen aiheita arkikielellä.	Opiskelija ymmärtää kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuen avulla.	Opiskelija ymmärtää kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Opiskelija tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tulkinassa.
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintatapoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentelee ja arvioi	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsenteleminen ja arvioiminen	Opiskelija etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Opiskelija etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Opiskelija arvioi omaa työskentelyään.	Opiskelija etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentelee ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	Opiskelija etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa vertaillen ja tiedon luotettavuutta arvioiden.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.		Opiskelija suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.		Opiskelija tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.	Opiskelija edistää tavoitteellisesti yhteistä työskentelyä.

7.2.3 Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelu aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintojen kielitarjontaan kuuluu A1-kielenä englanti ja B1-kielenä ruotsi. Oheisessa taulukossa on esitetty eri oppimäärien päättöarvioinnin kriteerit hyvälle arvosanalle (8).

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 kielten eri oppimäärissä

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa - vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa - viestintästrategioiden käyttö - viestinnän kulttuurinen sopevuus	Taito tulkita tekstejä - kuullun ymmärtäminen - tekstin ymmärtäminen	Taito tuottaa tekstejä - puhuminen - kirjoittaminen
A-ruotsi	A2.2	A2.2	A2.1
A-suomi	B1.1	B1.1	A2.2
A-englanti	B1.1	B1.1	B1.1
A-saame	A2.2	A2.2	A2.1
muut A-kiel	A2.2	A2.2	A2.1
B1-ruotsi	A1.3	A1.3	A1.3
B1-suomi	A1.3	A1.3	A1.3
B1 vieras kieli	A2.1	A2.1	A1.3
B2-kiel	A1.3	A1.3	A1.2
B2-saame	A1.3	A1.3	A1.2
ÄKO-ruotsi	B1.2	B1.2	B1.2
ÄKO-suomi	B1.2	B1.2	B1.2

7.2.4 Ruotsin kieli B1-oppimäärä

Aikuisten päättövaiheen opintoihin sisältyy **viisi kurssia ruotsia kaikille pakollisina opintoina**. Tällä mahdollistetaan opiskelijalle riittävä pohja jatkaa ruotsin kielen opintoja toisella asteella, eikä hänen jatko-opintokelpoisuutensa jää kiinni perusopetuksessa puuttuvasta ruotsin kielestä. Kurssien määrä on perusteltua myös päättöarvioinnin kannalta, sillä viidessä kurssissa opiskelija saavuttaa jo paljon tavoitteita, joita ruotsin kielellä B1-oppimääränä asetetaan. Mikäli uuden kielen oppimisessa on ilmeisiä vaikeuksia, voi opiskelija anoa vapautusta ruotsin kielen oppimäärästä. Tällöin puuttuvat kurssit tulee täydentää suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän valinnaisilla kursseilla.

Oppiaineen tehtävä

Ruotsin kielen opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Su-

kupuoelten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Ruotsin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (B1-oppimäärä)

Koska Vuolteen aikuisten päättövaiheen opiskelijoilla ei yleensä ole ruotsin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua ruotsin taitoa, aloittavat he opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet (T1-T9) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	RUB1–RUB5	L1, L3, L5
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	RUB1–RUB5	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	RUB1–RUB5	L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	RUB1–RUB5	L4
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	RUB1–RUB5	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monen tyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	RUB1–RUB5	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiin ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	RUB1–RUB5	L5
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä yhteisiin arvoihin	RUB1–RUB5	L2, L5
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	RUB1–RUB5	L1, L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

RUB1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia ruotsin opiskelulle (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan ruotsin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan ruotsinkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja. Tutustutaan alustavasti ruotsin kielen asemaan Suomessa. Havainnoidaan ruotsin kielen näkymistä arkipäivässä (mm. kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut, Kelan tai TE-toimiston palvelut, koulutus).

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii kertomaan tai vaihtamaan itseään koskevia tietoja ja ymmärtää ruotsin kielen merkityksen osana perusopetusta.

RUB2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä, rohkaistaan opiskelijaa ilmaisemaan itseään erityisesti suullisesti. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

RUB3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan arkipäivän asiointitilanteita ruotsiksi. Kuvitteellisena toimintaympäristönä voi olla esim. kauppa, elokuvateatteri tai ravintola, jossa asioimista harjoitellaan pareittain tai pienryhmissä. Kiinnittää huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön ja ruotsin kielen alueelliseen painottumiseen Suomessa. Harjoitellaan monipuolisesti viestintää ja vuorovaikutusta.

RUB4 Kielitaidon alkeet: Selviytyminen muodollisemmista tilanteista (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään ruotsia kulttuurista osaamista edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa. Kurssilla harjoitellaan pienimuotoisen puheen kirjoittamista ja pitämistä. Kurssilla myös tulkitaan sekä puhuttuja että kirjoitettuja tekstejä.

RUB5 Kielitaidon alkeet: Palvelu- ja viranomaistilanteet (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan toimimista erilaisissa palvelutilanteissa, kuten asiointi terveydenhuollossa tai vi-rastoissa sekä työnhakuun ja koulutukseen liittyvät tilanteet.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen ruotsin kielen B1-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaismuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvo-sanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa rohkaista jatkuvaan kielenopiskeluun asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	rub1–rub8	Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan. Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	rub1–rub8	Opiskelija oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä.	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	Opiskelija osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa pohdita, miten hän voi hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	rub1–rub8	Opiskelija oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muuttamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tuetuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	rub1–rub8	Opiskelija oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti).	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikin keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja.	Opiskelija osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja.

				Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin eikielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	rub1–rub8	Opiskelija oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Opiskelija selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhutelumuotoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyypisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	rub1–rub8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mitaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja	rub1–rub8	Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa.

tekstin sisällön kan- nalta oleellisimpiin rakenteisiin				ilmauksia ymmär- rettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sa- nontoja.	Opiskelija ääntää useimmat harjoitel- lut ilmaisut ymmär- rettävästi ja hallitsee hyvin suppean pe- russanaston, muu- taman tilannesidon- naisen ilmauksen ja peruskieliopin ai- neksia.	ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuva- rastoa ja kirjoitta- maan yksinkertaisia viestejä. Opiskelija ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa kes- keistä perussanas- toa ja rakenteita. Opiskelija osaa so- veltaa joitakin ään- tämisen perussään- töjä muissa kuin harjoitelluissa il- mauksissa.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan poh- joismaiseen kieliym- päristöön sekä Poh- joismaita yhdistäviin arvoihin	rub1–rub8	Opiskelija oppii tun- temaan suomen- ruotsalaista ja poh- joismaista kieliym- päristöä sekä suo- menruotsalaisia ja pohjoismaisia kult- tuureja ja elämän- muotoja. Opiskelija oppii tun- temaan Pohjois- maita yhdistäviä ar- voja.	Pohjoismaisen kie- liympäristön ja ar- vojen hahmottami- nen	Opiskelija osaa ni- metä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismai- sia kieliä. Opiskelija osaa an- taa joitakin esimerk- kejä suomenruotsa- laisista ja pohjois- maisista kulttuu- reista ja elämän- muodoista.	Opiskelija osaa ni- metä Pohjoismaat ja niiden viralliset kie- let. Opiskelija tietää, että ruotsia puhu- taan eri tavoin Suo- messä ja Ruotsissa. Opiskelija osaa ker- toa suomenruotsa- laisista ja pohjois- maisista kulttuu- reista ja elämän- muodoista.	Opiskelija osaa ker- toa ruotsin kielestä käyttökielenä Suo- messä ja Pohjoismaissa. Opiskelija osaa an- taa esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käyte- tyn ruotsin kielen eri- tyispiirteistä. Opiskelija osaa ku- vailla suomenruot- salaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja	Opiskelija osaa ku- vailla ruotsin kieltä käyttökielenä Suo- messä ja Pohjois- maissa. Opiskelija osaa ker- toa joistakin Suo- messä ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kie- len erityispiirteistä. Opiskelija osaa ver- tailla suomenruot- salaisia ja pohjois- maisista kulttuureita ja elämänmuotoja.

						elämänmuotoja.	
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmuokaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	rub1–rub8	Opiskelija oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Opiskelija oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsin kielessä ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

7.2.5 Englanti A1-oppimäärä

Englannin kielellä on merkittävä rooli vuorovaikutuksen välineenä kaikkialla maailmassa ja tämän vuoksi on tärkeää, että opiskelija saa hyvän pohjan englannin kieleen jo perusopetuksen aikana. Opetussuunnitelmassa korostuu suullisen ilmaisun ja kielitaidon merkitys monenlaisissa eri vuorovaikutustilanteissa.

Oppiaineen tehtävä

Englannin kielen opiskelun avulla opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa englanninkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Englannin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Päättövaiheen opinnoissa hyödynnetään opiskelijoiden omia mielenkiinnon kohteita valittaessa englanninkielisiä tekstejä sekä kuva- ja äänimateriaalia hyödynnettäväksi opetukseen. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (A1-oppimäärä)

Vuolteessa on aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa tarjolla yhteensä **8 englannin A1-oppimäärän pakollista kurssia**. Kaikki tavoitteet (T1-T10) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Englannin kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	ENA1–ENA8	L1, L3, L5
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	ENA1–ENA8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	ENA1–ENA8	L4
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	ENA1–ENA8	L4
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ENA1–ENA8	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	ENA1–ENA8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	ENA1–ENA8	L5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	ENA1–ENA8	L2, L5
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	ENA1–ENA8	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	ENA1–ENA8	L1, L4

Englannin kielen A1-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ENA1 Kehittyvä kielitaito: Työelämässä toimiminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään englantia työelämään liittyvissä yhteyksissä. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

ENA2 Kehittyvä kielitaito: Palvelu- ja viranomaistilanteet ja osallistuva kansalainen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimimista monimuotoisissa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoidossa ja viranomaisten kanssa asioimisessa. Kurssin aikana harjoitellaan pareittain tai pienryhmissä kuvitteellisia tilanteita esimerkiksi lääkärissä, pankissa tai matkailussa ja harjoitellaan asioimistilanteita esimerkiksi internetissä. Tarkastellaan yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamista sekä yhteisöissä toimimista. Harjoitellaan näissä yhteyksissä vaadittavaa kielitaitoa.

ENA3 Kehittyvä kielitaito: Kertomuksia minusta ja ympäristöstäni (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään asumista erilaisissa ympäristöissä ja tehdään havaintoja lähiympäristöstä ja sen ilmiöistä. Opetellaan viestimään omista lähtökohdista ja kertomaan omia tarinoita. Ryhmässä pohditaan yhdessä arjesta nousevia kysymyksiä ja tilanteita. Opetuksessa painottuu *suullinen* vuorovaikutus.

ENA4 Kehittyvä kielitaito: Ajankohtaiset ilmiöt (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään erilaisia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä, kuten yhteiskunnalliset tapahtumat ja muuttuva maailma. Ilmiöiden tarkastelussa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset taustat. Opetuksessa huomioidaan sekä suullinen että kirjallinen vuorovaikutus. Kurssilla voidaan hyödyntää myös sopivantasoisia medioita ja muita lähteitä tiedon hakemisessa ja ilmiöistä keskustellessa. Kurssilla voidaan myös itse tuottaa jokin kirjallinen tuotos tai pieni esitelmä tieto- ja viestintäteknologian avulla jostakin ilmiöstä, joka on sillä hetkellä esillä mediassa tai muussa yhteiskunnallisessa keskustelussa.

ENA5 Kulttuurikohtaamisia (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vapaa-ajanviettopaikkoihin, esimerkiksi harrastuksiin ja jaetaan kokemuksia ja pohditaan niitä. Kurssilla hyödynnetään opiskelijoiden erilaisia kulttuuritaustoja. Kurssilla tutustutaan omaan ja suomalaiseen kulttuuriin sekä oululaiseen kulttuuriin. Kurssin aikana vieraillaan erilaisissa paikallisissa kulttuurikohteissa (museo, teatteri) ja laaditaan pienimuotoinen esitelmä tietyistä kulttuurikohteista tai omasta harrastuksesta. Kurssi voidaan toteuttaa samanaikaisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineen kurssin **S29** (Kulttuurinen moninaisuus – moninainen kulttuuri) kanssa.

ENA6 Globaalienglanti (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan englannin asemaan maailman yleiskielenä ja useiden maiden virallisena kielenä. Tarkastellaan englanninkielisten maiden elämäntyyliä ja kulttuureja. Pohditaan englannin kieleen, sen eri muotoihin ja asemaan liittyviä ilmiöitä sekä mahdollisuuksien mukaan arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyyteen.

ENA7 Liikkuvuus ja kansainvälisyys (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskellaan liikkumisessa ja kansainvälisissä kontakteissa tarvittavaa kieltä ja tutustutaan niihin liittyviin toimintaympäristöihin. Harjoitellaan käyttämään englantia erilaisissa yhteyksissä, kuten yhteydenpidossa ulkomaille, matkailussa tai kansainvälisten järjestöjen toiminnassa.

ENA8 Avaimet elinikäiseen kieltenopiskeluun (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Vaihtoehtoisesti portfolioa voidaan ryhtyä kokoamaan aiempien kurssien kuluessa.

Englannin kielen A1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A1-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaismuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikkoon. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta

voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikosta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	ena1–ena8	Opiskelija oppii sovelta- maan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäi- sesti myös koulun pää- tyttyä. Opiskelija oppii asetta- maan tavoitteita kiel- ten opiskelulle ja ref- lektoidaan oppimispro- sessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija oppii käyttä- mään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehok- kaimmat. Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuk- sessa rakentavasti.	Jatkuvan kielenopiske- lun valmiuksien kehit- tyminen sekä tavoittei- den asettaminen, opis- kelustrategioiden hyö- dyntäminen, oppimi- sen reflektointi ja vuo- rovaikutuksessa toimi- misen tapojen hah- mottaminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista ke- hittää englannin kielen taitoaan. Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ta- voista toimia rakenta- vasti vuorovaikutuk- sessa.	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehit- tää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä itselle sopi- via kielenoppimista- poja. Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovai- kutuksessa.	Opiskelija osaa ver- tailla erilaisia mahdolli- suuksia soveltaa ja ke- hittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle so- pivia kielenoppimista- poja. Opiskelija osaa ver- tailla tapoja toimia ra- kentavasti vuorovai- kutuksessa.	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia sovel- taa ja kehittää englan- nin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää monipuolisia itselle so- pivia tapoja oppia eng- lannin kieltä. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovai- kutuksessa.
T2 kannustaa löytä- mään kiinnostavia eng- lanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä,	ena1–ena8	Opiskelija oppii löytä- mään englanninkielisiä aineistoja ja toimin- taympäristöjä, jotka	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä käyt- tämällä	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimin- taympäristöistä, joissa	Opiskelija osaa nimetä englanninkielisiä ai-	Opiskelija osaa ver- tailla englanninkielisiä aineistoja ja toimin- taympäristöjä, jotka	Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyn- tää englanninkielisiä ai-

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista		laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.		voi käyttää englannin kieltä.	neistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	edistävät hänen oppimistaan.	neistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemuksen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	ena1–ena8	Opiskelija oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin vaativammissa tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	ena1–ena8	Opiskelija oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vaki- osanontoja pyytäänsään tarkennusta avainsanoista.	Opiskelija pystyy josain määrin olemaan aloitteellinen viestintän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemat-	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
				nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	toman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen sekä pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1–ena8	Opiskelija oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Opiskelija oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	ena1–ena8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Opiskelija oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempomisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hieman vaativammasta normaalitempomisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä	ena1–ena8	Opiskelija oppii ilmaistamaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liitty-	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen		Opiskelija oppii ääntämään ymmärrettävästi.		perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	vistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	ena1–ena8	Opiskelija oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i> <i>Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	ena1–ena8	Opiskelija oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Opiskelija oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhutaan. Opiskelija osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	Opiskelija osaa kertoa, missä englantia puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin. Opiskelija osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä. Opiskelija osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa pohtia englannin asemaa maailmankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.	ena1–ena8	Opiskelija oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Opiskelija oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa kertoa englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

7.2.6 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuva matemaattikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Matematiikan opiskelun tavoitteena on, että opiskelijat oppivat ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja yhteiskunnassa toimimisessaan. Opetuksen avulla opiskelijalla kehittyy kyky käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti. Matematiikka on oppiaine, jonka painoarvo on merkittävä myös perusopetusta seuraavissa toisen asteen opinnoissa lähes kaikilla aloilla.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuva ja itseluottamusta matematiikan oppijana	MA0-MA8	L1, L3, L5
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	MA0-MA8	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	MA0-MA8	L1, L4
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	MA0-MA8	L1, L2, L4, L5
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehityksessä	MA0-MA8	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	MA0-MA8	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	MA1-MA8	L1 - L7
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	MA0-MA8	L1, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	MA1-MA8	L5
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T10 vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	MA0-MA8	L1, L3, L4
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	MA0-MA2	L1, L4
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityökaluihin	MA0-MA2	L1, L4
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	MA6	L1, L3, L6
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälöratkaisutaitojaan	MA3-MA4	L1, L4
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	MA3-MA4, MA7	L1, L4, L5
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	MA5	L1, L4, L5
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	MA5, MA8	L1, L4, L5
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	MA5, MA8	L1, L4
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	MA6-MA7	L3, L4, L5
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	MA1-MA8	L1, L4, L5, L6

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kaikilla kursseilla: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Vahvistetaan opiskelijoiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

MA0 Vahvistetaan peruslaskutaitoja (valinnainen)

Kurssi on *tukikurssi* sellaisille opiskelijoille, joilla ei ole vielä riittävät matemaattiset taidot, jotta he voisivat aloittaa päättövaiheen pakolliset matematiikan kurssit. Kurssin sisältöä pyritään rakentamaan pääosin sille osallistuvien opiskelijoiden lähtökohdista ja tarpeista. Alla on kuvattu joitain päättövaiheen kurssien aloittamisen kannalta tärkeitä sisältöalueita, joista ma0 -kurssin ohjelma voidaan rakentaa. Kurssista

opiskelija saa suoritusmerkinnän (S). Arviointi perustuu kurssilla tehtäviin osasuorituksiin sekä jatkuvaan näyttöön.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia yksinkertaisilla laskuilla päässälaskuna ja allekkaislaskuna käyttäen kokonaislukuja. Opetellaan kertotaulu. Harjoitellaan laskujärjestystä yksinkertaisilla esimerkeillä ensin ilman laskinta ja myöhemmin laskimen kanssa. Tutustutaan murtolukuihin, desimaalilukuihin ja prosentin käsitteeseen sekä niiden välisiin yhteyksiin hyödyntäen vahvasti myös toiminnallisia menetelmiä. Tutustutaan lukusuoraan ja sen avulla negatiivisiin lukuihin, vastalukuun ja itseisarvoon. Harjoitellaan geometriaan liittyvää käsitteistöä

MA1 Luvut ja laskutoimitukset I (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lukualueetta laajennetaan ja harjoitellaan laskutoimituksia reaalityöjoukossa. Vahvistetaan opiskelijoiden kokonaislukujen peruslaskutoimitusten ymmärtämistä. Harjoitellaan laskujärjestystä ja sulkeiden poistamista. Syvennetään vastaluvun käsitettä ja opitaan käänteisluku. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin.

MA2 Luvut ja laskutoimitukset II (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrys tarkkan arvon ja likiarvon erosta sekä perehdytään pyöristämissääntöihin. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Harjoitellaan potenssilaskentaa eksponenttina kokonaisluvut. Opitaan neliöjuuren käsite ja käytetään neliöjuurta las3kutoimituksissa. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärrys.

MA3 Lausekkeet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen sekä harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua.

MA4 Yhtälöt (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään tuntemattoman käsitteeseen. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Yhtälöpareja ratkaistaan algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuksiin. Verrantoa käytetään tehtävien ratkaisussa. Tutustutaan epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä.

MA5 Geometria (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Vahvistetaan peruskäsitteiden osaaminen. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

MA6 Prosentit (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lasketaan prosenttisosuuksia ja prosenttiluvun osoittamia määriä kokonaisuuksista. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Tutustutaan klassiseen ja tilastolliseen todennäköisyydlaskentaan sekä syvennetään taitoa laskea erilaisten vaihtoehtojen lukumääriä. Prosenttilaskuja harjoitellaan luonnollisissa ympäristöissä (esim. kauppojen alennusmyynnit, palkan laskeminen).

MA7 Funktiot ja tilastot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon sekä tutkitaan niitä. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Määritetään funktioiden nollakohtia. Yhtälöpareja ratkaistaan graafisesti. Vahvistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen sekä määritetään frekvenssejä ja suhteellisia frekvenssejä sekä mediaaneja. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Harjoitellaan aineiston keräämistä, jäsentämistä, esittämistä ja analysointia.

Opetuksessa hyödynnetään verkossa olevia ohjelmia, joiden avulla opiskelijat voivat piirtää suoria ja

paraabeleja ja tutkia niitä. Opiskelija tekee pienimuotoisen projektityön, jossa tavoitteena on kerätä pieni aineisto liittyen **GE1 -kurssiin** (Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus). Aineistoa jäsennetään ja analysoidaan esim. Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla.

MA8 Geometria ja trigonometria (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sovelletaan Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita suorakulmaiseen kolmioon. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita konkreettien mallien (joita opiskelijat rakentavat itse) ja tieto- ja viestintäteknologian avulla. Lasketaan pallojen, lieriöiden ja kartioiden pinta-aloja ja tilavuuksia.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joiden valintaan opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijoille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Opiskelijoita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta opiskelijoiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä opiskelijoita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee opiskelijan myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa opiskelijoita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa opiskelijoita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Opiskelijoilla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa opiskelijat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan opiskelijoita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Opiskelijoita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvaukseen. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaava ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1–ma8	Opiskelija oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Opiskelija pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvaansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1–ma8	Opiskelija aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu oma-toimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Opiskelija kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	Opiskelija työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Opiskelija osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Opiskelija ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Työskentelyn taidot							
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1–ma8	Opiskelija havaitsee ja ymmärtää oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Opiskelija havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija havaitsee ja kuvailee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija löytää ja selittää perustellen oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1–ma8	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ilmaisu	Opiskelija ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	ma1–ma8	Opiskelija jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä sekä arvioi ja kehittää ratkaisuaan ja tarkastelee tuloksen mielekkyyttä.	Matemaattisten ratkaisujen tuottaminen, arviointi ja kehittäminen	Opiskelija jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta sekä selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun.	Opiskelija osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia. Opiskelija pohtii tuloksen mielekkyyttä	Opiskelija jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia sekä arvioi kriittisesti ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Opiskelija tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä					ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.		
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1–ma8	Opiskelija tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia matematiikan kielelle.	Matematiikan soveltaminen	Opiskelija tunnistaa matematiikan käytösmahdollisuudet ympärillään ja tietää ongelman matemaattisen muotoilun tarpeellisuuden.	Opiskelija soveltaa matematiikkaa muotoillen ongelmia matematiikan kielelle annettuja esimerkkejä noudattaen.	Opiskelija soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaali maailman ongelmia matematiikan kielelle.	Opiskelija antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa. Opiskelija hyödyntää matematiikan taitojaan eri tilanteissa.
T8 ohjata opiskelijaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja	ma1–ma8	Opiskelija hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija osaa vertailla ohjattuna tietoa matemaattisella perusteella.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa sekä pohtii sen uskottavuutta.	Opiskelija tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun							
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintätekniologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1–ma8	Opiskelija soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.	Tieto- ja viestintätekniologian käyttö	Opiskelija tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmistoon ja käyttää sitä ohjatusti.	Opiskelija käyttää sopivaa ohjelmistoa omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintätekniologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.	Opiskelija soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintätekniologiaa tutkivassa työskentelyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							
T10 vahvistaa päätely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1–ma8	Opiskelija tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintonsa tueksi. Hän rohkaistuu käyttämään päässälaskutaitoaan.	Päätely- ja laskutaito	Opiskelija laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Opiskelija laskee päässään laskutoimituksia ja löytää matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Opiskelija käyttää aktiivisesti päätely- ja päässälaskutaitoa.	Opiskelija laskee päässään monivaiheisia laskutoimituksia ja soveltaa päätelykykyään eri tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	Opiskelija laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Opiskelija laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja.	Opiskelija laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Opiskelija kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Opiskelija hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaali-lukuihin	ma1, ma2	Opiskelija ymmärtää reaali-lukujen algebrallisia, järjestys- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piihin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Opiskelija sijoittaa annetun desimaaliluvun lukusuoralle.	Opiskelija tuntee alkuluvun käsitteen. Opiskelija pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Opiskelija tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Opiskelija pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Opiskelija ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6	Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Opiskelija selittää, päättlee tai laskee prosenttiosuuden.	Opiskelija laskee prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.	Opiskelija osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Opiskelija ymmärtää prosentin ja	Opiskelija tekee suhteellista vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.				prosenttiyksikön välisen eron.	
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	ma3, ma4	Opiskelija ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä pääättelemällä ja symbolisesti. Opiskelija käyttää verrantoa.	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Opiskelija yhdistää samanmuotoisia termejä. Opiskelija ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä. Opiskelija tunnistaa suoraan verrannollisuuden.	Opiskelija sieventää lausekkeita. Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja ohjattuna ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön. Opiskelija osaa muodostaa verrannon.	Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti. Opiskelija osaa ratkaista verrannon.	Opiskelija käyttää sujuvasti tuntemattonta yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion	ma3, ma4, ma7	Opiskelija laajentaa käsitystään muuttujasta kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Opiskelija laskee lausekkeen arvon ja piirtää pisteen (x,y) kuvan koordinaatistoon.	Opiskelija piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna	Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet n sekä osaa piirtää funktion kuvaajia.	Opiskelija käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
käsitteeseen. Ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista		ja toisen asteen funktion kuvaajia. Opiskelija tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.		Opiskelija tunnistaa nousevan ja laskevan suoran kuvaajan koordinaatistosta ja yhtälöstä.	yhtälöparin graafisesti.	Opiskelija ratkaisee annetun yhtälöparin algebrallisesti.	ymmärtää yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5	Opiskelija tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Opiskelija ymmärtää yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteet.	Geometrian käsitteet ja niiden väliset yhteydet	Opiskelija tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Opiskelija piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuviota.	Opiskelija piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuviota. Opiskelija löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuviosta.	Opiskelija hyödyn-tää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Opiskelija ymmärtää mittakaavan käsitteen.	Opiskelija käyttää yhdenmuotoisuutta ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8	Opiskelija ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Opiskelija tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuudet	Opiskelija laskee ohjattuna hypotenuusan pituuden. Opiskelija osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Opiskelija tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Opiskelija ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometriisiin funktioihin. Opiskelija laskee ympyrän kehän pituuden.	Opiskelija ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Opiskelija käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	Opiskelija tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvion pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän so-	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Opiskelija muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.	Opiskelija muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija laskee yleisimpien tasokuvion pinta-alat ja kappaleiden tilavuu-	Opiskelija käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Opiskelija laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden	Opiskelija laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		veltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.				sekä vaipan pinta-alan. Opiskelija laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	Opiskelija hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä.	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Opiskelija lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta. Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiarvon ja mediaanin. Opiskelija päättelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.	Opiskelija esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla. Opiskelija laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä. Opiskelija laskee klassisia todennäköisyyksiä.	Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut. Opiskelija hyödyntää tilastolaskentaa annetussa pienessä tutkimusaineistossa. Opiskelija osaa määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.	Opiskelija havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen. Opiskelija käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		Opiskelija määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.					
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matemaatiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1–ma8	Opiskelija ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Opiskelija tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.	Opiskelija käyttää ehtolausetta ja tunnistaa ohjelman toistorakenteen. sekä testaa ohjelmia.	Opiskelija soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	Opiskelija hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa. Opiskelija muokkaa ja kehittää ohjelmaa.

7.2.7 Uskonto

Uskonnon oppimääränä voi olla evankelisluterilainen uskonto, ortodoksinen uskonto, islam tai minkä tahansa muun Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan uskonto. Vuolteen aikuisten perusopetuksen opiskelijaryhmässä voi olla tunnustettuna lukuisia eri uskontoja tai joukossa voi olla henkilöitä, jotka eivät tunnusta mitään uskontoa. Tämä tulee huomioida uskonnon opetuksen järjestämisessä.

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on antaa opiskelijalle uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opiskelijaa ohjataan perehtymään omaan uskontoperinteeseen, opiskeltavan uskonnon perusteisiin ja sen monimuotoisuuteen, uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa.

Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetuksessa annetaan monipuolista tietoa uskonnosta sekä autetaan opiskelijaa ymmärtämään siitä käytävää keskustelua. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoja eri näkökulmista sekä kriittiseen ajatteluun. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa opiskelijaa kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Uskonnon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	U1	L1, L2
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin,oppiin ja opetuksiin sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa	U1	L2
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen	U1	L2, L6
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	U1	L2, L4, L6
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	U1	L1, L2, L4, L5, L7
T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	U1	L5, L6
T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	U1	L6

Uskonnon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteen aikuisten päättövaiheen opinnoissa tarjotaan **yksi uskonnon kurssi** kaikille opiskelijoille pakollisena oppimääränä. Kurssin aikana tutustutaan maailman uskontoihin ja niiden pääpiirteisiin ja tehdään vierailuja Oulun alueella toimiviin uskonnollisiin kohteisiin. Opittua syvennetään opiskelijoiden laa-
timien projektitöiden, vuorovaikutuksellisten oppimistilanteiden ja kirjallisten tehtävien avulla. Vaihtoehtona uskonnon kurssille opiskelija voi suorittaa elämänskatsomustiedon kurssin ET1 (Katsomukset ja ihmisoikeudet).

U1 Uskonnot maailmassa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetuksessa käsiteltäviä teemoja ovat uskonnon synty, monimuotoisuus ja suhde muihin uskontoihin. Opetuksessa perehdytään keskeisiin opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin, opetuksiin, levinneisyyteen ja vaikutuksiin sekä eri uskontoihin, katsomuksiin ja uskonottomuuteen Suomessa ja maailmalla sekä uskontojen kriittiseen tarkasteluun. Kurssin sisällöissä tulee olla maailmankatsomuksia yhdistävää eettisten elementtien käsittelyä.

Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutukseen liittyvät aiheet. Sisällöissä tulee näkyä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten keskeiset eettiset periaatteet sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja ihmisoikeuksien toteutuminen maailmassa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia ja uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia. Kurssi toteutetaan samaan aikaan suomi toisena kielellä ja kirjallisuus oppiaineen kurssin **S27** (Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen) kanssa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen kautta. Keskeistä on opittavien asioiden konkretisointi ja ymmärtäminen. Tavoitteena on kehittää dialogitaitoja, mediataitoja ja uskonnon keskeisiin toimintoihin liittyviä tietoteknisiä taitoja. Opetuksessa kiireettömyyttä, pysähtymistä ja keskustelua korostetaan sekä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailuiden ja vierailijoiden kautta. Opetuksessa toteutetaan erilaisia yhteisiä tai omia projekteja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset taustat ja edellytykset sekä tarpeet. Opetuk-

sen toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden opiskelijoiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja käytettävät työtavat sovitetaan oppimisen edellytyksiin. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan opiskelijan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla opiskelijan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla opiskelijoiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa opiskelijat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa opiskelijan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	u1	Opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.	Opiskelija tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Opiskelija osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Opiskelija osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	Opiskelija osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti. Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetukseen	u1	Opiskelija syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Opiskelija osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista.	Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä.	Opiskelija osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
tuksiin sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa		hankkimaan lisätietoa niistä.		Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katso- muksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovai-	u1	Opiskelija ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnotomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Opiskelija osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä. Opiskelija tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Opiskelija osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.	Opiskelija osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Opiskelija osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnot-	Opiskelija osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Opiskelija osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
kutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen					Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	tomuus ja katso- mus mielekkäissä yhteyksissä. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	u1	Opiskelija tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen tapoja ja symboleita.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.	Opiskelija osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Opiskelija tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita.	Opiskelija osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja. Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskonnollisia symboleja.	Opiskelija osaa analysoida eri uskontojen tapoja. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja kertoa niiden merkityksestä.
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja	u1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.	Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Opiskelija erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.	Opiskelija tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Opiskelija osaa kuunnella toisten	Opiskelija tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.	Opiskelija osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosalalle 5	Osaamisen kuvaus arvosalalle 7	Osaamisen kuvaus arvosalalle 8	Osaamisen kuvaus arvosalalle 9
tieteen kielen väliä eroja		Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.			näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.	Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.	Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.
T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	u1	Opiskelija kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Uskontojen ja katsomusten merkityksen ymmärtäminen yksilöiden elämässä ja globaalisti	Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.	Opiskelija osaa kuulla uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Opiskelija osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.
T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1	Opiskelija kehittää valmiuksiaan rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		<i>Ei käytetä arvosan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

7.2.7 Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustieto on tärkeä oppiaine erityisesti monikulttuurisessa opiskelijaryhmässä. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne. Opiskelijoita rohkaistaan ilmaisemaan ja perustelemaan omia ajatuksiaan ja mielipiteitään dialogeissa ja ryhmäkeskusteluissa.

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on edistää opiskelijoiden taitoa etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uudistavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös opiskelijoiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun opiskelijan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee erityisesti seuraavia laaja-alaisen osaamisen alueita: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2), arjen taidot (L3) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	ET1	L1, L2, L4
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	ET1	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	ET1	L1, L2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	ET1	L3
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	ET1	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata opiskelijaa analysoimaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	ET1	L1, L4
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	ET1	L2, L7
T8 ohjata opiskelijaa huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	ET1	L1, L5, L6, L7
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestäväan tulevaisuuden hyväksi	ET1	L6, L7
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	ET1	L1, L7

Elämäkatsomustiedon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteen aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa tarjotaan **yksi elämäkatsomustiedon kurssi** kaikille opiskelijoille pakollisena oppimääränä. Vaihtoehtona elämäkatsomustiedon kurssille opiskelija voi suorittaa uskonnon kurssin U1 (Uskonnot maailmassa).

ET1 Katsomukset ja ihmisoikeudet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssille valitaan opiskelijoiden kokemusmaailmaan pohjaavia eettisen ajattelun taitoja sekä katsomuksellista yleissivistystä ja arvostelukykä lisääviä sisältöjä. Kurssin sisältöjen avulla käydään opiskelijoiden maailmankuvan, elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentumista tukevia keskusteluja. Kurssi toteutetaan samaan aikaan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaineen kurssin **S27** (Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen) kanssa.

Kurssilla perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin kuten holokaustiin. Kurssin sisällöiksi otetaan teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin liittyviä teemoja. Pohditaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa. Kurssin sisällöt auttavat opiskelijaa ymmärtämään Unescon suojelemaa maailman kulttuuri- ja luonnonperintöä sekä kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa opiskelija kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Opiskelijat elävät globalisoituneessa maailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä eri laisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa opiskelijan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja arvioida sekä rakentaa omaa identiteettiä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syvennymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa. Elämäkatsomustiedon opiskelu ja sisällöt sopivat hyvin oppiainerajat ylittäviin projekteihin ja integroitaviksi muiden oppiaineiden, kuten äidinkielen ja yhteiskuntaopin opintojen kanssa.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on elämäkatsomustiedon ta-

voitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämänkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämänkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään opiskelijoiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan opiskelijoiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämänkatsomustiedossa tuetaan opiskelijan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehittystä ja avointa pohdiskelemista.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämänsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Opiskelija osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänsomuksen käsitteet.	Opiskelija ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänsomuksen käsitteet sekä tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	Opiskelija rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.	Tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.	Opiskelija osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Opiskelija osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Opiskelija osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Opiskelija osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.	Opiskelija ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä. Opiskelija osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katso- muksia, niiden kes- kinäistä vuorovaiku- tusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvi- oinnissa	et1	Opiskelija oppii tun- temaan erilaisia kat- somuksia, niiden keskinäistä vuoro- vaikutusta sekä tie- don ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.	Tiedollinen yleissi- vistys ja taito sovel- taa sitä arvosteluky- kyisesti	Opiskelija osaa ni- metä vähintään kaksi erilaista katso- musta (kuten kris- tinusko, marxismi ja veganismi).	Opiskelija osaa ni- metä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanis- min keskeisiä piir- teitä. Opiskelija tietää, että katsomukselli- sia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.	Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä kes- keisten maailman- katsomusten ja kult- tuurien olennaisia piirteitä ja kehitys- kulkuja, erityisesti seemiläisen mono- teismin ja sekulaar- in humanismin his- toriallisia, kulttuuri- sia ja yhteiskunnalli- sia vaiheita. Opiskelija osaa ker- toa, miten katso- muksia voi tarkas- tella tutkivasti ja tie- teellisesti.	Opiskelija ymmär- tää keskeisten maa- ilmankatsomusten ja kulttuurien tär- keimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, eri- tyisesti seemiläisen monoteismin ja se- kulaarin humanis- min historiallisia, kulttuurisia ja yh- teiskunnallisia vai- heita. Opiskelija osaa se- littää, miten katso- muksia voi tarkas- tella tutkivasti ja tie- teellisesti.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskon- nollisen ajattelun ja uskontokritiikin pe- rusteita	et1	Opiskelija oppii tut- kimaan ja pohti- maan uskonnollisen ajattelun ja uskonto- kritiikin perusteita.	Ymmärtäminen	Opiskelija osaa ohja- tusti hankkia infor- maatiota uskon- noista ja uskontokri- tiikistä.	Opiskelija tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Opiskelija osaa selit- tää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerk- kejä uskontokritiikin pääpiirteistä ja osaa hakea informaatiota asiasta.	Opiskelija osaa eri- tellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskonto- kritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäi- sesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata opiskelija tuntemaan katso- musvapaus ihmiso- ikeutena sekä katso- musvapauden tur- vaamisen kansallisia ja kansainvälisiä kei- noja	et1	Opiskelija oppii ym- märtämään katso- musvapauden ih- misoikeutena sekä perehtyy katsomus- vapauden turvaami- sen kansallisiin ja kansainvälisiin kei- noihin	Käsitteiden hallinta ja tiedollinen yleissi- vistys	Opiskelija osaa an- taa esimerkin katsomusvapau- desta.	Opiskelija tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Opiskelija osaa ni- metä vähintään yh- den keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	Opiskelija osaa an- taa esimerkkejä kat- somusvapaudesta ihmisoikeutena ja osaa antaa esimerk- kejä joistakin katso- musvapauden tur- vaamisen keinoista ja niiden puutteista erilaisissa tilan- teissa.	Opiskelija selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomus- vapauden turvaa- misen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita eri- laisissa tilanteissa.
T6 ohjata opiskelija analysoimaan erilai- sia katsomuksellisia ratkaisuja sekä nii- den taustalla olevia	et1	Opiskelija oppii hah- mottamaan erilaisia katsomuksellisia rat- kaisuja sekä niiden	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa ku- vata jonkin katso- muksellisen ratkai- sun ja ohjatusti ni- metä jonkin siihen liittyvän perusteen	Opiskelija osaa ku- vata jonkin katso- muksellisen ratkai- sun ja osaa nimetä jonkin siihen liitty- vän yksilöllisen ja	Opiskelija osaa ku- vata erilaisten ih- misten katsomuk- sellisten valintojen	Opiskelija osaa eri- tellä ja arvioida eri- laisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita		taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita		(kuten se, ettei ihmisen käytä lentokonetta eettisistä syistä).	yhteisöllisen perusteen.	taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteluja.	yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	et1	Opiskelija oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	Ymmärtäminen, arvostelukyky, vuorovaikutustaidot ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen	Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata opiskelijaa huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Opiskelija osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Opiskelija osaa perustella eettisiä näkemyksiään.	Opiskelija osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä osaa tulkita ja soveltaa sitä. Opiskelija osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Opiskelija osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi	et1	Opiskelija oppii pohdintaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.	Käsitteiden hallinta, arvostelukyky ja toimintavalmiudet	Opiskelija tunnistaa jonkin kestäväen tulevaisuuden edellytyksen. Opiskelija osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kestäväen tulevaisuuden edellytyksistä. Opiskelija ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	Opiskelija osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestäväen elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Opiskelija tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	Opiskelija osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	et1	Opiskelija oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Opiskelija osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.	Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.	Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							riassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

7.2.8 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan historiatietoisuutta sekä ymmärrystä omista juuristaan. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla opiskelijaa autetaan hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä. Historian opiskelu kehittää erityisesti opiskelijan ajattelua (L1), monilukutaitoa (L4) sekä kulttuurien tuntemusta (L2). Tarkoituksena on edistää opiskelijan kehittymistä oma-aloitteiseksi ja erilaisuutta ymmärtäväksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi, joka kykenee suunnittelemaan tavoitteellisesti omaa tulevaisuuttaan.

Historian opetuksessa opiskelija perehtyy yhteiskunnan kehityksen päälinjoihin. Häntä ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta, moniperspektiivisyyttä ja historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Opiskelijaa ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historian opiskelun kautta opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia sekä ymmärtämään yhteiskunnan tapakulttuuria ja toimintatapoja. Opiskelija tutustuu lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella ja että tämä kuva voi ajan kuluessa muokkaantua.

Historian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	HI1	L1, L4
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	HI1	L1, L4, L6
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	HI1	L1, L3, L4, L7
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	HI1	L1, L4, L7
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	HI1	L1, L4
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	HI1	L1-L7
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	HI1	L2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin	HI1	L2
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten toiminnan motiiveja historian eri viitekehyksissä	HI1	L2
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojen- nitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	HI1	L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sen historiallisen kehityksen kautta sekä arvi- oimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	HI1	L2

Historian pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten päättövaiheen opinnoissa historiaa on kaikille pakollisina opintoina **yksi kurssi** ja siinä keskitytään Suomen historian merkittäviin tapahtumiin.

HI1 Suomen historian käännekohtat (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tuodaan esiin suomalaisen yhteiskunnan pohjoismaiset juuret. Paneudutaan kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian aikana. Perehdytään Suomen itsenäistymisprosessiin ja valtioliseen kehitykseen. Hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen ja elinkeinorakenteen muutoksen kautta käydään läpi arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Linkitetään sisältöjä yleisen historian viitekehykseen sopivissa yhteyksissä.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä. Historian opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa myös mediaa hyödyntäen. Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa vuorovaikutuksellisia työtapoja. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä suullisesti, kirjallisesti sekä muita viestinnän muotoja käyttäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden, erityisesti suomen kielen opetuksen kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstien ja lähteiden ymmärtämiseen. Ymmärtämistä edesautetaan keskittymällä tekstien pääkohtiin ja avaamalla kerronnassa käytettyjä käsitteitä. Ilmiöihin perehdytään elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Historian opiskelussa opiskelijaa autetaan ymmärtämään lähteiden mahdollinen monitulkintaisuus. Vastaavasti opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan häntä esittämään vertailuja esimerkiksi lähtömaan ja Suomen kulttuurien välillä.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan opiskelijaa omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon opiskelijan monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan historian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella historiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1	Opiskelija oppii hahmottamaan historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa.	Käsitteiden ja kronologian hahmottaminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti jonkun historian keskeisen sisällöllisen käsitteen ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan sen ajalliseen kontekstiin.	Opiskelija tunnistaa joitakin menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy ohjatusti sijoittamaan ne ajallisiin yhteyksiinsä.	Opiskelija ymmärtää historian käsitteitä ja kykenee sijoittamaan opiskelemaansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä.	Opiskelija käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	hi1	Opiskelija oppii ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallisen empatian hallitseminen	Opiskelija tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Opiskelija osaa kuvailla erilaisia motiiveja ihmisen toiminnalle.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä siitä, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema, ympäristö sekä historiallinen tilanne vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Opiskelija kykenee eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille *Voidaan yhdistää T7–T8 arviointiin	h1	Opiskelija oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Syy- ja seuraussuhteen ymmärtäminen	Opiskelija tunnistaa syyn historialliselle tapahtumalle.	Opiskelija tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Opiskelija ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä.	Opiskelija erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selettävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seu-

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							rauksia (kuten välitöiden ja pitkäkestöisten syiden merkitystä).
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	hi1	Opiskelija oppii arvioimaan tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Lähteiden käyttö ja erilaisten tulkintojen ymmärtäminen	Opiskelija tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Opiskelija tunnistaa lähteiden luotettavuudessa eroja.	Opiskelija lukee erilaisia lähteitä, tuntee niiden tulkinnan ja luotettavuuden arvioinnin periaatteita sekä osaa soveltaa näitä arviointiperiaatteita joihinkin lähdemateriaaleihin.	Opiskelija tulkitsee kriittisesti lähteitä ja osaa selittää, miten samoista lähteistä tai ilmiöistä voi tehdä erilaisia tulkintoja.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historiallisen tiedon käyttäminen							
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	hi1	Opiskelija oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	Historian tulkitsemisen ja historiallisten tulkintojen selittäminen sekä historian käytön tunnistaminen	Opiskelija vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta ja muodostaa opettajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.	Opiskelija esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä. Opiskelija antaa esimerkin, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.	Opiskelija vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota. Opiskelija kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja an-	Opiskelija tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä ja esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja. Opiskelija erittelee, miten historiatietoa käytetään johonkin

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta				Opiskelija tunnistaa ohjatusti, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.		taa esimerkin tulkitoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkit-sijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.
T7 ohjata opiskelija tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	hi1	Opiskelija oppii tunnistamaan keskeisiä ihmisten elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa sekä esittämään syitä niille.	Syy- ja seuraussuhteen sekä muutoksen ja jatkuvuuden selittäminen	Opiskelija tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina jossakin kulttuurissa. Opiskelija nimeää muutokselle tai	Opiskelija kuvailee yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään eri kulttuurisissa konteksteissa.	Opiskelija osaa selittää tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.	Opiskelija osaa analysoida tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin *Voidaan yhdistää T3:n arviointiin				muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.		Opiskelija kykenee arvioimaan eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä.	Opiskelija osaa eritellä eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä laajemmassa kontekstissa.
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten motiiveja historian eri viitekehyksissä	hi1	Opiskelija oppii hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksperiä erilaisissa historiallisissa konteksteissa.	Kehityksen ja Ihmisen toiminnan perusteleminen	Opiskelija ohjatusti tunnistaa nykyisyyteen johtanutta kehitystä.	Opiskelija ohjatusti osoittaa, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossa-kin historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Opiskelija tunnistaa ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.	Opiskelija osaa kuvailla nykyisyyteen johtanutta kehitystä ja ihmisen toiminnan tarkoituksperiä historiallisessa viitekehyksessä.
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan yhteiskunnassa olevia	hi1	Opiskelija oppii tunnistamaan yhteis-	Yhteiskunnan arvot ja niiden muutokset	Opiskelija antaa ohjatusti esimerkin yhteiskunnan arvoista.	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnan arvojen muutosta.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan erilaisia arvoja ja	Opiskelija osaa eritellä yhteiskunnan erilaisia arvoja ja

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia		kunnan erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.				niissä tapahtuneita muutoksia.	syitä niissä tapahtuneille muutoksille.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	hi1	Opiskelija oppii ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuutta.	Suomalaisen kulttuurin, kulttuuriperinnön ja yhteiskunnan toimintatapojen ymmärrys.	Opiskelija tunnistaa suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan ominaispiirteitä.	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisen kulttuurin ominaispiirteistä sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla suomalaista kulttuuriperintöä ja selittää yhteiskunnan toimintaa.	Opiskelija osaa analysoida suomalaista kulttuuriperintöä ja eritellä yhteiskunnan toimintaa sekä arvioida tulevaisuutta.

7.2.9 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaoppi -aineen tarkoitus on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan toiminnasta, kehittää yhteiskuntataitoja ja edistää opiskelijan valmiuksia toimia vastuuntuntoisena ja aktiivisena kansalaisena. Opiskelija ohjataan arvioimaan ja ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja ja toimintatapoja sekä toimimaan erilaisuutta ymmärtävänä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavana yhteiskunnan jäsenenä. Oppiaineen tehtävänä on antaa tiedollinen perusta yhteiskunnan toiminnasta ja erilaisista rakenteista sekä vahvistaa opiskelijan omia tietoja ja taitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimisessa ja vaikuttamisessa sekä oman tulevaisuuden tavoitteellisessa suunnittelussa.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Yhteiskuntataitojen kehittyminen alkaa yhteiskunnan perusrakenteiden ja peruspalveluiden tuntemisesta. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia taitoja ja syvempää yhteiskunnan tuntemusta. Opetuksessa harjaannutetaan opiskelijan tieto- ja viestintätekniisiä taitoja sekä seurataan median välittämiä ajankohtaisia aiheita ja opetellaan arvioimaan välitettyä informaatiota kriittisen medialukutaidon hengessä.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Yhteiskuntataidot		
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	YH1-YH2	L1, L2, L7
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	YH1-YH2	L2, L4, L5, L7
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	YH1-YH2	L4, L5
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	YH2	L2, L7
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	YH1-YH2	L2, L4, L7
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	YH1-YH2	L1, L3, L6
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen		

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävän kehityksen periaatteiden mukaan	YH1	L1, L3
T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjoamiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan	YH1-YH2	L2, L4, L5, L7
T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallan käyttöön ja perustuslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin	YH1	L1, L2, L6, L7
T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	YH2	L6
T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	YH2	L3

Yhteiskuntaopin pakolliset kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteen aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opinnoissa on tarjolla **kaksi pakollista** kurssia yhteiskuntaopin opintoja. Kurssien tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan tietämystä omaan elämään vaikuttavista asioista kuten kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista, saatavilla olevista julkisista palveluista sekä yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta. Yhteiskuntaoppi oppiaineena integroituu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus sekä opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppimäärien kurseihin.

YH1 Yhteiskuntajärjestelmä sekä julkiset palvelut (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Paneudutaan tärkeimpiin julkisiin palveluihin (mm. Kela, terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja TE-toimisto) sekä viranomaisten toimintaan niin, että opiskelija osaa käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia palveluita. Perehdytään Suomen yhteiskuntajärjestelmään ja poliittiseen järjestelmään. Tutustutaan talouden peruskäsitteisiin ja ilmiöihin sekä käydään läpi esimerkkejä perustuslainsäädännöstä, kuten perustuslaki, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, lastensuojelulaki sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.

Kurssi toteutetaan heti opintojen alussa, sillä se sisältää tärkeää käytännön tietoa, jota opiskelija tarvitsee arkielämässään. Kurssin aikana pyritään tekemään vierailu johonkin julkisiin palveluihin tarjoavaan toimistoon tai pyydetään asiantuntijaa vieraaksi.

YH2 Työelämän tuntemus ja oma talous (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään oman talouden suunnittelun perusteisiin sekä tutustutaan lähiympäristön yrityksiin ja muihin palveluiden tuottajiin. Tutustutaan yhteiskunnan tarjoamiin kouluttautumis- ja uramahdollisuuksiin sekä yrittäjyyteen (vierailut työpaikoilla). Käydään läpi työelämän perustaitoja ja -tapoja. Perehdytään työtä koskevaan lainsäädäntöön työntekijän näkökulmasta. Tarkastellaan kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tutustutaan kestävän kulutuksen periaatteisiin. Kurssi on osa **Opiskelu ja työ** -nimistä **monialaista oppimiskokonaisuutta**, johon yhdistyy myös kurssien **S211** (Työelämän suomea), **OT2** (Työelämäosaaminen), **TVT2** (Syvennetään tvt-taitoja) ja **VET1** (Vapaaehtoistoiminta) keskeisiä sisältöalueita.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisuu- sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelemaan näkemyksiään. Työmuotojen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja tulkita ympäröivää yhteiskuntaa sekä kannustaa häntä osallistumaan.

Ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on tärkeää. Opetuksessa käytetään oppiaineraajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi kielten ja matematiikan opiskelun sekä erilaisten projektien yhteydessä. Median tarkastelulla ja hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on rohkaista opiskelijaa näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea hänen yhteiskunnallisten taitojen kehittymistään. Oppiaineen keskeisten käsitteiden ja tekstien sekä esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa. Opiskelijaa harjaannutetaan ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa, taloutta ja kuluttamista koskevaa tietoa, joka on hyödyksi hänen omassa arjessaan sekä auttaa häntä ymmärtämään laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa pyritään tukemaan käytännön harjoitteilla.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päätösvaiheessa

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa opiskelijoita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella opiskelijoita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissä ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelijat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella yhteiskuntaopissa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 perehdyttää opiskelija demo-kraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1, yh2	Opiskelija oivaltaa demokraattisten arvojen ja toimintatapojen sekä yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Yhteiskuntataidot							
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia asioita ja tapahtumia kriittisen medialukutaidon hengessä.	Yhteiskuntaa ja mediaa koskevat tiedot ja taidot	Opiskelija tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan liittyviä asioita. Opiskelija löytää ohjatusti yhteiskuntaa koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä.	Opiskelija kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ilmiöitä ja toimintaa. Opiskelija löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta. Opiskelija antaa esimerkkejä median vaikutuksesta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.	Opiskelija löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Opiskelija kuvailee median roolia yksilöiden elämässä ja yhteiskunnassa.	Opiskelija hankkii tietoa yhteiskunnasta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään kriittisesti. Opiskelija osaa arvioida kriittisesti median toimintaa yhteiskunnassa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja sekä muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	Opiskelija oppii etsimään, ymmärtämään ja tulkitsemaan eri muodoissa olevaa yhteiskunnallista informaatiota.	Yhteiskunnallisen tiedon etsiminen ja tulkinta	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa ohjatusti etsiä ja tulkita erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa tulkita erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa etsiä yhteiskunnallista tietoa eri aineistoista ja lähteistä ja tulkita sitä.
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2	Opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan rakenteita, oikeusjärjestelmän periaatteita sekä kansalaisen oikeuksia ja velvollisuuksia	Yhteiskunnan rakenteet ja toiminta, keskeiset lait sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.	Opiskelija tunnistaa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija antaa esimerkkejä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan rakenteita, antaa esimerkkejä oikeusvaltion keskeisestä lainsäädännöstä sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.	Opiskelija osaa eritellä yhteiskunnan rakenteita, keskeistä lainsäädäntöä sekä kansalaisen oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia.
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1	Opiskelija osaa analysoida yhteiskunnan eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä	Erilaiset yhteisöt ja vähemmistöt yhteiskunnan osana	Opiskelija tunnistaa ohjatusti suomalaisessa yhteiskunnassa	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisessa yhteiskunnassa olevista yhteisöistä	Opiskelija kuvailee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa	Opiskelija erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
				nassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	söistä tai vähemmistöryhmistä.	suomalaisessa yhteiskunnassa.	
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii toimimaan työelämätaitoja ja -valmiuksia omaavana kansalaisena sekä suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen							
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	yh1	Opiskelija ymmärtää ja soveltaa kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjoamiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan	yh1	Opiskelija omaksuu ja hyödyntää yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.	Osallistuminen, vaikuttaminen ja järjestötoiminnan tuntemus	Opiskelija tunnistaa ohjatusti keinoja osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.	Opiskelija antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti.	Opiskelija kuvailee ja vertailee erilaisia tapoja osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan.	Opiskelija erittelee erilaisia tapoja osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan. Opiskelija perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.
T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallan käyttöön ja perustuslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin	yh1	Opiskelija ymmärtää ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseseen oikeusjärjestelmään ja vallan käyttöön.	Oikeusvaltion toiminnan, vallan käytön, perustuslainsäädännön sekä palvelujen tuntemus	Opiskelija tunnistaa joitain ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä periaatteita.	Opiskelija antaa esimerkkejä keskeisistä ihmisoikeuksista, oikeusvaltion periaatteista sekä palveluista.	Opiskelija osaa kuvailla oikeusvaltion toimintaa, vallan käytön ja lainsäädännön periaatteita sekä palveluita.	Opiskelija erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Opiskelija osaa hankkia tietoa keskeisistä palveluista.
T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työ-	yh2	Opiskelija hahmottaa työelämää ja sen vaatimia valmiuksia ja osaamista sekä tiedos-	Työelämän tuntemus ja oman tulevaisuuden suunnitteleminen	Opiskelija tunnistaa joitain työelämässä vaadittavia taitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija nimeää keskeisimpiä työelämätaitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia	Opiskelija osaa kuvailla työelämän tarjoamia mahdollisuuksia ja kykenee suunnittelemaan	Opiskelija osaa analysoida työelämän tarjoamia mahdollisuuksia kansalaisen

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
kokemus ja kieli-taito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työ-elämässä		taa omat mahdolli-suutensa työelä-mässä.			sekä työelämän tar-joamia mahdolli-suuksia.	omaa tulevaisuut-taan.	oman tulevaisuu-den kannalta.
T11 tarjota opiskeli-jalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä ku-luttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	Opiskelija oppii oman talouden, jär-kevän kuluttamisen ja elämän suunnit-telun periaatteet.	Oman talouden ja elämän suunnittelu sekä kuluttajana toi-miminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti joitakin ta-loudellisen toimin-nan muotoja (esim. kuluttaminen, sääs-täminen) sekä oman talouden ja elämänhallinnan perusasioita.	Opiskelija nimeää keinoja oman talou-den ja elämän kes-tävään suunnitte-luun. Opiskelija nimeää kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija kuvailee kestävän ja vastuul-lisen taloudellisen toiminnan eri muo-toja ja merkitystä omassa elämas-sään. Opiskelija osaa eri-tellä kuluttajan oi-keuksia ja velvolli-suuksia.	Opiskelija osaa arvi-oida kestävää ta-loutta ja sijoitta-mista sekä perus-tella erilaisia talou-den ja kuluttamisen ratkaisuja yksilön ja yhteiskunnan näkö-kulmista. Opiskelija ymmär-tää, mitä vaatimuk-sia kestävä tulevai-suus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön talou-denpidolle.

7.2.10 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoita ilmiöiden ymmärtämisessä ja käsitteiden rakentamisessa. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Maahanmuuttajataustaisten, suomea toisena kielenä puhuvien opiskelijoiden fysiikan opetuksessa lähtökohtana on oppiaineeseen liittyvän sanaston ja fysiikan peruskäsitteiden opiskelu, jota tukevat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa (esim. kokeet ja tutkimus luonnollisissa ympäristöissä) sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	FY1-FY1t, FY2	L1
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	FY1-FY1t, FY2	L6, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	FY1-FY1t, FY2	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	FY1-FY1t, FY2	L1, L7
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	FY1-FY1t, FY2	L2, L5
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	FY1-FY1t, FY2	L5
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	FY1-FY1t, FY2	L1
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämässä	FY1-FY1t, FY2	L1
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	FY1-FY1t, FY2	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	FY1-FY1t, FY2	L1, L4
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	FY1-FY1t, FY2	L1
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	FY1-FY1t	L6

Fysiikan kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kurssien sisältöjä valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja että niissä tulee esiin fysiikan luonne luonnontieteenä. Kurssin muista sisällöstä ja opiskelijoiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Tutkimusten eri vaiheissa tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen kuuluu **kaksi pakollista ja yksi valinnainen kurssi** fysiikkaa.

Pakolliset kurssit muodostuvat FY1 ja FY1t-kursseista, joissa molemmissa aiheen Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä. Kurssin FY1 sisältö on jaettu opetussuunnitelmassa tukikurssin avulla kahdeksi eri kurssiksi, sillä kurssin tavoitteet, sanasto ja sisällöt ovat laajat ja vaativat opiskelijalle. Molemmat kurssit (FY1 ja FY1t) arvioidaan numeerisesti.

FY1 ja FY1t Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä (pakollinen)

*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet **FY1:***

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja paikallisen toimintaympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista (esim. silmien taittovirhe (valo, peilit ja linssit), kuulovauriot (ääni), säteilyn vaikutukset (sähkömagneettinen ja hiukkassäteily), myrkyt, varoitusmerkit). Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen liittyen. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä (esim. tutkitaan valon käyttäytymistä kahden aineen rajapinnalla).

*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet **FY1t:***

Syvennyttään joihinkin lämpöilmiöihin kvalitatiivisella tasolla. Tutustutaan energiäkäsitteeseen ja energian säilymisen periaatteeseen. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä (esim. lämpötilamittaukset). Kurssi voidaan toteuttaa samanaikaisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppiaineen kurssin s22 kanssa (Luonnontieteen tekstit tutummiksi), jossa voidaan tutustua myös fysiikan kieleen ja laatia lyhyitä tietotekstejä fysiikan aihepiireihin liittyen.

FY2 Fysiikka osana maailmaa ja yhteiskuntaa (valinnainen)

FY2-kurssilla tutustutaan siihen, miten fysiikan lakien avulla voidaan kuvata ja tutkia maailman erilaisten ilmiöiden toimintaa. Harjoitellaan jonkin verran fysiikkaan liittyvien laskukaavojen soveltamista käytännönläheisten esimerkkien avulla. Tutkaillaan sähköön ominaisuuksia ja tehdään mittauksia. Tutustutaan sähköön tuotantoon. Lisäksi mietitään kurssin aikana, miten erilaisia fysiikan oivalluksia on sovellettu tämän päivän yhteiskunnassa. Kurssi arvioidaan numeerisesti ja se voi vaikuttaa korottavasti päättöarviointiin. Arviointi perustuu kurssilla tehtäviin osasuorituksiin sekä jatkuvaan näyttöön.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla käsitellään erilaisia vuorovaikutuksia ja kappaleiden liiketiloja. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden yhteisvaikutukseen, kappaleen liikkeeseen. Tutkitaan, miten työ muuttaa energiaa muodosta toiseen ja mitä tehokas työ tarkoittaa fysiikassa. Tutustutaan sähköön ja siihen liittyviin käsitteisiin. Kurssilla tutustutaan lyhyesti myös joihinkin fysiikan teknologisiin sovelluksiin yhteiskunnassa.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan merkitykseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan siten, että opiskelijalle muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Itsenäisillä tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla tuetaan opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1	Opiskelija kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	fy1	Opiskelija ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja. Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelija osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa.
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan	fy1	Opiskelija ymmärtää fysiikan merki-	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerk-	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä ti-	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien	Opiskelija perustelee esimerkkien

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
osaamistaan kestävä- n tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan		tyksen kestävä- n tulevaisuuden raken- tamisessa ja arvioi omia valintojaan kestävän tulevai- suuden kannalta.		kejä omista valin- noistaan, joilla on merkitystä kestävä- n tulevaisuuden ra- kentamisessa.	lanteista, joissa fy- siikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuu- den rakentami- sessa. Opiskelija osaa ni- metä joitakin hyviä ratkaisuja kestävä- n tulevaisuuden ra- kentamisen kan- nalta.	avulla, miten fyysiik- kaa käytetään kes- tävän tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liitty- viä erilaisia ratkai- suja.	avulla, miten fyysiik- kaa käytetään kestä- vä- n tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selit- tää kestävä- n tulevai- suuden rakentami- seen liittyviä syy- seuraussuhteita ja perustella siihen liit- tyviä erilaisia ratkai- suja.
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opis- kelijaa muodosta- maan kysymyksiä tarkasteltavista ilmi- öistä	fy1	Opiskelija muodos- taa tutkimuskysy- myksiä tarkastelta- vista ilmiöstä, to- teuttaa kokeellisia tutkimuksia tai suunnittelee niitä ja tulkitsee tuloksia. Opiskelija työsken- telee turvallisesti.	Tutkimuskysymys- ten muodostami- nen, kokeellisten tutkimusten suun- nittelu, toteuttaminen ja tu- lostien tulkitsemi- nen. Turvallinen työskentely.	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liit- tyen voidaan kehit- tää tutkimuskysy- myksiä.	Opiskelija muodos- taa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysy- myksiä.	Opiskelija osaa muodostaa täsmen- nettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta il- miöstä.	Opiskelija muodos- taa ja kehittää kysy- myksiä tutkimusten lähtökohdiksi.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan ko- keellisia tutkimuk- sia, työskentele- mään turvallisesti ja				Opiskelija osallistuu kokeelliseen työ- skentelyyn havain- noimalla tutkimus- ten toteuttamista	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunni- telmaa noudattaen,	Opiskelija työsken- telee turvallisesti sekä tekee havain- toja ja mittauksia ohjeiden mukaan.	Opiskelija työsken- telee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäi- sesti, sekä tekee ha-

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
tulkitsemaan tuloksia				työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy ohjatusti kertomaan havainnoistaan.	tarvittaessa ohjautusti. Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa. Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.	Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.	vainoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa arvioida tuloksia.
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjatuna.	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia oma-toimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							ja yleistäsimu- laation avulla.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen							
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	fy1	Opiskelija käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1	Opiskelija käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennustusten tekemiseen.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu.	Opiskelija käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaus-tuloksista yksinkertaisia malleja.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						dostettu mittaustuloksista. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.	Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	fy1	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa yhdistää kokeellisuuden fysiikan tapaan tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustellen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	fy1	Opiskelija saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin energiaan ja sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää joitakin energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	fy1	Opiskelija soveltaa fysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

7.2.11 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemialla tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa kemialla erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	KE1-KE1t, KE2	L1
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	KE1-KE1t, KE2	L6, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävästi tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	KE1-KE1t, KE2	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	KE1-KE1t, KE2	L1, L7
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	KE1-KE1t, KE2	L2, L5
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	KE1-KE1t, KE2	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	KE1-KE1t, KE2	L1
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	KE1-KE1t, KE2	L1
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	KE1-KE1t, KE2	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	KE1-KE1t, KE2	L1, L4
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	KE1-KE1t, KE2	L1
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	KE1-KE1t, KE2	L6

Kemian kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kurssisisältöjä valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Tutustutaan luonnontieteellinen tutkimuksen tekemiseen, turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimisessa. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen kuuluu **kaksi pakollista ja yksi valinnainen kurssi** kemiaa. Pakolliset kurssit muodostuvat KE1- ja KE1t-kursseista, joissa molemmissa aiheen Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä. Kurssin KE1 sisältö on jaettu opetussuunnitelmassa tukikurssin avulla kahdeksi eri kurssiksi, sillä kurssin tavoitteet, sanasto ja sisällöt ovat laajat ja vaativat opiskelijalle. Molemmat kurssit (KE1 ja KE1t) arvioidaan nuumerisesti.

KE1 ja KE1t Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä (pakollinen)

*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet **KE1:***

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tarkastellaan puhtaan aineen ja seoksen ominaisuuksia sekä aineiden erottamismenetelmiä. Tutustutaan kodin

kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista ja atomin rakenteeseen. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet **KE1t:***

Tutustutaan ioni- ja molekyyliyhdisteisiin sekä pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Tutkitaan olomuotojen muutoksia. Tutustutaan kemian merkkikieleen. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä. Kurssin tukena on suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden oppiaineen kurssi **S22** (Luonnontieteen tekstit tutummiksi), jossa tutustutaan myös kemian kieleen ja laaditaan lyhyitä tietotekstejä kemian aihepiireihin liittyen.

KE2 Ympäristökemia (valinnainen)

KE2-kurssilla avataan opiskelijoille kemian ja ympäristön yhteyksiä sekä tutustutaan erilaisiin teollisuuden materiaaleihin ja niistä tehtäviin tuotteisiin. Kurssin tavoitteena on lisätä opiskelijoiden tietoisuutta ilmastonmuutoksesta sekä kestävä kehityksen merkityksestä samalla, kun harjoitellaan kemian esim. reaktioyhtälöitä sekä muuta kemian peruskäsitteistöä. Kurssi arvioidaan numeerisesti ja sen arvosana voi vaikuttaa korottavasti päättöarviointiin. Arviointi perustuu kurssiin tehtäviin osasuorituksiin ja jatkuvaan näyttöön.

Tavoitteisiin sisältyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan luonnossa tapahtuviin ilmiöihin, kuten veden ja hiilen kiertokulkuun, fotosynteesiin kemiallisena reaktiona ja ilmakehän muutoksiin kasvihuoneilmiön näkökulmasta. Harjoitellaan kemiallisten reaktioiden tasapainottamista ja tarkastellaan niiden merkitystä ympäristössä. Tehdään jako orgaanisiin ja epäorgaanisiin yhdisteisiin. Tutustutaan teollisuuden raaka-aineisiin ja tuotteisiin ja pohditaan tuotteiden elinkaarta ympäristön suojelun näkökulmasta ja todetaan kierrättämisen merkitys.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päätöväiheessä

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä. Nuorille työntekijöille erityisen

haitallisista ja vaarallisista töistä annettu asetus koskee alle 18-vuotiaita opiskelijoita, mutta samantapaista harkintaa käytetään kaikkien opiskelijoiden osalta aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian merkitykseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan siten, että opiskelijoille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Itsenäisillä tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttövoilla voidaan myös tukea opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeelliseksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteisiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun

opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1	Opiskelija kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1	Opiskelija ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelija osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	ke1	Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen kestävä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan kestävä tulevaisuuden kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja kestävä tulevaisuuden rakentamisen kannalta.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävä tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.	Opiskelija perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selittää kestävä tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syyseuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1	Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia tai suunnittelee niitä ja tulkitsee tuloksia.	Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu, toteuttaminen ja tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.	Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.	Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan ko-				Opiskelija osallistuu kokeelliseen työ-	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja	Opiskelija hallitsee perustyötaitot,	Opiskelija työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti,

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
keellisiä tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia		Opiskelija työskentelee turvallisesti.		kentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy ohjatusti kertomaan havainnoistaan.	mittauksia suunnitelmalla noudattaen, tarvittaessa ohjautusti. Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa. Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.	työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan. Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.	tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa arvioida tuloksia.
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen, tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjatuna.	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia oma-toimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulatiosta ja yleistyksiä simulaation avulla.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1	Opiskelija käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1	Opiskelija käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	Opiskelija osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla.	Opiskelija osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa yhdistää kokeellisuuden kemian tapaan tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustellen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään perusperiaatteita ai-	ke1	Opiskelija ymmärtää perusperiaatteita aineen ominai-	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden	Opiskelija osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, ra-	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
neen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista		suuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.		muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	kenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	ke1	Opiskelija soveltaa kemian tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

7.2.12 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa laajennetaan aiemmin opittuja biologisia tietoja ja taitoja sekä ohjataan opiskelijaa kestävään elämäntapaan. Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa opiskelijan luonnontuntemusta sekä ohjata ymmärtämään ekosysteemien toimintaa sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa pyritään työskentelemään myös luonnossa ja ohjataan opiskelijaa tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa pyritään käyttämään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa vahvistetaan oppimaan oppimista ja itsenäistä työskentelyä. Opetuksessa tuetaan myös ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää opiskelijan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Opiskelijaa ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	BI1	L4, L5
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	BI1	L4, L5
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta	BI1	L4, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	BI1, BI2t	L1
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja.	BI2-BI2t	
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	BI1	L1, L7
Biologiset taidot		
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	BI1, BI2-BI2t	L1
T8 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja käyttämään biologista tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintätekniologiaa	BI1, BI2-BI2t	L1, L4
T9 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä	BI1, BI2-BI2t	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T10 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	BI1, BI2-BI2t	L7
T11 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	BI1	L7

Biologian kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteen aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelijan on mahdollista opiskella **yksi pakollinen ja kaksi valinnaista kurssia** biologiaa. Valinnaiset kurssit muodostuvat BI2 ja BI2t-kursseista, joissa molemmissa aiheena on Ihminen. Kurssin BI2 sisältö on jaettu opetussuunnitelmassa tukikurssin avulla kahdeksi eri kurssiksi, sillä kurssin tavoitteet, sanasto ja sisällöt ovat laajat ja vaativat opiskelijalle. Molemmat kurssit (BI2 ja BI2t) arvioidaan numeerisesti.

Valinnaiset kurssit BI2-BI2t integroituvat yhteen terveystiedon kurssin (TE1) sisältöjen kanssa muodostaen monialaisen Ihminen ja terveys -oppimiskokonaisuuden. Biologian merkitys oppiaineena on suuri erityisesti hoitoalalla, minne suuri osa opiskelijoista hakeutuu toisen asteen opintoihin.

BI1 Mitä elämä on? (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin esim. tekemällä retkiä luontoon ja havainnoimalla ympäristöä sekä pienten koejärjestelyjen avulla. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen sekä erilaisiin ekosysteemeihin perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan myös perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Lisäksi pohditaan kestävän elämäntavan merkitystä. Kurssin aikana voidaan tehdä retki Oulun yliopiston eläinmuseoon tai kasvitieteelliselle puutarhalle.

B12 Ihminen (pakollinen)

Kurssi keskittyy ihmisen biologisiin piirteisiin. Kurssi tukee terveystiedon kurssin **TE1** (Terve elämä) opiskelua. Kurssi arvioidaan numeerisesti ja arvosana voi vaikuttaa korottavasti päättöarviointiin. Arviointi perustuu kurssilla tehtäviin osasuorituksiin sekä jatkuvaan näyttöön.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Tutkitaan ihmiskehon toiminta ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä tutustuen kudosten rakentumiseen, tuki- ja liikuntaelimistöön, verenkierto- ja hengityselimistöön, ruoansulatuselimistöön sekä erityselimistöön ja ihoon. Tutustutaan ihmisen puolustusmenetelmiin taudinaiheuttajia vastaan, viestijärjestelmiin, aistien toimintaan ja rakenteeseen sekä lisääntymiseen. Tarkastellaan perinnöllisyyttä geenien ja ympäristön vaikutusten näkökulmista.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa oppimisympäristöissä. Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon erilaisten opiskelijoiden tarpeet. Monipuolisten työtapojen kuten maasto- ja laboratoriotyöskentelyn sekä sähköisten oppimisympäristöjen käytön avulla opiskelija pystyy tutustumaan luonnontieteelle luonteenomaisiin tutkimusmenetelmiin ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät opiskelijan taitoa pohtia omia arvovalintojaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki биологиassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijaa omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Opiskelijaa tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri

keinoja hyödyntäen. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa opiskelijan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan opiskelijan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1	Opiskelija syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa luokitella ekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Opiskelija rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Opiskelija tunnistaa ja nimeää joitakin lähiympäristön lajeja.	Opiskelija osaa luokitella ja nimetä ekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Opiskelija tunnistaa erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää lähiympäristön lajeja.	Opiskelija osaa kuvailla ja kertoa ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Opiskelija osaa selittää ja perustella ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa, nimeää ja vertailee eri ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	Opiskelija oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin	Eliökunnan rakenteen sekä eliöiden rakenteen ja elintoimintojen ymmärtäminen	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja ohjattuna.	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintoimintoja.	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita	Opiskelija osaa nimetä eliökunnat ja perustella eliökunnan luokittelun periaatteita. Opiskelija tunnistaa, luokittelee ja

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		kunnalle tyypillisistä piirteistä.				sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.	vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintointoja ja niiden tehtäviä.
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta	bi1	Opiskelija oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään luonnon monimuotoisuutta.	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden ymmärtäminen	Opiskelija osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia ohjattuna. Opiskelija antaa joi-takin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.	Opiskelija osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin. Opiskelija kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Opiskelija kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	Opiskelija osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita. Opiskelija perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	bi1	Opiskelija oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Opiskelija kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Opiskelija kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksesta yksilön ominaisuuksiin. Opiskelija kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.	Opiskelija osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkkeihin. Opiskelija kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T5 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	bi1	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Opiskelija ymmärtää biologian merkityksen kestäväns tulevaisuuden rakentamisessa.	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija luettelee kestäväns kehityksen osa-alueet.	Opiskelija osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija kuvailee kestäväns kehityksen osa-alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestäväns tulevaisuuden rakentamiseksi.	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija kuvailee kestäväns kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestäväns tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.	Opiskelija osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia. Opiskelija selittää syy-seuraussuhteita kestäväns tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä biologisen tiedon pohjalta.
Biologiset taidot							
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1	Opiskelija oppii biologiaan liittyviä syy-seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin.	Opiskelija osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Opiskelija esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sa-	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
				Opiskelija kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin ohjattuna.	noin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.
T7 ohjata opiskelijaa tekemään pieni-muotoisia tutkimuksia ja antaa mahdollisuus käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1	Opiskelija oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Opiskelija oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin biologian tutkimusvälineistä ohjattuna.	Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti ohjattuna. Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan.	Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti. Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä.	Opiskelija osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti. Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutki-

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.		Opiskelija osaa etsiä biologista tietoa ohjatusti. Opiskelija osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty	Opiskelija hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä. Opiskelija osaa havainnoida kokeellista työskentelyä. Opiskelija tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjatusti.	Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä. Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjeen mukaan.	musvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn. Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta. Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässään	bi1	Opiskelija oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä.	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään.	Opiskelija osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään.	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä	Opiskelija osaa pohdita ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1	Opiskelija oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Opiskelijan luontosuhde vahvistuu.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan	bi1	Opiskelija innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan</i>			

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi				<i>kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

7.2.13 Maantieto

Oppiaineen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa laajennetaan aiemmin opittuja maantieteellisiä tietoja ja taitoja sekä tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Opiskelijaa ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan opiskelijaa sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat opiskelijaa toimimaan vastuullisesti omassa arjessa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa maantiedon opetuksessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa opiskelijat tekevät havaintoja ja tutkimusta. Maantiedon opetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa opiskelijoille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea opiskelijan jäsenytneen karttakuvan rakentumista maapallosta	GE1-GE1t, GE2	L1, L4, L5
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä	GE1-GE1t, GE2	L4, L5
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävästä käytön merkitys	GE1-GE1t	L7
Maantieteelliset taidot		
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	GE1-GE1t, GE2	L1

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	GE1-GE1t, GE2	L4, L5
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja	GE1-GE1t, GE2	L5, L6
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	GE1-GE1t, GE2	L1
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	GE1-GE1t, GE2	L4 L5, L7
T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja	GE1-GE1t, GE2	L2
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	GE1-GE1t, GE2	L7
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	GE1-GE1t, GE2	L7
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoi-keuksia kaikkialla maailmassa	GE1-GE1t, GE2	L3, L7

Maantiedon kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteen aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelija voi opiskella **kaksi pakollista ja yhden valinnaisen kurssin** maantietoa. Pakolliset kurssit muodostuvat GE1 ja GE1t-kursseista, joissa molemmissa aiheena Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus. Kurssin GE1 sisältö on jaettu opetussuunnitelmassa tukikurssin avulla kahdeksi eri kurssiksi, sillä kurssin tavoitteet, sanasto ja sisällöt ovat laajat ja vaativat opiskelijalle. Molemmat kurssit (GE1 ja GE1t) arvioidaan numeerisesti.

GE1 ja GE1t Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus (pakollinen)

*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet **GE1:***

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Pyritään tekemään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Tutkimuksessa kerättyä aineistoa analysoidaan matematiikan kurssilla **MA7** (Funktiot ja tilastot). Kurssi voidaan toteuttaa yhdessä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus-oppimäärän kurssiin **S25** (Tiedonhankintataitojen syventäminen) kanssa, jossa harjoitellaan graafien, tilastojen, karttojen ja simulaatioiden lukutaitoa ja tulkintaa. Osallistutaan oman lähiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen esimerkiksi kehittämällä kouluympäristöä tai tekemällä kuntalaisaloite johonkin ajankohtaiseen kaupunkimaantieteelliseen asiaan liittyen.

*Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet **GE1t:***

Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia. Pohditaan luonnonvarojen riittävyttä ja kestäväää käyttöä. Perehdytään ympäristömuutoksiin kuten ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

GE2 Toimiva maapallo (valinnainen)

ge2-kurssin tavoitteena on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä maapallon toiminnasta ja sen suhteista sitä ympäröiviin taivaankappaleisiin. Kurssi arvioidaan numeerisesti ja sen arvosana voi vaikuttaa korottavasti päättöarviointiin. Kurssin arviointi perustuu kurssilla tehtäviin osasuorituksiin sekä opiskelijan jatkuvaan näyttöön.

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä maapallolla. Kurssin aikana tarkastellaan planetaarisuutta ja sen vaikutuksia maapallolla sekä vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua ja ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykeitä. Kurssin aikana tutustutaan maapallon kivi-, vesi-, ilma- ja elonkehään ja tarkastellaan niiden erityispiirteitä Suomessa mm jääkauden näkökulmasta. Kurssi integroituu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus-oppimäärän kurssiin **S210** (Ajankohtaiset ilmiöt Suomessa ja maailmalla), jossa keskustellaan ja kirjoitetaan ajankohtaisista (esim. maantieteeseen liittyvistä) ilmiöistä Suomen, Euroopan ja globaalista näkökulmasta.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket lähiluonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon opiskelijoiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa opiskelijan ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa autetaan opiskelijaa hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään

sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia opiskelijoiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulokinnassa. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediala arjen tilanteissa. Opiskelijan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla opiskelijaa hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa opiskelija voi toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa hän voi edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijoiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaa-

misen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alemmien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	ge1	Opiskelija oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Opiskelija oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeinen paikannimistö	Opiskelija osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Opiskelija nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	Opiskelija osaa nimetä joitakin kaupunkoja ja keskeisiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää niemiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	Opiskelija osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Opiskelija osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnon- ja kulttuuri-maantieteellisiä ilmiöitä	ge1	Opiskelija oppii luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä.	Luonnon- ja kulttuurimaantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä ohjattuna. Opiskelija osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiöitä, kuten väestö, elinkeinot, liikenne-muodot ja matkailu	Opiskelija osaa kertoa maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla. Opiskelija nimeää lämpövyöhykkeet. Opiskelija nimeää ja antaa esimerkkejä	Opiskelija osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Opiskelija nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja	Opiskelija ymmärtää Maan planetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä. Opiskelija osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
				Suomessa ja muualla maailmassa ohjattuna.	joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista. Opiskelija osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa	kertoo jotakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia. Opiskelija osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä sekä kuvata kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.	selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia ja selittää niiden syntyyn vaikuttaneista tekijöistä. Opiskelija osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyä vaikuttaneita tekijöitä. Opiskelija osaa vertailla kulttuurimaisemia eri alueilla.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	ge1	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Opiskelija ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Opiskelija osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin ohjattuna. Opiskelija nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Opiskelija osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Opiskelija luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyysnäkökulmasta.	Opiskelija osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Opiskelija osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä. Opiskelija osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.
Maantieteelliset taidot							
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	ge1	Opiskelija oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Opiskelija oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.	Maantieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.	Opiskelija osaa kuvailla erilaisia aluetasoja. Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä	Opiskelija osaa kuvailla alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohdita vastauksia niihin.	Opiskelija vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
					yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.		Opiskelija esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symbolien, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	ge1	Opiskelija oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Opiskelija oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä.	Tilatajun kehittyminen	Opiskelija osaa ilmansuunnat. Opiskelija tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla. Opiskelija tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä. Opiskelija mittaa ja namittakaavan avulla etäisyyksiä.	Opiskelija osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla ja suunnata kartan todellisuuden mukaisesti.	Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyyppejä sekä ilmaista satelliittikuvia.
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja	ge1	Opiskelija oppii geomediataitoja.	Geomediataidot	Opiskelija osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediala	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagram-

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		Opiskelija oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä			maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii karttoja, diagrammeja tai muita maantieteellisiä malleja.	meista, muusta geome-dia-aineistosta sekä muista maantieteellisistä mal-leista.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1	Opiskelija oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Tutkimustaidot	Opiskelija osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen ohjautusti. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen ohjeiden mukaan. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geome-dian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.	Opiskelija osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Opiskelija havainnollistaa ja esittää tuloksiaan geome-dian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä	ge1	Opiskelija oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia eri-	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Opiskelija osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.	Opiskelija osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon	Opiskelija osaa kertoa ympäristön muutoksista ja ni-	Opiskelija osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
aktivoida opiskelijaa seuraamaan ajan-kohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa		tyisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.		Opiskelija seuraa ohjatusti joitakin maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajan-kohtaisia tapahtumia.	monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajan-kohtaisia tapahtumia	meää syitä keskeisiin ympäristön muutoksiin. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaista tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Opiskelija arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.
T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja	ge1	Opiskelija oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja. Opiskelija oppii argumenttoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmätyöskentely- ja argumentointitaidot	Opiskelija osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Opiskelija erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Opiskelija osaa toimia ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää joitakin perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää perusteluja maantieteellisen tiedon

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
							pohjalta omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	ge1	Opiskelija oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Opiskelija osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.	Opiskelija osallistuu lähiympäristön vaalimiseen.	Opiskelija osaa ohjatusti pohtia eri keinoja lähiympäristön vaalimiseksi ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen	Opiskelija osaa arvioida eri keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1	Opiskelija oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		.	

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1	Opiskelija oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

7.2.14 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveysteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Terveysttä tarkastellaan ihmisen elämänsä eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla.

Keskeistä on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea opiskelijoiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla opiskelijat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin- ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	TE1	L1, L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	TE1	L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	TE1	L1, L3, L4
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	TE1	L1, L3, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	TE1	L1, L3, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	TE1	L2, L3, L5
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	TE1	L2, L3, L4
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tietojen ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	TE1	L2, L4, L5
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveystalvveluja asianmukaisesti	TE1	L1, L3, L6
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystalvveluja, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	TE1	L2, L3, L7

Terveystiedon kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Vuolteessa aikuisten perusopetuksen terveystiedon **ynsi pakollinen kurssi** opiskellaan päättövaiheessa. Kurssi integroituu biologian valinnaisten kurssien **BI2 ja BI2t** (Ihminen) kanssa yhteen muodostaen monialaisen Ihminen ja terveys -oppimiskokonaisuuden.

TE1 Terve elämä (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisällöissä tarkastellaan elämää terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun, ihmis- ja perhesuhteiden, seksuaaliterveyden sekä ihmisen kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Kurssiin voidaan sisällyttää Hätäensiapukurssin (4h) suorittaminen. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveystalvveluita, kestävää kulutusta sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta. Terveystiedon opetuksessa voidaan tehdä yhteistyötä Vuolteen omien toimijoiden kanssa (esim. Tyttöjen ja Poikien talot).

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla opiskelijoita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perusteleamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavara- lähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedon aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat opiskelijoiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairautteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun opiskeluhoollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös opiskelijan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä so-

veltamaan sitä arjessa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä.	Terveyteen liittyvät käsitykset	Opiskelija osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen. Opiskelija osaa nimetä yksittäisen elämäntavan vaiheen.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Opiskelija osaa kuvata jotakin elämäntavan vaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Opiskelija pystyy esittelemään elämäntavan eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Opiskelija osaa eritellä elämäntavan eri vaiheet sekä arvioida terveyden merkitystä elämäntavan voimavarana elämäntavan eri vaiheissa.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen	te1	Opiskelija oppii hyödyntämään tunteita ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen sääntelyn analysointi	Opiskelija osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.	Opiskelija osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden	Opiskelija osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä osaa analysoida niiden taustatekijöitä	Opiskelija osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
doissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa		kriisitilanteiden käsittelyyn.		Opiskelija osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	den ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta. Opiskelija osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	taa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Opiskelija osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.	käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn. Opiskelija osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätlemään käyttäytymistään,	te1	Opiskelija oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelmään käyttäytymistään ja oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä							
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	Opiskelija oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta.	Terveydellisen kehityksen analysointi	Opiskelija osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy							
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään.	Opiskelija osaa kuvata useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä käyttäen keskeisiä terveyteen	Opiskelija osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita käyttäen asianmukaisia käsitteitä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	te1	Opiskelija oppii hakea ja käyttää terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuden ja sairauksen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjautusti. Opiskelija osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muuttamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti. Opiskelija osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Opiskelija osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Opiskelija osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia ter-	te1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i>			

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
veyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja		terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.		<i>Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksiä terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksistä terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tv:n yhteyksiä terveyteen.	Opiskelija osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tv:n yhteyksiä terveyteen.
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	te1	Opiskelija oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.	Opiskelija osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.	Opiskelija osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.	Opiskelija osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
		asianmukaista käyttöä.		Opiskelija osaa nimetä oman oppilaitoksen ja kunnan terveystalveluja.	Opiskelija osaa kuvata oman oppilaitoksen ja kunnan terveystalveluja.	Opiskelija osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Opiskelija osaa kuvata miten hakeutua oman oppilaitoksen ja kunnan terveystalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.	niitä tukevan perustellun suunnitelman. Opiskelija osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveystalveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystähtämyksiä,	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystähtämyksiä,	Terveystähtämysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä,	Opiskelija osaa pohdita esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä.	Opiskelija osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista		tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.		Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveystietoon. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	merkitystä omille terveystietoksille. Opiskelija osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

7.2.15 Opinto-ohjaus ja työelämätaidot

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa **henkilökohtainen opiskelusuunnitelma** ja sen osana **opinto-ohjelma** sekä **jatko-opinto- ja urasuunnitelma**. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä jatkosuunnitelmiensa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Opiskelija tekee jatko-opintosuunnitelman, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet.

Ammatillisen ohjauksen avulla opiskelija tekee itselleen sopivan urasuunnitelman. Urasuunnitelma sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Opiskelija saa ohjauksen ja työelämään tutustumisen avulla tietoa ja palautetta ammattitaidostaan ja osaamisestaan sekä niiden soveltuvuudesta suomalaiseen työelämään.

Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumalla tai työelämäjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Työelämätaidot ovat yleisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan työelämässä. Työelämätaitoja kehittämällä helpotetaan opiskelijan siirtymistä työelämään ja selviytymistä työelämässä.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Itsetuntemus		
T1 ohjata tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	OT1, OT3-OT5	L1
Tiedonhakutaidot ja monilukutaito		
T2 ohjata tuntemaan keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet sekä etsimään tietoa ja käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita	OT1, OT5	L2, L4, L5
T3 ohjata käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa opinnoissa	OT1-OT2, OT5	L3, L4, L5
Oppimaan oppimisen taidot		
T4 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	OT1-OT5	L2, L4, L5
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata opiskelijaa asettamaan tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	OT1-OT5	L1, L6
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T6 vahvistaa valmiuksia toimia erilaisissa opiskelu- ja työympäristöissä ja erilaisissa ryhmissä	OT1-OT5	L2, L6, L7
T7 kehittää kykyä itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen, aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen	OT1-OT5	L1, L3, L7
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 ohjata saamaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä ja selkeyttää jatko-suunnitelmia	OT2-OT5	L2, L6, L7
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T9 ohjata ymmärtämään ja hankkimaan tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrityksistä ja työelämästä	OT1-OT5	L4, L5, L6
T10 opastaa laatimaan ja päivittämään työnhaun asiakirjat	OT2	L3, L5, L6
T11 opastaa tunnistamaan erilaiset työnhaun toimintatavat ja hakemaan itsenäisesti työtä	OT2-OT3	L4, L5, L6
T12 ohjata käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja taroituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	OT1-OT5	L3, L4, L5

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppimäärään kuuluu Vuolteen aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa **kaksi pakollista ja kaksi valinnaista kurssia**. Kurssien tarkoituksena on antaa välineitä opiskelijan jatko-opintoihin tai työelämään suuntautumista varten. Valinnaisissa kursseissa korostuu käytännön työelämätaitojen harjaannuttaminen todellisilla työpaikoilla.

OT1 Jatko-opinnot ja ammatinvalinta (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Edistetään opiskelu- ja tiedonhankinta- sekä elämänhallintataitoja. Koulutus- ja työelämätietoutta sekä tietoa yrittäjyydestä hyödynnetään omassa urasuunnittelussa. Tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään ja jatko-opintomahdollisuuksiin. Opitaan käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

OT2 Työelämäosaaminen (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kehitetään taitoa arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Opitaan löytämään itselle sopivia ammattialoja ja vahvistetaan valmiuksia hakea tietoja vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen. Saadaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä, ammatillisista opinnoista ja/tai yrittäjyydestä. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Kurssi on osa **Opiskelu ja työ** -nimistä **monialaista oppimiskokonaisuutta**, johon yhdistyy myös kurssien **S211** (Työelämän Suomea), **YH2** (Työelämän tuntemus ja oma talous) **TVT2** (Syvennetään tvt-taitoja) ja **VET1** (Vapaaehtoistoiminta) keskeisiä sisältöalueita.

OT3 ja OT4 Työelämään tutustuminen ja työelämätaitojen syventäminen

Työelämään tutustuminen vahvistaa opiskelijan itsetuntoa tarjoamalla onnistumisen mahdollisuuksia käytännön työelämässä ja lisäämällä itsetuntemusta. Työelämä -jaksoilla opiskelija saa ajankohtaista tietoa alasta, ammateista ja tulevaisuuden näkymistä. Lisäksi se opettaa kantamaan vastuuta itsestään. Maahanmuuttajaopiskelijoille työelämä -jakso on myös tärkeä osa suomen kielen harjoittelua. Siksi opiskelijaa ohjataan etsimään työharjoittelupaikkaa *suomalaisista* työpaikoista. Harjoittelupaikan valinnassa ohjeistetaan ottamaan huomioon myös opiskelijan tulevaisuudensuunnitelmat jatko-opintojen suhteen, esim. mikä ammatti kiinnostaa tai mistä haluaisi lisää tietoa.

Työelämäjaksot ovat viikon mittaisia ja ne suoritetaan peräkkäisinä viikkoina. Kurssiin sisältyy itsenäistä opiskelua ja työhön perehtymistä työpaikalla sekä ryhmässä tapahtuvaa kokemusten jakamista ja arviointia. Työaika on kuusi tuntia päivässä ja molempien jaksojen viimeiselle päivälle varataan aikaa ryhmänohjaajan kanssa käytävään palautteeseen ja ohjaukseen. Opiskelija etsii itse harjoittelupaikkansa ja tekee työnantajan kanssa kirjallisen sopimuksen työelämäjaksosta. Opiskelija täyttää jaksoista oppimispäiväkirjaa, johon hän kirjaa päivittäiset työtehtävänsä, oppimansa uudet suomen kielen sanat sekä ko. kurssiin kuuluvien tavoitteiden mukaiset asiat. Opiskelija saa kursseista suoritusmerkinnän (S).

OT3 Työelämään tutustuminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan työelämän perusasioihin ja saadaan kokemusta sen pelisäännöistä. Pyritään saamaan mahdollisimman monipuolinen kuva työpaikasta ja työpäivästä. Samalla on mahdollista tutustua opiskelijaa itseään kiinnostavaan ammattiin ja saada siitä tietoa, esim. millaisia työtehtäviä siihen kuuluu ja millaiset ovat alan tulevaisuuden näkymät.

OT4 Työelämätaitojen syventäminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käytännön työharjoittelun lisäksi tavoitteena on selvittää erilaisia ammattiin liittyviä asioita haastattele- malla työpaikan henkilökuntaa. Sellaisia asioita ovat esim. ammatissa tarvittava koulutus, työtehtävät, tulevaisuuden työnäkymät, alan palkkaus ja alaa koskevat säädökset ja edut. Lisäksi opiskelijan tehtä- vänä on arvioida työelämän näkökulmasta omia käsityksiään ja mahdollisia ennakkoluulojaan ja sitä, mil- laisena työntekijänä hän näkee itsensä, millaiset työtehtävät sopivat hänelle, mitkä ovat hänen omat vah- vuutensa ja toisaalta myös kehitettävät asiat.

OT5 Päättövaiheen ryhmänohjaus (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Edistetään opiskelukykyä tukevia valmiuksia ja elämänhallintataitoja. Vahvistetaan ryhmässä ja opiske- luyhteisössä toimimisen taitoja. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, työelämään ja koulutukseen liittyviin palveluihin. Vierailaan alueen toiseen asteen oppilaitoksissa. Seurataan opintojen etenemistä ja tuetaan opiskelijan vastuun ottamista omista opinnoista. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Hae- taan jatko-opintoihin.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoit- teet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään oppilaitosten ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työ- elämää. Työtapoja käytetään monipuolisesti opiskelijoiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja val- miudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ohjaus ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusope- tuksen päättövaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat

ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi perustuu vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä sekä opiskelijan itsearviointiin. Opiskelijat pohtivat ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Opiskelijoita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opiskelijat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

Arvioinnin kohteet opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Arvioinnin kohteet
Itsetuntemus		
T1 ohjata tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	OT1, OT3-OT4	Itsearviointitaidot
Tiedonhakutaidot ja monilukutaito		
T2 ohjata tuntemaan keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet sekä etsimään tietoa ja käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita	OT1	Tietolähteiden ja tietopalveluiden tarkoituksenmukainen käyttö
T3 ohjata käyttämään tieto- ja viestintäteknikkaa opinnoissa	OT1-OT2	Tieto- ja viestintätekniset taidot
Oppimaan oppimisen taidot		
T4 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	OT1-OT4	Opiskelu-, oppimis- sekä itsearviointitaitojen kehittyminen
Tavoitteiden asettaminen		

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Arvioinnin kohteet
T5 ohjata opiskelijaa asettamaan tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	OT1-OT4	Tavoitteellinen työskentely
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T6 vahvistaa valmiuksia toimia erilaisissa opiskelu- ja työ -ympäristöissä ja erilaisissa ryhmissä	OT1-OT4	Ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja viestintätaidot
T7 kehittää kykyä itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen, aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen	OT1-OT4	Itsenäinen työskentely
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 ohjata saamaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä ja selkeyttää jatkosuunnitelmia	OT2-OT4	Kokemusten ja tiedon hyödyntäminen jatkosuunnitelmia laadittaessa
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T9 ohjata ymmärtämään ja hankkimaan tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä	OT1-OT4	Tiedon hyödyntäminen jatkosuunnitelmia laadittaessa
T10 opastaa laatimaan ja päivittämään työnhaun asiakirjat	OT2	Työnhaun asiakirjojen laatiminen
T11 opastaa tunnistamaan erilaiset työnhaun toimintatavat ja hakemaan itsenäisesti työtä	OT2-OT3	Tiedonhankintataidot ja itsenäinen työskentely
T12 ohjata käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta	OT1-OT4	Tietolähteiden käyttö omassa jatko-opinto- ja urasuunnittelussa

7.2.16 Muut pakolliset ja valinnaiset kurssit

Opetuksen järjestäjä voi sisällyttää paikallisen opetussuunnitelman päättövaiheen opetustarjontaan myös muita aineita tai aihealueita edellyttäen, että ne tukevat aikuisten perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi muut vieraat kielet, taide- ja taitoaineet, tieto- ja viestintä- teknologinen osaaminen, ammatilliset opinnot, työelämään liittyvä osaaminen tai työelämään tutustuminen. Valinnaisia kursseja aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa voivat olla esimerkiksi eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamista edistävät tukikurssit.

Edellä esitettyjen eri oppiaineisiin liittyvien valinnaiskurssien lisäksi Vuolteen aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintoihin kuuluu valinnaisia kursseja tieto- ja viestintätekniikasta sekä erilaisista yhteisöllisyyttä tukevista toimintamuodoista.

Opiskelija saa kursseista suoritusmerkinnän (S).

Opintostartti

Opintostartti-kurssin tarkoitus on ryhmäyttää opiskelijoita ja perehdyttää opiskelijat koulun arkeen. Kurssi toteutetaan aina heti opintojen alussa ja sen tavoitteena on yhteisöllisyyden vahvistamisen lisäksi

sitouttaa opiskelijaa alkaviin opintoihin. Osa kurssista voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa leirikouluna tai erilaisina retkinä ja opintokäynteinä. Kurssin tavoitteena on erityisesti Ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen (L1) herättelemineen sekä Kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutuksen vahvistaminen (L2). Kurssin aikana haastetaan opiskelijoita aktiiviseen osallistumiseen ja vastuunottoon omissa opinnoissaan (L3), vuorovaikutuksessa oman ryhmän muiden opiskelijoiden kanssa (L2).

OPI1 Opintostartti (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssin aikana opiskelija perehtyy päättövaiheen rakenteeseen: pakollisiin ja valinnaisiin opintoihin sekä opintojen kurssimuotoisuuteen. Kurssilla kerrotaan opintojen Vuolteen poissaolokäytänteistä ja oppilaitoksen säännöistä. Wilmaan tutustutaan ainakin lyhyesti. Kurssin aikana käydään tervehtimässä muita Vuolteen opiskelijaryhmiä ja opettajia sekä tutustutaan oppilaitosrakennukseen sekä muihin oppilaitoksen toimijoihin. Kurssilla kerrotaan Vuolteen tukipalveluista (opiskelijahyvinvointivastaava, psykologi ja kuraattori). Ensimmäisenä päivänä käydään ruokailemassa yhdessä opettajan johdolla. Kurssilla vierailaan Vuolteen eri toiminnoissa, kuten Ystävyystalolla sekä Tyttöjen ja Poikien talolla. Lisäksi kurssin aikana voidaan osallistua koulun yhteisiin tapahtumiin tai olla mukana järjestämässä niitä.

Tieto ja viestintätekniikka (tv-taidot)

Tieto- ja viestintätekniikan kursseilla (TVT1 ja TVT2) tavoitteena on perehdyttää opiskelijoita tieto- ja viestintätekniisten laitteiden ja niissä käytettävien keskeisimpien ohjelmien käyttöön. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista painottuu tavoitteet L1 (Ajattelu ja oppimaan oppiminen), L4 (Monilukutaito), L5 (Tieto- ja viestintätekniologinen osaaminen). Sisältöjä valitaan niin, että ne tukevat sekä perusopetuksen eri oppiaineiden oppimista sekä niin, että niistä on hyötyä myös opiskelijan jatkokoululla. TVT2 -kurssin sisältövalinnoissa pyritään huomioimaan opiskelijoiden toiveita ja kiinnostuksen kohteita. TVT2 -kurssille osallistuvalla opiskelijalla täytyy olla riittävät tv-t:n perustaidot ennen kurssille hakeutumista.

TVT1 Tieto- ja viestintätekniikan perusteet (pakollinen, mikäli ei ole suorittanut kurssia ATVT1 alkuvaiheen opinnoissa)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan TVT-laitteisiin. Harjoitellaan kirjautumista ja turvallisen salasanan luomista. Harjoitellaan näppäimistön käyttöä sekä otetaan haltuun Wilma sekä pc:llä että mobiililaitteella. Tutustutaan Wordin, Excelin ja PowerPointin perustoimintoihin, tiedon tallentamiseen ja tulostamiseen. Harjoitellaan tiedon ja kuvien hakemista internetistä ja tiedon luotettavuuden arviointia. Harjoitellaan sähköpostin kirjoittamista ja liitetiedostojen lähettämistä.

TVT2 Syvennetään tv-taitoja (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyviä sisältöalueita, joita voidaan painottaa opiskelijaryhmää kuullen:

Harjoitellaan työhakemusten tekemistä ja kirjoitetaan oma CV. Syvennetään Wordin, Excelin ja Power-Pointin osaamista. Tutustutaan Paint -piirto-ohjelmaan. Kurssilla voidaan tutustua myös valokuvien muokkaukseen tai videoiden editointiin sekä kokeilla ohjelmointia esim. Scratch-ohjelmointialustalla. Tutustutaan johonkin verkko-opiskeluympäristöön (esim. iTunes U, Peda.net tms.). Ohjelmien käyttöä voidaan harjoitella myös tableteilla ja mobiililaitteilla. Perehdytään sosiaalisen median eri kanaviin ja sosiaalisen median pelisääntöihin. Kurssi on osa **Opiskelu ja työ** -nimistä **monialaista oppimiskokonaisuutta**, johon yhdistyy myös kurssien **S211** (Työelämän suomea), **YH2** (Työelämän tuntemus ja oma talous), **OT2** (Työelämäosaaminen) ja **VET1** (Vapaaehtoistoiminta) keskeisiä sisältöalueita.

Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on yksi keskeinen Vuolteen toimintamuoto ja sen vuoksi luonteva vaihtoehto valinnaiskurssiksi. Vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on osallistaa ja aktivoida opiskelijoita toimimaan erilaisissa yhteisöissä. Vapaaehtoistoiminta on luontainen keino opiskelijalle päästä tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja näyttämään osaamistaan myös muualla kuin formaalissa kouluympäristössä. Vapaaehtoistoiminta on hyvä tapa lisätä kaksisuuntaisia, kulttuurien välisiä kohtaamisia sekä edistää ja vahvistaa opiskelijan suomen kielen taitoa luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa. Maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla vapaaehtoistoiminta voi hyvinkin olla väylä kiinnittyä työelämään. Vapaaehtoistoiminnassa korostuu erityisesti laaja-alaisen osaamisen tavoitteet L2 (Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus), L3 (Arjen taidot), L6 (Työelämätaidot ja yrittäjäyys) sekä L7 (Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen).

VET1 Vapaaehtoistoiminta (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan siihen, mitä vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan ja miten vapaaehtoistoiminta eroaa palkkatyöstä. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, mikä on vapaaehtoisen rooli, oikeudet ja velvollisuudet. Tunnistetaan omia vahvuuksia ja löydetään itselle mielekäs tapa tehdä vapaaehtoistyötä. Kurssin laajuus on 28 tuntia ja siihen sisältyy lähiopetusta, koko ryhmän yhteisiä talkootöitä sekä pari-/pienryhmätyöskentelyä vapaaehtoistoiminnan parissa omien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Kurssin arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan näyttöön, osallistumisaktiivisuuteen sekä vertais- ja itsearviointiin. Kurssi on mahdollista sisällyttää osaksi **Opiskelu ja työ** -nimistä **monialaista oppimiskokonaisuutta**, johon yhdistyy myös kurssien **S211** (Työelämän suomea), **YH2** (Työelämän tuntemus ja oma talous), **OT2** (Työelämäosaaminen) ja **TVT2** (Syvennetään tv-taitoja) keskeisiä sisältöalueita.

Luonnontieteiden tutkimus

LUT1 Luonnontieteiden tutkimuskurssi (valinnainen)

Opiskelijoita ohjataan tutkivan oppimisen avulla tutustumaan luonnontieteellisen tiedonhankinnan luonteeseen. Opiskelussa syvennetään opetussuunnitelman mukaisia fysiikan ja kemian sekä biologian ja maantiedon teoriasisältöjä sekä perehdytään erilaisiin luonnontieteiden työmenetelmiin sekä harjoitellaan niiden käyttöä erilaisissa pienimuotoisissa tutkimuksissa. Kurssilla kehitetään opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja kykyä hyödyntää oppimaansa ongelmien ratkaisussa.

Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa, koulun ulkopuolisia yhteistyötahoja sekä oppiainerajat ylittäviä työtapoja, kuten STEAM-pedagogiikkaa. Oppimisympäristöinä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opiston tilojen ja lähiympäristön lisäksi sähköisiä oppimisympäristöjä sekä yhteistyötahojen laboratorio- ja työtiloja.

Kurssin sisällöt valitaan käytettävien resurssien ja opiskelijoiden kiinnostuksen kohteiden mukaisesti aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman pakollisten ja valinnaisten fysiikan, kemian, biologian ja maantiedon kurssien sisällöistä.

Kurssilla korostuvat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet L1 (Ajattelu ja oppimaan oppiminen), L2 (Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus), L4 (Monilukutaito), L5 (Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen) ja L7 (Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen).

Kurssi arvioidaan arvosanalla suoritettu (S) tai hylätty (H).

7.2.17 Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opinnoissa toteutetaan (vähintään) kaksi monialaista osaamiskokonaisuutta, yksi molempina lukuvuosina. Oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteutus tapahtuvat yhteistyössä opiskelijoiden kanssa, joten tavoitteet, sisällöt, toteutus ja mahdolliset yhteistyötahot selvenevät suunnittelutyön käynnistyessä. Oppimiskokonaisuuksien teemoiksi on valikoitunut aikuisopiskelijoille oletettavasti merkitykselliset ja tärkeät teemat: 1) Opiskelu ja työelämä sekä 2) Ihminen ja terveys. Alla kuvaukset oppimiskokonaisuuksista sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, jotka korostuvat kussakin kokonaisuudessa.

MOK1: Opiskelu ja työelämä

Opiskelu ja työelämä -monialaisen oppimiskokonaisuuden aikana opiskelija syventyy suomalaiseen työelämään ja siellä tarvittavaan koulutukseen sekä laajentaa työelämään liittyvää suomen kielen sanastoaan. Opiskelu ja työelämä –MOK yhdistää kurssien **OT2** (Työelämäosaaminen), **YH2** (Työelämän tuntemus ja oma talous), **S211** (Työelämän suomea), **TVT2** (Syvennetään tvt-taitoja) ja **VET1** (Vapaaehtoistoiminta) keskeisiä sisältöalueita. Oppimiskokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden ajattelua ja oppimaan oppimista (L1), tieto- ja viestintäteknologista osaamista (L5) sekä työelämätaitoja ja yrittäjyyttä (L6). Opiskelu ja työelämä –MOK:n lopputuotos on teemapäivä, jonka aikana opiskelijat esittelevät monipuolisesti toisilleen erilaisia ammattialoja, niihin liittyviä vaatimuksia sekä tarvittavaa koulutusta.

MOK2: Ihminen ja terveys

Ihminen ja terveys on monialainen oppimiskokonaisuus, jonka tavoitteena on syventää opiskelijoiden monipuolista ymmärrystä ihmisen elimistön toiminnoista, terveydestä ja niihin vaikuttavista asioista sekä rohkaista opiskelijoita pohtimaan heidän omaa terveyttään ja mahdollisuuksiaan vaikuttaa siihen. Ihminen ja terveys –MOK toteutetaan **BI2** (Ihminen) ja **TE1** (Terve elämä) -kurssien yhteydessä. Tarvittaessa oppimiskokonaisuutta voidaan vahvistaa teeman ympärille rakennetulla tukikurssilla. Ihminen ja terveys -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on edistää erityisesti arjen taitoja (L3) ja osallistumista, vaikuttamista ja kestävän tulevaisuuden rakentamista (L7). Opiskelijat valmistelevat kurssien aikana teemapäivän, jossa esitellään erilaisia terveyteen liittyviä asioita myös muiden ryhmien opiskelijoille. Teemapäivän toteutus ja rakenne suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Teemapäivään pyritään saamaan mukaan eri yhteistyötahoja, esim. Tyttöjen ja Poikien talot.

Vuolle-opiston järjestyssäännöt

Vuolle-opiston järjestyssääntöjen tarkoituksena on edistää yleistä viihtyisyyttä ja turvallisuutta ja parantaa yhteishenkeä sekä työskentelyilmapiiriä. Järjestyssäännöt koskevat sekä opiskelijoita että henkilöstöä lukujärjestyksen mukaisena työaikana sekä silloin, kun toiminta liittyy koulutyöhön. Järjestyssäännöt ovat voimassa siten myös opiston järjestämällä retkillä ja leirikoulussa.

Sääntöjä noudatetaan koulussa, koulualueella sekä työelämään tutustumisen jaksoilla. Niissä asioissa, joista ei järjestyssäännöissä erikseen mainita, noudatetaan tilannekohtaisia lakeja ja asetuksia sekä oppilaitoksen sääntöjä. Järjestyssääntöihin tutustutaan yhdessä ryhmänohjaajan kanssa opintojen alkaessa.

Pyrimme sovitteluun järjestyssääntöjen rikkomukset ensisijaisesti keskustelemalla. Vakavien (esim. väkivaltainen käytös) tai toistuvien rikkomusten käsittelyssä menetelminä käytetään kirjallista varoitusta ja määräaikaista erottamista. Alaikäisten opiskelijoiden asioita käsiteltäessä ollaan yhteydessä opiskelijan huoltajaan tai edustajaan.

1. Opistossa noudatetaan hyviä ja kohteliaita käytöstapoja ja käyttäydytään ystävällisesti toisia kohtaan. Kiusaamiseen puututaan välittömästi. Jokaisella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.
2. Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen ja seurata opintojensa etenemistä. Opiskelija on velvollinen ilmoittamaan poissaoloista jokaisena poissaolopäivänä ryhmänohjaajalle. Opiskelija on velvollinen sopimaan poissaolon aikaisten tehtävien suorittamisesta opettajien kanssa.
3. Ennalta tiedossa olevat enintään viiden päivän poissaolot anotaan ryhmänohjaajalta ja sitä pidemmät koulutusjohtajalta.
4. Opiskelussa seurataan omaa lukujärjestystä, oppitunneille tullaan ajoissa ja tunneilta lähdetään niiden loputtua. Myöhästyminen tai etuajassa lähteminen häiritsee kaikkien oppimista. Kokeesta saa poistua 30 minuutin päästä oppitunnin alkamisesta.

5. Kännykät ja muut laitteet tulee olla oppituntien aikana äänettömällä tai suljettuina. Niiden käyttö on sallittua oppituntien aikana ainoastaan, jos käytöstä on sovittu erikseen opettajan kanssa ja jos käyttö liittyy opetukseen.
6. Sosiaalisessa mediassa ei saa julkaista kouluaikana otettuja kuvia tai videoita ilman kuvamateriaalissa esiintyvien henkilöiden suostumusta. Koulun tietoverkon väärinkäyttö on kielletty.
7. Vilpillisestä käytöksestä (luntaus, plagiointi) voi seurata opintosuorituksen tai koko kurssin hylkääminen.
8. Päihteiden ja huumaavien aineiden käyttö, hallussapito sekä niiden alaisuudessa esiintyminen ovat koulualueella kielletty. Myös päihteisiin ja huumausaineisiin liittyvien tarvikkeiden, esineiden, symbolien ja kuvamateriaalin esittäminen ja hallussapito on kielletty. Mikäli opiskelijalla epäillään päihdeongelmaa, hänet ohjataan asianmukaiseen hoitoon. Huumausaineiden käyttö ja hallussapito ovat rikoksia, joista ilmoitetaan poliisille.
9. Tupakointi, nuuskaaminen ja sähkösavukkeiden sekä vesipiipun käyttö koulualueella sekä koulun opiskelijoilleen järjestämissä tilaisuuksissa ja matkoilla on kielletty. Kielto koskee opiskelijoita ja henkilökuntaa sekä vierailijoita. Oppilaitoksen alueella tapahtuvaan tupakointiin puututaan.
10. Oman tai toisen turvallisuutta vaarantavien esineiden, kuten teräaseiden ja ampuma-aseiden, hallussa pitäminen koulualueella on kielletty.
11. Jokaisen velvollisuus on pitää huolta opiskeluympäristöstä ja käsitellä koulun omaisuutta huolellisesti. Vahingonkorvauslain mukaisesti opiskelija on velvollinen korvaamaan tahallisesti tai huolimattomuudella aiheuttamansa vahingon. Havaitusta vahingosta on ilmoitettava heti koulun henkilöstölle. Opiskelija on vastuussa henkilökohtaisesta omaisuudestaan koulualueella, eikä koulu vastaa kadonneesta omaisuudesta.
12. Ryhmät voivat tarvittaessa laatia edellä mainittujen lisäksi myös omaa ryhmää koskevia sääntöjä. Hätä- ja kriisitilanteissa toimitaan erillisten ohjeiden mukaisesti. Ryhmänohjaaja huolehtii opiskelijoiden perehdyttämisestä turvallisuuteen liittyviin asioihin.
13. Kansanopiston asuntolassa majoittuvia koskevat yllämainittujen sääntöjen lisäksi myös erilliset asuntolaan laaditut järjestyssäännöt.
14. Toistuvasta opetuksen häiritsemisestä, uhkaavasta tai vilpillisestä käytöksestä, tai järjestyssääntöjen rikkomuksista opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä varoituksen

saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään vuodeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitorangaistuksia, joiden toimeenpanosta päättää koulutusjohtaja ja Vuolle Setlementin johtoryhmä.

Järjestyssäännöt on laadittu seuraavien voimassa olevien lakien mukaisesti: laki vapaasta sivistystyöstä (1998/632), perusopetuslaki (1998/628), huumausainelaki (2008/373), tupakkalaki (2010/698), henkilötietolaki (1999/523) lisäksi on huomioita erillisiä lainsäädäntöön nojaavia ohjeistuksia. Järjestyssääntöjen laatimisessa on lainsäädännön lisäksi huomioitu oppilaitoksen omat toimintaperiaatteet.

Järjestyssäännöt päivitetty 16.12.2020/hyväksyjä opiston johtoryhmä